

muusika

Nr 10
oktoober 2005
hind 25.90

Uus visuaal
Tubinast

Mõistatuslik
trubaduur
Nick Drake

David Toop
eksperimentaal-
muusika rägastikus

Tõnu Kaljuste

EFSTI KONTSERT

NYYO 05

IX RAHVUSVAHELINE UUE MUUSIKA FESTIVAL

Tallinn, 13.–22. oktoober

Kunstilised juhid: Erik Sören Töör, Olari Elts, Marko Kolk

European Conference of Promoters of New Music ja MTU Eesti Muusikafestivalid liige

Heliloojad-peakutselised: **Tristan Murail** (Prantsusmaa)
helilooja ja viiolasolist **Brett Dean** (Austraalia)

London Sinfonieta

Kronos Quartet

Michel van der Aa kammeroper "One"

Barbara Hannigan

Singer Pur

Fátima Miranda

Quasar Saxophone Quartet

Lena Willemark

TheGothenburgCombo

Les Temps Modernes ja dirigent Fabrice Pierre

Eesti Riiklik Sümfoniaorkester ja dirigent Olari Elts

Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja dirigent Paul Hillier

Tallinna Kammerorkester ja dirigent Tõnu Kaljuste

Küberstudio

NYYO Ensemble

Eesti Muusikaakadeemia Elektronmuusika Studio

Ensemble U:

Reval Ensemble

Toetavad:

EV Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital, Briti Nõukogu, Gaudeamus Foundation, Fonds voor Amateurkunst en Podiumkunsten, Prantseuse Kultuurikeskus, l'Association française d'action artistique, Ameerika Ühendriikide Suursaadkond, Hispaania Suursaadkond, Australia Council, Conseil des arts du Canada, Conseil des arts et des lettres du Québec, Goethe Instituut, Rootsi Riikokonsert, Eesti Raadio, Eesti Televisioon, Eesti Muusikaakadeemia

Tallinn 614 7760, Tartu 737 7537

Pärnu 445 5800, Jõhvi 335 6417

www.concert.ee

PRIME

Ministeeriumi

Pöstimees

KLASSIKA

etv

1182

Eesti Muusikaakadeemia SÜGISFESTIVAL 5.–8. oktoober 2005

K 5. oktoober kell 20.00 EMA

kammersaal

Festivali AVAKONTSERT

Multimeediaetendus BOILI

Autorid Tatjana Kozlova, Malle Maltis, Ülo Krigul

Kunstnik-kujundaja Kirke Kangro, videokunstnik

Daniel Doyle (Iirimaa)

Helirežii Margo Kõlar

K 5. oktoober kell 18.00 Tartu Ülikooli aula (Ülikooli 18)

PIERROT LUNAIRE ENSEMBLE WIEN

Kavas Ablinger, Mitterer, Essl, Herndler, Neuwirth

N 6. oktoober kell 17.00 EMA kammersaal
Kompositsiooniosakonna üliõpilaste looming
Masing, Voltti, Tiganik, Jüriado, Sikk, Pärtel, Pozdejev

N 6. oktoober kell 19.00 EMA kammersaal
Heliloomingu konkursi võidutööd
Eduard Tubina looming

R 7. oktoober kell 18.00 EMA kammersaal
UUE MUUSIKA STUUDIO (Moskva Riiklik Tšaikovski-
nimeline Konservatoorium)
Kavas Tarnopolski, Karajev, Kuligin, Rumjantseva,
Firsova

L 8. oktoober kell 18.00 EMA kammersaal
Festivali LÖPPKONTSERT
PIERROT LUNAIRE ENSEMBLE WIEN
Kavas Lang, Müllenbach, Gander, Mundry,
Mashayekhi

Piletid 30 krooni

Info:

Eesti Muusikaakadeemia

kontserdibüroo

Rävala pst 16

Tallinn 10143

ESTONIA

Tel. +372 667 57 58

www.ema.edu.ee

EESTI
MUUSIKA AKADEEMIA

KAVA

SOOLO

2 Merike Vaitmaa. "Mulle meeldib nullist alustada". Intervjuu Tõnu Kaljustega

AARIA

9 Marko Lõhmus. Eetiline Es

BAGATELLID

10 Mailis Põld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

12 Piret Aidulo. Tallinna orelifestival on pillide kuninga vääriline

14 Toomas Velmet, Kristel Kossar.

Pärlimäng risti-rästi ümber maakera. Festival "Klaaspärlimäng" 2005

17 Tui Hirv. Ooperigala Saaremaa moods.

Kuressaare ooperipäevad

18 Tui Hirv. Kammerlaulu Noa laev Tallinna reidil. Tallinna Kammermuusika festivalist

20 Mari Vihmand, Tarmo Johannes, Tatjana Kozlova. Karmeliitide dialoogid Pirit kloostri.

Birgitta festival 2005

22 Marko Lõhmus. Päikeseratas. Olav Ehala juubelikontserdist

EKSPRESSIOON

23 Kaire Maimets-Volt. Tubina muusikast filmis "Äraoldud päevade summa"

MEDITATSIION

25 Erkki Luuk. Tuleviku muusika ajalugu.

Intervjuu David Toopiga

MODULATSIION

28 Joosep Sang. "Pori jazz" pidas juubelit

MEDITATSIION

30 Lauri Sommer. Nick Drake – kuulda võetud hääl

POP & ROCK

33 Margus Kiis. *Esto metal*

BAGATELLID

35 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

36 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

38 Valik oktoobri muusikasündmusi

Intro 10/2005

Eesti on väike, kuid siit on võrsunud erakordselt palju erilmelisi muusikuid. Midagi igatahes selles kohalikus elu-, kunsti-, looduse-, kliimaarealis stimuleerib ideede sündi.

Kui siin-seal levivad need väikselt ja vaikselt, omade ringis, siis Tõnu Kaljuste on üks neist, kes mõtleb suurelt, võtab suurelt ette ja teostab sama suurejooneliselt. Ta ise ütleb, et "planeerib idealistlikult". Ja on veendunud, et nii just peabki. Samuti on ta viimastel aastatel ette võtnud mitmeid järske suunamuutusi oma muusikuteel. Et vältida kõikjal märkamatu varitsevat rutiini.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Körver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Mirjam Tally** mirjam@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Tõnu Kaalep** tonu@ekspress.ee
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus

Toimetuse aadress: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214

Toimetuse telefon (0) 6675 788

Kodulehekülg: muusika.kul.ee

Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

ISSN 1406-9466

© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post

Tel 6662535, www.tellimine.ee

Tellimisindeks 00679

Õtekorraldus 21 krooni number

3 numbrit 63 krooni

6 numbrit 126 krooni

Aastatellimus (11 numbrit) 230 krooni.

Välismaale tellimisel lisandub postikulu.

muusika

TÕNU KALJUSTE
FOTO HARRI ROSPU

SOOLO

“Mulle meeldib nullist alustada”

Intervjuu Tõnu Kaljustega

MERIKE VAITMAA

Valik Tõnu Kaljuste töid kahe sügise vahel:
2004

August: Veljo Tormise “Eesti ballaadid” Soorinna külas (Nargen Opera ja Von Krahli Teater).

September: kolm kontserti Arvo Pärdi muusikast Eesti Filharmoonia Kammerkooriga Torino festivalil.

Oktoober: Joseph Haydni kammerooper “Üksik saar” Eesti Draamateatris (Nargen Opera).

November: Wim Henderickxi laulu-tsükkel Triin Soometsa sõnadele (kammerorkestri versiooni esiettekanne, solist Anu Komsis) ja Erkki-Sven Tüüri “Requiem” Antverpenis (Flaami raadio koor ja orkester Beethoven Akademie).

Detsember: John Adamsi “El niño” Norra Rahvusooperis; Haydni “Harmoniemesse” ja Eesti esiettekandes Adamsi “Harmonium” kolmes Eesti limas (segakoor Latvija, ERSO, eesti solistid).

2005

Jaauar: Toivo Tulevi autoriõhtu Nigulistest, sh kaks esiettekannet (Tallinna Kammerorkester).

Veebruar: Haydni “Elu kuu peal” Eesti Draamateatris (Nargen Opera); Rahmaninovi “Vesper” Concertgebouw’s (Hollandi raadio koor).

Aprill: Haydni 90. sümfoonia, Mendelssohni 4. sümfoonia ja Arutjunjani

Trompetikontsert Bremenis (Bremer Philharmoniker); Tallinna rahvusvahelise koorifestivali kunstiline juht; lõppkontserdil Luciano Berio “Coro” Eesti esiettekanne (segakoor “Latvija”, ERSO).

Mai: Haydni “Armida” Eesti Draamateatris (Nargen Opera); Rahmaninovi “Vesper” Rootsi raadio kooriga Stockholmis Berwaldhallenis.

Juuni: Rahmaninovi “Vesper” ning nüüdisaja koorimuusika, sh R. [Raymond] Murray Schaferi ja John Taveneri teoste maailmaesiettekanded nelja kooriga Kanadast, Lätist ja Norrast festivalil “Northern Voices: Canada’s Choral Summit” Torontos; Pärdi “Kanon pokajanen” Holland Festivalil (EFK); Pärdi “Berliini missa” ning Erkki-Sven Tüüri ja Mart Siimeri teoste esiettekanded Tartu Jaani kiriku avakontserdil (EFK, TKO).

Juuli: kontsert “Tornikell minu külas” Muhu Tulevikumuusika Festivalil (EFK); workshop Arvo Pärdi “Credoga” ja täiskasvanute ühendkoori juhatamine Kanadas Newfoundlandis rahvusvahelisel festivalil “Festival 500 / Sharing the Voices”; kontsert David Oistrabhi festivalil Pärnus (Nargen Opera koor, TKO), sh Arvo Pärdi teose “L’abbé Agathon” esiettekanne Eestis; Enn Võrgu oratooriumi “Valvake” esiettekanne XIII Rapla kiriku-

muusika festivali avakontserdil.

August: Veljo Tormise juubelikontsert Viinistus; Alfred Schnittke “Patukahetsuse psalmid” (Rootsi raadio koor) ja Arvo Pärdi “Kanon pokajanen” Balti mere festivali kontserdil Stockholmis (EFK).

*

Kõige selle kõrval – Nargen Opera oma esinemispaiga rajamine Naissaarel. Saarele peab Tõnu Kaljuste sõitma ka kohe pärast meie vestlust 30. juulil Lohusalu poolsaarel.

Aastaks 2001 olid loobunud kolme kammerkoori – Eesti Filharmoonia Kammerkoori, Rootsi raadio koori ja Hollandi Kammerkoori – ning Tallinna Kammerorkestri peadirigendi ametist. Umbes pool aastat pärast vabakutseliseks saamist kinnitasid, et alles hakkad ennast inimesena tundma. Ja nüüd on sul Nargen Opera näol vist suuremgi vastutus ja dirigeerida tuleb ka ehitajaid. Kas on vahel niisugune tunne ka, et oh, pidin ma jälle uue koorma võtma?

Üks asi on see, kui igapäevane tegevus, rutiin ei ole seotud sinu ideedega, ja teine asi on, kui rakendad oma organisatoorseid võimes selles suunas, mida sa tahad teha. Ma loobusin tühjast rähklemisest. Mis puutub ehitusse, siis see on lühike periood, selleks et luua võimalused. Mäletad, kunagi oli lootus saada pikal tänaval oma kammersaal, et asutada kammerfilharmoonia.

Praegune on nagu jätk, leidsin oma tegevusele lihtsalt teise nime. Ja ma töötan kõikide nende kollektiividega edasi.

Rootsis oli katkestuse põhjus selles, et nägin, et mu plaaditusideedid ja muud ei olnud võimalik teoks teha. Kui su ideedel oleks nagu oma nägu, aga neile ei leita põhjendust ja võimalust, siis on täiesti loomulik, et loobud. Peadirigendi kohal tuleb igal pool arvestada administratsiooni ja kohalike võimalustega. Sinu tööd kasutatakse ära – teatakse, et on inimene, kelle nime peale saab mingid kontserdid rajada. Aga vaat, sel inimesel on nende kontsertide jaoks oma ettekujutus... Samuti oli Hollandis, kus oli võimatu teha midagi orkestriga, isegi ühtainsat pilli kasutada! Tahtsin teha Sumera “Seenekantaati”, mul oli terviklik kava “Fauna ja floora” – nad ei saanud isegi kolme instrumentalisti [flööti, klaveri, löökpillid] koori juurde!

Ja kodumaal ei saanud koori ja orkestrit ühise administratsiooni alla. Töötada ühel pool linna alluvuses, olla mõlemal pool peadirigent ja arvestada kummagi administraatori huvidega... Kui nendes asjades ei teki unisooni, siis tuleb tegevuseks leida teistsugune tee. See pole nii, et lähed ära, et saada vabaks. Tahaks lihtsalt häirivatest teguritest lahti saada. Sul on üks pisikene elu, mida elad. Miks peaks elama nii, et vahepeal ei muuda suunda või ei tekitada enda kui dirigendi jaoks rohkem aega mõelda? Ma ei kujuta ette, kuidas oleksin saanud näiteks monteerida "Eesti ballade" pool aastat studios, kui oleksin olnud peadirigent. Ma ei kujuta ette paljusid ideid, kui need oleksid olnud mingisuguse argiritiini teenistuses.

Kui vaatad neid maailmas tegutsevaid professionaalseid kollektiive, mida korrallikult administreeritakse, siis on vabrikumentaliteet paratamatu. Aga kui hakkad ellu viima kunstilist ideid, tekib administraatoritel alati ebamugavusi. Kuid minu jaoks on see huvitav, ma ei kahetse hetkegi, et ma teen ja ehitan ja loon just niisugust repertuaari.

Küsin vahele, kas ringhäälingu juhtkond on siis igal pool ühesugune? Eesti Raadios oli kunagi direktor Ado Slutsk, kes saateid kõlbmatuks tunnistades ütles sageli: "Meil pole siin mingi kammermuusika asutus, Eesti Raadio on poliitiline asutus!" Ta pole ammu enam direktor, aga Klassikaraadio on pidanud oma olemasolu pärast ikka jälle võitlema.

Bürokraatia on hädavajalik, et mingi asutus üleväl püsiks. Aga bürokraatia võib ka muutuda, Rootsis on mul küll niisugune kogemus. Inimesed otsivad ja nendevaheline keemia on tihti peale ettearvamatu. Praegu ollakse Rootsis selles punktis, et minu vanu ideid on nüüd võimalus teoks teha, sest koori ees on uued inimesed, kes tahaksid midagi muuta, tahaksid, et asjad liiguksid. Seetõttu nõustusingi olema sellest aastast nende esimene külalisdiregent – mitte nime, vaid ikka ideede pärast.

Sain aru, kui aeglaselt Rootsi raadios need asjad toimuvad. Eestis lihtsalt helistad või tekitad tormikese kusagil asutuse toas või jood sõpradega kohvi... Pisikesel paadil on alati kergem kurssi muuta kui suurel laeval. Võib-olla oli minu ideede konstruksioon ka liiga tihe ja ma tahtsin liiga palju. Lihtsalt, kui on ideid, siis räägid välja. Ja puhtadministratiivsed muutused ikka toimusid. Näiteks sain lisa-aegu proovideks – algul oli nädalas kaks-kolm proovi, nüüd on peaaegu täismöödus töönalal. Need on muusikavälised asjad, aga mis puudutab sisulist külge – kui ikka Abbado kutsus Berliini Filharmoonikutega Beethoveni Üheksandat tegema, siis muudeti kõik koori plaanid. Nii nagu Eestiski. Kui välismaalt kutse tuli, siis sinne muusikaelu kohe värises. Niisugune karjääri ja mingi parema pala otsimine on inimlik ja alguses ka loomulik, aga pärast peab sellest üle olema. Igal inimesel ja igal kollektiivil oma areng.

Mille poolest erineb esimese külalisdiregenti amet peadirigendi ametist? Peadirigenti Rootsi raadio kooril ju praegu pole, nende kodulehekülje järgi on kaks külalisdiregenti, mõlemad esimesed: Tõnu Kaljuste ja (ligi kolm aastakümnet noorem) Peter Dijkstra. Just selles järjekorras nimetatud. Eelmise peadirigendi Stefan Parkmani aeg sai läbi, tema lepin-

Sul on üks pisikene elu, mida elad. Miks ei peaks vahepeal suunda muutma või tekitama enda kui dirigendi jaoks rohkem aega mõelda?

gut ei pikendatud. Mina lihtsalt ei soovinud uuesti peadirigendiks saada. Kuidas seda ametit nimetada, mõtlesid nad ise välja. Ausalt öeldes, poiss [Andres Kaljuste], kes õpib Stockholmis, helistas ja ütles, et mulle on niisugune tiitel antud.

Kas nüüd on lõpuks võimalik plaati laulda ka György Kurtági "Pesni unõnija i petšali" [tsükkel koorile ja instrumentaalansambliile, tekst kuue traagilise saatusega vene poeedi luulest], mille salvestamist CD-le just teie esituses soovis helilooja ise juba enam kui kuue aasta eest? Selle üle rõõmustas tookord kogu festivali "Stockholm New Music" publik, kes oli

ettekandele kaasa elanud lisapinevusega, sest oli teada, et ühegi teise koori ja dirigendi esitusega polnud autor rahule jäänud.

Vaat see ongi see, mida ma tahtsin teha. Nad on kunagi Eric Ericsoniga välja andnud plaadikomplekti kahe tuhande aasta *a cappella* koorimuusikast. Minu nimekirjas oli 20. sajandi oluline kammermuusika, milles on kaasatud ka koor. Nüüd loodi selle idee elluviimiseks lausa väike kunstiline komitee ja rahvusvaheline seltskond valib need kõige olulisemad kooriga teosed 20. sajandi muusikast välja. Aga oleks vastutustundetu seda praegu täpsemalt kirjeldada.

Praegu, suvel ja Eestimaal, tundub, et suurima osa sinu ajast võtab ehitus Naissaarel, et käid seal iga päev...

See on liialdus. Suvel – jah, see on ju puhkus, kui sõidad.

Aasta tagasi loodeti, et esimesed etendused on seal tänava suvel. Millal on graafikus järgmine märk?

Järgmisel aastal. Eks ma planeerisin idealistlikult, arvan, et nii peabki, siis inimesed tunnevad ära, kui võrd nende võimed sellele vastavad.

Vundament on valmimas. See töö on "vana muusika", tänapäeva ehitustehnoloogiaga pole sel mingit pistmist – 10 x 30 meetrit küün, müüri paksus 80 cm ja see on täielikult maakivist.

2007. aastaks on kavandatud Naissaarele juba festival koos Soome Kammerooperiga. Mis institutsioon see on?

Sellel on ainult üks vedaja, tegevjuht Risto Hirvonen, kes teeb projekte erinevate solistidega. Temaga oli meil kokkulepe ja see on siiani jõus.

Talle siis idee meeldis?

Oi! Ütlesin, et peamine, mida Tallinnas alati küsitakse, on see, kuidas sinna saarele saab. Tema ütles, et kui veel palju küsitakse, paneb ta Stockholmis ja Helsingis laeva täis ja toob otse kohale. Sealsed mereriigid on teistsuguse kogemusega, neile meeldib loodusesse minna ja just projektide tegemine. Soomes on suvisel ajal muusikat igasugu maakolgstesse viidud. Isegi Aulis Sallineni ooperit, kaasaegset soome muusikat on tehtud kuskil rabas – pandud telgid üles ja antud inimestele ekstreemne kogemus mitte ainult kunsti nautimisel, vaid ka kunstini jõudmisel!

Eestiski on suvefestivalide ja -kontsertide valik juba päris suur. Laulasmaal või Lohusalus polnud seni midagi peale

Idüll Laulasmaal.
FOTO RAUNO VOLMAR / EPL

nädalalõpu tantsuõhtute sadamas, mida on kaugele kuulda. Aga publikut, kes oleks ka muust huvitatud, on siin küll, ning ka Tallinnast on hõlpus tulla. Nüüd on Laulasmaal kahel suvel mängitud Jaan Tätte “Laternat” ja igal etendusel on publikut rohkem kui istuma mahub. Kas võib loota, et siis, kui Naissaare hoone on valmis, peab Nargen Opera ka veel Laulasmaad meeles?

Meil on see plaanis küll. Naissaarele jõudis asi siiski mingil määral olude sunnil; alguses tahtsin siiasamasse Lohusallu teha Helikoja, endise Ministrite Nõukogu pansionaadi kanti. Aga nägin, et enne kui siin midagi liikuma võiks hakata, oleme kõik juba väga vanad ja uute huvidega. Naissaar osutus Eestis mitte eriti asustatud piirkonnaks.

Mulle meeldib asju nullist alustada. Seal oli võib-olla isegi allpool nulli! Seniajani ei ole saarel elektrit ja tulla on tõesti kaugem ja ebamugavam. Aga Laulasmaa jaoks ootan Tättelt järge, tuleb teine “Latern” veel.

Nargen Opera sildi all lavastatud Haydni ooperite eest ütlevad paljud sulle aitäh, rääkimata “Eesti ballaadidest”, mille tänavused etendused just algasid. Mäletan, kui juhatasid 1980. aastate algul Estonias Mozarti “Bastien ja Bastienne’i” ja “Teatridirektorit”; veel varem oli “Ellerheina” kammerkooril palju lavastuslike elementidega kontserte. Millal ja millest üldse sai alguse su teatrihuvi? Enamasti algab kõik juba lapsepõlves, võib-olla mõjus mõni siis nähtud etendus?

Ei mäleta eriti. Mäletan, et nägin Eugen Kapi “Talvemuinasjuttu”. Aga mingi periood oli konsi ajal, kui käisin Draamateatris lavastajate proove vaatamas. Ja kui Mikk Mikiver lavastas Ardeni “Seersant Musgrave’i tantsu”, siis meie laulsime “Ellerheina” kammerkooriga Olav Ehala muusikat, istusime teises reas.

Seda huvi peab vaatama läbi kahe “koridori”. Üks on see, et muusikat tehes lihtsalt näed teatraalseid karaktereid ja muusika kaudu tekivad ideed ja assotsiatsioonid, visuaalsed ja tundeduslikud. See on üks põhjus, miks ma tunnen ennast selles elemendis hästi. Teine on see, et olen töös pillimeeste ja lauljatega jõudnud välja selle repertuaarini. Olen teinud hästi palju oratoriaalseid suurteoseid, need on puhta muusika vormid, milles sõnal on suur tähtsus. Ja kui oled sõna ja muusika vahel leidnud selle kolmanda keele ja assotsiatsioonid, siis loogiliselt jõuadki välja ooperirepertuaarini. “Ooper” on võib-olla halb sõna, ütleme, et muusikateatri piirimaile. Et ma praegu just Haydni võtsin, oli ka mingi äratundmine seoses selle helilooja enda ja repertuaari arenguliiniga.

Su viimasel kontserdil tuli Haydni 90. sümfoonia välja just teatraalseid jooni – ilmekad soolod nagu tegelaste repliigid, saatehääletest esile toodud täpse karakteriga detailid...

Nojaa, see sümfoonia kuulus just Esterházy ooperite perioodi ja oli üks viimaseid asju, mis ta vürsti teenistuses kirjutas. Ta

kirjutas selle sümfoonia keset ooperiloomingut! See oli hetk, mis valmistas ette Londoni perioodi, mil valmisid need kuulsad Londoni sümfooniad ja oratooriumid.

Haydni oopereid Eesti Draamateatris nähes on paljud imestanud ja kiitnud, et järsku laulavad kõik selges ja ilusas eesti keeles. Kõik, mitte mõni üksik! Ja laulavad, mitte ei raiu teksti. Kuidas seda saavutatakse? Mis on kõige tähtsam? Sellest poleks vist suurt midagi kasu, kui kellelegi lihtsalt öelda, et laulgu parema diktsiooniga.

Kõige alus on printsip, et laulmisele kuulub kogu tähestik. Kaasaja muusikas on teoseid – nn foneetilised kompositsioonid –, mida teatud vokaalharidusega lauljad ei saa laulda, sest nende haridus tegeles ainult vokaali tekitamisega. Igas keeles on oma alfabeet. Itaalia keeles jälgime piinliku täpsusega, kuidas kõik peab kõlama – laulupedagoogid ja foneetikud ja keeleõpetajad õpetavad itaalia keeles laulma. Ja kui me kuulame, kuidas parimad itaalia lauljad oma keeles laulavad, siis saame aru, et nad laulavad kogu tähestikku. Kasutavad ära kõik häälikud, kõik r-id... Ja tähestik ongi muusika. See on värvide kogumik. Eesti keeles jõudis selleni kõigepealt Georg Ots.

Oled töötanud mitme lavastajaga – Endrik Kergega, Peeter Jalakaga, Priit Pedajasega, Andrus Vaarikuga...
... Ja Norras oli John Adamsi “El niño” Harald Vallgårdi lavastuses.

Muide, kas seda teost ei saaks Eestis ette kanda?
See on küsimus Aivar Mäele...

Oled kõikide nende lavastajate kohta öelnud, et hea on koostööd teha. Aga nad on ju väga erinevad.

Lavastajatel, nagu meil kõigil, on oma tugevad küljed ja me püüamegi neid välja tuua. Pedajasel on see teatud lavaesteetika, mis välistab mõttetu teatraalsuse ja mis muusikateatri puhul annab muusikale ruumi ja ülistab muusika enda visiooni. Tema ei taha rollitüüpidest midagi realistlikku kätte saada. Vaarik on jälle vastand, räägib väga palju psühholoogilistest teguritest ja püüab neid muusikaga siduda. Nii et need on kaks erinevat lavastajatüüpi, aga mõlemad on noore näitleja arengule väga olulised. Jalakas – paistab, mis sellest keemiast veel edasi areneb, aga tema visioonid üllatavad mind alati.

Kunagi ütlesid, et mõne helilooja muusika esitamine annab sulle energiat juurde, teine kulutab. See oli ootamatu vaatenurk, sest kuulates saab heast ettekandest alati energiat juurde, ka siis, kui teos iseendast eriti ei kõidagi.

See ei ole lihtne liiklusskeem, et üks annab, teine võtab. On vaks vahet, kas oled selle helilooja loominguprotsessis sees või ei. Kui juhataid muusikat, milles on hulk teadmatust, mida sa pole veel lõpliku selgusega läbi tunnetanud, siis see võtab tohu-

Muusikutest maailmarändurid.
FOTO EPLI ARHIIVIST

tult energiat. Teine asi on literatuuriga, mis on saanud igasugu interpretatsioone, millele aeg on pannud juba tähenduse peale ja sul endalgi on tekkinud mingid kindlad ettekujutused – see muusika ei võta tõesti nii palju energiat.

Nagu Haydn?

See on Haydniga töötades üks kanal. Teine on aeg, mida Haydn esindab, ja see esteetika, mis selles muusikas endas oli. Muusika on aja jooksul muutunud ja elu on muutunud. Neid ei saa absoluutselt üksteisest eraldada. Sest see lihtsus ja need reveransid ja see aja tiksumine, mis Haydni muusikas on – kõik see polegi nii lihtne, kui esialgu tundub. Lihtsuse taga on avar kontekst. See on teistsugune loominguline protsess kui praegustel heliloojatel.

Missugune on dirigendi energia vaatepunktist Berio “Coro”, imeilus, aga nõudlik teos? Mul oli väga hea meel, et Eestis seda kuulda sai ja ettekanne oli tõesti hea.

Selles mõttes oli ettevalmistus stressirohke, et sain ainult kaks proovi, lühikese aja jooksul oli tarvis ära teha suur töö. Aga töö oli huvitav, esimest korda sai panna lauljad ja pillimehed kõrvuti istuma, nad tegelesid ühtse partituuriga, mitte nii, et koor on postamendi peal ja oraatorid hüüavad teksti, annavad draamat teksti kaudu. See töö oli jube põnev. See on nüüd küll partituur, mille juhatamine annab tohutult palju fantaasiat ja energiat, kui selles kõik lahti monteerida. Kui saaks veel lauljate ja pillimeestega eraldi kõik need 40 liini läbi mõelda, detailselt paika panna ja need vahekorrad leida! See oleks umbes nädala töö, aga ilus töö.

Oled öelnud, et tahtsid “Corot” ammu esitada. On sul veel maailma muusikas teoseid, mida oled aastaid tahtnud teha?
O! Jaa... see on intiimne küsimus. Kui on juba mõni lugu tehtud, siis räägime.

Instrumentalistide võistlustel hinnatakse ju eri stiilide ja isegi autorite esitust eraldi. Koorikonkursil stiilide kaupa hindamine, nagu tänavusel Tallinna koorifestivalil, tundub nii hea idee, et võiks küsida, miks pole varem selle peale tulnud, Eestis vähemalt. Kas mujal maailmas on?

On ikka. Ma olin Jaapanis Takarazuka konkursi žüriis, konkursi, mille me oleme ise kammerkooriga võitnud [1991, EFK-le kolm kuldmedalit ja *grand prix*] – pakkusin ka seal välja stiilide konkursi idee ja nii ka tehti.

Ja neile meeldis?
Minu meelest küll.

Kas Eestis oli eelnevalt vastuväiteid?

Päris tuliseid vaidlusi oli. Ma oleksin nagu hakanud head traditsiooni hukutama: kõik juba toimib, mispärast suunda muuta? Aga ma ütlesin, et printsipi, kuidas muusikat hinnata, on

"Et ma praegu just Haydni võtsin, oli ka mingi äratundmine seoses selle helilooja enda ja repertuaari arenguliiniga." Kädy Plaas ja TKO "Üksiku saare" proovis.

FOTO RAIGO PAJULA / EPL

niivõrd palju, et peaksime proovima ka teisi variante. Rutiin on väga vajalik, selle kaudu, kui täpselt dirigent need kakskümmend minutit täidab, saab kontrollida koori võimeid. Mingi sportlik element tuleb siis juurde, aga muusikalised kvaliteetid jäävad tagaplaanile. Selle konkursiga tahtsime näha, kuidas dirigendi mõte muutub, kui ta juhatab erinevaid stiile. Põhiline vastuväide oli, et siis lastekoorid alati kaotavad. Aga tuli välja, et just üks lastekoor võitis mingis kategoorias. Arvan, et ka lastekooride dirigentidel oli kogemus, et muusika interpreteerimisel tuleb mitte ainult endale, vaid ka lauljatele selgeks teha lihtsad stiililised erinevused. Nii et võistlusel oli ka koolitusprogrammi funktsioon. Ja arvan, et sinsele kooriliikumisele on see oluline märk.

Uus oli ka viimane, *grand prix* voor: koor sai teha täisprogrammi, aga ei tohtinud esitada neid teoseid, mida varem. Tavaliselt lauldakse koorikonkursi finaalis esimeste voorude teoseid. Nüüd tuli teha uus kava, mis muutis asja kooridele keerulisemaks, publikule aga huvitavamaks.

Oled hiljuti toonud esiettekandele teoseid mitmelt autorilt. Kõigepealt tulevad meelde Toivo Tulev, Erkki-Sven Tüür, Mart

Siimer, R. Murray Schafer, Brett Dean. Tuliute teoste kõrval ka Enn Võrgu ligi viiskümmend aastat tagasi kirjutatud oratooriumi.

Iga uue muusika juhatamine on huvitav, ükstepuha, mis kvaliteeti talle ennustatakse, mis hoiakud ta suhtes on. Muusikaringkonnad loovad ju hoiakuid, ja tihti peale on need hoiakud tulnud kinnisest ringkonnast. Aga heliloojal, kes tahab maailmale luua, suurt auditooriumi oma muusikaga kostitada, pole tänapäeval sugugi kerge. Igaühel on mustmiljon heliloojat ees. Ja missuguste mõtetega ja millise helikonstruktsiooniga ta maailma tuleb... see kõik on alati suur fortuuna. Teiselt poolt koosneb see paljudest komponentidest, alates autorikaitsest ja turumängudest kuni lihtsalt professionaalsuseni.

See viimane – professionaalsus – on eesti heliloojatel minu meelest arenenud niisuguse tasemeni, mida maailma minnes pole vaja häbeneneda, partituurid on hästi vormistatud jne. Nende väärtuse üle ei hakka mina hüüdma ega ennustama, missuguse kullaprooviga nad on. Aga sama leidsin ka Enn Võrgu teose puhul, et oli korralikult vormistatud. Ja oratooriumi sisemine eksootika oli minu jaoks niivõrd suur, et seda teost tahaksin kindlasti veel

See lihtsus ja reveransid ja aja tiksumine, mis Haydni muusikas on – kõik see polegi nii lihtne, kui esialgu tundub.

kord teha. See eksootika puudutas ühte niisugust ala, mida eesti muusikas ei ole palju viljeldud: piiblitekste on kasutatud oma ajaloolis-poliitilise olukorra peegeldamiseks, taustaks muusikaline keel, mis sel ajal oli käibel – 1950. aastate massi- ja propagandalaulude killukesed, pluss Artur Kapi korralik kompositsioonikool, lääne ja vene muusika standardite järgi.

Massilaulude killukesed – kas see võiks olla Võrgu ironia või on tegemist lihtsalt kokkulangevusega? Väga suurt muusikalist erinevust tolle aja massilaulude ja ärkamisajajärgse lihtsama koorimuusika vahel ju pole, ainult tekst on teistsugune.

Ma mõtlesin ka, et tore oleks teada tema hoiakut. Aga mulle siiski tundub, et tal oli arenenud huumorimeel. Tal on seal ikka niisuguseid kilde sees, et on võimatu, et ta seda tõsise naiivsusega kirjutaks; selles on mitmeid muusikalisi viiteid, mis muusikul kutsuvad esile vaikseid naeruturtsatusi. Aga kui vaatad selle aja traagikat, siis Võrgu loomeprotsess ja situatsioon, mille ta sel ajal valis, et jääda siiraks ja ausaks... see on üle mõistuse.

Kirjutada nii suur teos sahtlisse, juba see on lugupidamist väärt.

On! Kui inimlik oleks olnud sel ajal teha tellimuskantaadikesi, et olla konjunktuuris ja et üldse elada! Ühelt poolt, kirikumuusika andis mingit elujõudu. Teiselt poolt – vaat see ei kõla nagu hästi, aga – tegelikult see, mis ta kirjutas, ei ole harras kirikumuusika. Ta on küll kasutanud piiblitekste, aga ajanud muusika kaudu hoopis oma asja. Samas, nende kirikuinimeste jaoks, kes on arenenuma mõttemaailmaga, on see ka väga huvitav teos. Kuid see pole tüüpiline vaimulik muusika, see on nagu mingi film, kafkalik film. Ja mul oli huvitav kuulata, mida öeldi pärast kontserti; näiteks Imbi Tarum tuli minu juurde ja rääkis täpselt samast filmilikusest. Ei, seda teost tahaks küll veel teha

ja siis juba kolme kooriga. Praegu tegime ära küll, naiskoor ja meeskoor eraldi, aga ta on kirjutatud suuremana.

Oled viimasel ajal sageli Kanadas käinud, kas töötad seal kelle või millegagi püsivalt?

Eelmisel aastal käisin kaks korda ja nüüd samuti kaks korda. Toronto raadio on mind kutsunud [organisatsiooni] Soundstreams festivalidele. Eelmisel aastal oli Vancouveris Haydni festival. Kui ma viimati Newfoundlandis festivali lõppkontserti tegin, sain aru, et nad on mu tööd lihtsalt väga hinnanud, see on neile mingi tähendusega olnud. Mul pole niisugust CV-d, nagu sealsed festivali korraldajad kokku panid, varem olnud, ajab päris naerma.

Kohe on tulemas Tormise juubel ja siis Balti mere festival.

Kui Balti mere festival 2003. aastal alguse sai, siis minu pakutud Tormise programmi “Unustatud rahvad” tõrjuti, öeldi, et meil on kavas Brahmsi Reekviem ja et Salonen ja Gergijev juhatavad suuri asju. Üks päevane kontsert mulle siiski anti. Kuna Financial Timesi kriitik tegi selle festivali pihuks ja põrmuks – et tüüpiline festival, staaride peale välja mängitud – ning tõstis esile minu Tormise-kava, et sel ainukesena oli mõte, et Tormise looming oli talle viimase aja suurim üllatus, siis sellel korral sain rahulikult oma programmi teha.

Siis vahel on kriitikast kasu ka!

Muidugi on. Samas teeb see mulle nalja. Sest sa ju räägid inimestega. Aga alles siis, kui nad kriitikat loevad, jõuab see kohale... Aga oleks mõni teine kriitik sattunud?

*Iga uue muusika
juhatamine on huvitav,
ükestapuha, mis kvaliteeti
talle ennustatakse.*

AARIA
Eetiline Es
MARKO LÖHMUS

“No mis pealkiri? Kuidas saab üks helikõrgus kanda endas eetilisi väärtusi või neid mitte kanda?” mõtleb nii mõnigi. Sest katsu sa ebaeetiliselt mängida Johanni* või Wolfgangi kirjepandud noote! On ju just kultuur (ja sealhulgas ka muusika) viimastel sajanditel võtnud religioonilt ära kõlbeliste probleemide üle juurdlemise tänamatu töö. Rituaalse väljendusvahendina laseb muusika inimestevahelisel suhtlemiselgi muutuda rituaalsemaks, lubab avada teistele oma sisemaailma ja käitumise sügavamaid tagalaid. Eetika sisuks ongi ju püüd muuta olematuks sügavik öeldud ja tegeliku tegutsemiseesmärgi vahel.

Ja kui muusikal on juba selline salapärane võime, siis muusika tegijad justkui kannaksid endas *a priori* positiivseid väärtusi. Aga ehk ei tee muusika tegemine muusikaga tegelemist veel üheselt eetiliseks? Kas muusiku tegu, kes projektiorkestri puldis istudes saab ülihästi hakkama suurt publikumenu pälvinud keeruka kavaga ja pärast kontserti korraldajalt kõhklemata maksuvaba honorariümbriku vastu võtab, on eetiline või mitte? (Ja ärge lisagem siia makromajanduslikku mõõdet, et samadest maksudest finantseeritakse suures osas muusiku päevast põhitöökohta.)

Muusiku põhiliseks eneseväljenduse vormiks on 21. sajandilgi jäänud kontsert. Kontserte peab aga keegi korraldama, st muusikaga tegelema. Tegelemine nõuab ressursi, ja raha selleks võib tulla paljudest allikatest. Aga meie oludes tuleb see suuremalt jaolt ühest kohast. See üks allikas on oma kultuuripoliitika põhialustes ja muudes alusdokumentides välja kuulutanud, et las eksperdid jagavad – kirjutage neile projekt, küll komisjon teab, kes, kus ja kui palju saab.

Tegelik tegutsemistava erineb väljaõeldust nagu *piccolo* tuubast. Tegelikult tuleb hoopis otse ressursijagajale visiit teha ning kõike selgitada. Ja nii käivadki muusikaga tegelejad valgustustööl, igaühel kaasas kõvem (ja kindlasti kallim) trump kui teisel: üks korraldaja lubab esitada kogu Eduardi loomingut, teine austab aasta-Arvot, kolmas käib välja ennekuulmatu teose Ennult. Väga tõsiseltvõetavad nimed ja kvaliteetsed teosed. Järelikult peab rahastama.

“Aga palju ei saa, sest raha on vähe,” ütleb ressursijagaja.

“Kuis siis nii?” imestavad korraldajad. Neil juba Tõnuga räägitud, Eri oli nõus ja Neeme ise tuleb ka.

“Kas me tõesti peame neile ütleva, et teie ei andnud?” teevad korraldajad mureliku näo.

Nende argumentide ees on ressursijagaja (ja muide ka samade jagamisreeglite paikapaniija) juba relvitu.

Ekspertid maja teises tiivas on vormiliselt just nagu sellistest patiseisudest priid. Neile laekub suurimalt korraldajalt neli korda aastas kategoorilises vormis abipalveid – kui raha juurde ei tule, ei saa Andresed ja Peeter festivali teha. Ise teate.

Ekspertid on küll algul imestunud, sest korraldaja seepärast justkui suurim ongi, et ressursijagaja antud rahaga ise läbi ajada. Aga samas – kuidas sa hing jäta kolleegi toetusest ilma. Pole ju eetiline.

Jälle on elarvete menetlemise ja ekspertide nimetamise aeg. Ikka selleks, et kõlaks rohkem moraalset mi-bemolli.

* Kõikide nimede kokkulangevus selles kirjatükis tegelike isikute nimedega on tahtmatu ja puhtjuhuslik.

Washington National Opera tähistab viiekümnendat tegutsemisaastat * Mozarti heliteosed beebide muusikateraapiana * Pianist Ivo Pogorelič taas rambi-valguses

• Aastal 2006 tähistab Washington National Opera viiekümnendat tegutsemisaastat. Uue Ilma rahvusooperi pool-sajand kulmineerub 19. märtsil Golden Galaga, kus kõrvuti Placido Domingoga as-tub üles solistide superansambel: ideaali-lähedane Rossini-laulja, Peruust pärit tenor Juan Diego Flórez; bariton Carlos Álvarez, kes leidis lauljakutsumuse neli aastat kestnud meditsiiniõpingute, täpsemalt günekoloogiks spetsialiseerumise järel; tenor Salvatore Licitra, kes 18-aastaselt jõudis äratundmisele, et loodus on talle kinkinud hääle (äratundmine saabus südasuvel Sitsiilias, kui ta raadiost kostvat lauluviisi matkides ajas kimbatusse kõrvaltoas viibiva ema, kes äkitselt ei saanudki enam aru, kas parasjagu laulab raadios väljahõigatud kuulsus või ta oma lihane poeg), ent kelle nimi hakkas võimsalt resoneerima paari aasta eest seoses Luciano Pavarotti asendamisega New Yorgis Metropolitan Operas; sopran Anna Netrebko; Ameerikale nii tavapärastest kirikukooride traditsioonist sirgunud sopran Elizabeth Futral; tumedana-haline metsosopran Denyce Graves; tenor Paul Groves, bariton Alan Held, tenor John Matz, bass-bariton Samuel Ramey... Washingtoni rahvusooperi orkestrit juhatab juubeligalal Heinz Fricke ning kogu selle toreduse tipuks kujunema muusikali- ja filmiilmast tuntud tegijate, Marvin Hamlischi ja Sheldon Harnicki ühistööna valmiv uudisteos.

• Lähihooajal saab kuulata Wolfgang Amadeus Mozarti neidki teoseid, mis on pidanud leppima tagasihoidlikuma lavaeluga, kui ehk tulevargilise esietenduse järel osati arvata. Üks seesugune "vähem mängitav" Mozart, mis Milano La Scalas peatselt lavale tuuakse, on arkaadialik laulumäng "Ascanius Albas" (KV 111), kus tegutsevad Aenease poeg Ascanius, Heraklese soost nümf Silvia, võrgutajalik Veenus, ülemkarjuse ülesandeis Faun... Too müütilise hõnguga lembelugu, mis viitab Rooma tsivilisatsiooni lätetele ja Alba Longa rajamisele, valmis Habsburgi Ferdinandi ning Maria Beatrice d'Este pulmadeks. Pastoraalkanti ette 17. oktoobril 1771, päev pärast Milano toomkirikus toimunud tseremooniat, mille kirjeldusest jääb tänaselegi lugejale mulje, et kui paari ei pandud just päris jumalaid, siis vähemalt laulatati kaks ambroosiast toituvat sugupuu vägevaima kõrvalharu esindajat. Ka viieteistaastane Mozart viibis toona Milanos ja oli ise esiettekande üks põhikäivitajaid; kõrvuti Wolfgang Amadeusega tegutses õukonnaarhitekt Giuseppe Piermarini, kelle ülesandeks oli planeerida pulmarongi teekond ja rajada süm-

Slovakkias "manustatakse" lastele juba maast madalast Mozarti võluhelindeid, mis aitab arstide sõnul beebide kaalus edeneda ja stressist vabaneda.

boolseid templeid, kus külalised ja lihtrahvas said surematutele annetada.

Ent juubeliaastapäeva lähenedes räägitakse sellestki, et juba kolmandat aastat rakendatakse Mozarti loomingut vastsündinute vaevade leevendamiseks. Slovakkias, Košice-Saca haiglas varustatakse beebid paar tundi pärast sündi ülipehmete turvaliste kõrvaklappidega ja neile hakatakse "manustama" Mozarti muusikat viis-kuus korda päevas kümme minutit korraga. Imikud reageerivad helindeile elava näoimiikikaga, käekesi liigutades, magustasti unne suikudes... Muusikateraapias "Mozarti efektina" tuntud võte osutub tõhusaks vaimse talitluse stimuleerijaks, aitab uutel ilmakodanikel kaalus edeneda ja stressist vabaneda.

• Ivo Pogoreliči viimane esinemine Roomas leidis aset 1. juunil 2003. aastal, päeval, mis tähistas Santa Cecilia kontserdihooaja 2002/2003 lõppu. Varasema info kohaselt pidanuks toonase kontserdi sisustama Radu Lupu, ent rumeenlase sõlmes esinemisgraafiku tõttu andis sooloõhtu hoopiski Ivo Pogorelič. Tol 1. juunil, mil manala teele saadeti Santa Cecilia Rahvusakadeemia president Luciano Berio, meenutas Pogorelič kontserdi sissejuhatuseks veerandsaja aasta tagust Alessandro Casagrande konkurssi Ternis, laureaadiülitil, millest temale kujunes pääsutäht suurele lavale; ta kiitis akadeemia uue kontserdipaiga akustikat ning pühendas Beriole, kes auditooriumi oli matnud otsatult energiat ja loendamatult närvirakke, Leinamarsi Chopini Sonaadist op 35. "Asenduse korras" teoks saanud kontserdil mängis Pogorelič Beethovenit, Skrjabinit ja Liszti. Ühest küljest uhas Pogorelič uut vett nende veskile, kes eelarvamusest või stagneerunud kuulamisharjumusest süüdistavad teda must-valgele talletatu reetmises, teisalt ihus aga nende tõde, kes Belgradist pärit pianistid advavad jäägitu kontsentratsiooniga kirglikku kulgurit, kes küllastab hapnikuga iga pisimatki helindit, kaasa arvatud teoseid, mis moodsas konkursiponnistuses kipuvad elujõudu minetama ning "kõrgkäsitõendusliku dekoratiivkunsti näideteks" taanduma (kõnealusel kontserdil taasmagnetiseeris ta näiteks Liszti "Virvatuled" ja "Metsiku jahi"). Ent pärast toonast sooloõhtut sattus Pogorelič Itaalia kontserdielu kontekstis jällegi kadunud poja rolli – ei ülesastumisi laval ega mõtteavaldusi ajakirjanduses. Nüüd tundub ligi kakskümmend kuud kestnud vaikuse ja eneseotsingu periood (periood, mille vältel ta harrastas mitmeid spordialasid, muutis oma toitumisharjumusi, tegeles keeleõpingutega ning laadis füüsisist ja vaimu) olevat lõpukorral,

sest muusikaleht *Giornale della Musica* ja ajakiri *Suonare* toovad ära intervjuu Pogoreličiga, kes septembris-oktoobris viibib kontserdireisil Kaug-Idas, 2006. aastaks planeerib aga turneed Euroopas ja Ühendriikides. Lugesed neid trükivärskaid intervjuusid, valdab mind tõdemus, et vähemasti ajakirjanike jaoks on Pogorelič ikka veel eeskätt Varssavis toimunud skandaalse Chopini-konkursi (1980) laps. Endiselt keritakse jutulõnga konkursi politiseeritud kulissidetaguse ümber; ikka veel meenutatakse otsekui masinliku reveransina prohvetisuiselt protesteerinud Martha Argerichi, kes kuulutas geeniuse sündi, vaidlustas žürii töö ning pidi ametivõimude kategoorilisel nõudmisel kohe esimese lennukiga Varssavist lahkuma. Mõttetu järjekindluse ja kunstliku valulisusega kedratakse seda kakskümmend viis aastat tagasi toimunud sündmust. Ja kuna Pogorelič on ammu ilma tunnistanud, et just Chopini konkursi mittevõitmine aitas oluliselt kaasa ta tuntusele, siis on ajakirjanike visaduses pianisti eeskätt mõõdaniku vaatevinklist valgustada midagi kummatavat. Kui aga see noorusaegade lugu kõrvale jätta ja küpsest interpreedist rääkida, siis täna veedab neljakümne kuue aastane Pogorelič oma päevi Šveitsi, Inglismaa, Hispaania ja Saksamaa vahet sõites. Väsitavate lennureiside vältimiseks töötab ta turneede tarvis välja skeemi, mis võimaldab algsest esinemispaigast järgnevasse ning sealt omakorda edasi liikuda minimaalse vaevaga. Pogoreliči sõnul ihkab inimese hing seda, mida ta hetkel ei saa endale lubada. Kui kontoris kirjutuslaua taga istuv ametnik unistab tõenäoliselt sõidust New Yorki, siis Pogoreliči unistustesse mahub kolm lennuväljadevaba kuud. Šveitsis Bré mäe piirkonnas asuv elupaik tagab talle otse koduukse eest algavad matkarajad, lisaks meeldib talle ujuda – kiindumus pärineb helilooja ja kontrabassisti ametit pidanud isalt, kes nooruses jõudis ujumisega tegelda ka võistlusspordi tasemel. Kaheksakümnendail aastail läks Pogorelič ajalukku “teksades esineva pianistina”. Olgu öeldud, et enamik neist, kes levitas eblakat legendi Pogoreličist kui teksapükstes suurvaimust, polnud asjaosalist sellises riietuses ilmaski esinemas näinud. Pogoreliči väitel põhjustas kuulujutu üksainus, San Sebastiánis toimunud esinemine, kus tal tõesti tuli mängida reisiriietes, sest kohver koos ülikonnaga oli sattunud valesi lähetatud pagasi hulka, ja kuna liiati oli pühapäev, siis polnud ka Hispaania rõivapoodidesse asja. Mõni nõuanne noortele? Pogorelič, kellest juhul, kui tast poleks saanud pianisti, oleks kujunenud arhitekt või disainer, soovib noortel töötada hea õpetaja käe all. Ja muidugi peab õnne olema – õnn on kõige alus. Oma õpetajalt, kaitseinglilt ja abikaasalt, 1996. aastal lahkunud Aliza Kezeradzelt ütleb ta olevat kaasa saanud muusikakultuuri ühes endastmõistetava tehnilise perfektuse ning autoriteksti austamisega. Lisaks arvab Pogorelič, et ei maksa repertuaari taga ajada, sest aja jooksul kujuneb see isenesest. Märksa olulisem on keskenduda ning püüda mõne, kas või ühe looga endast anda maksimum. Küsimusele, keda ta pianistidest imetleb, vastab Pogorelič, et praeguse kontserdieluga ta eriti kursis ei ole ning kontserdikülalises eelistab ooperit ja *lied*’i; maailma parima akustikaga paigaks peab ta Teatro Colóni Buenos Aireses.

Ivo Pogorelič, jäägitu kontsentratsiooniga kirglik kulgur, suundub järgmisel aastal turneele Euroopasse ja Ühendriikidesse.

FOTOD INTERNETIST

• 30. juunil suri Fort Worthis kolmekümne viie aastane **Aleksei Sultanov**. Moskva konservatooriumis Lev Naumovi käe all kujunenud pianist võitis 1989. aastal Van Cliburni nimelisel konkursil kuldmedali, asus elama Texasesse ja alustas intensiivset kontsertpianisti elu. Aastal 2001 tabas Sultanovit mitu insulti,

mille tagajärjeks oli osaline halvatus ja elu ratastoolis. Sultanov jäi pianistiks haiguse kiuste, ta sättis klaveripartii ümber vaid paremale käele, tegutsedes tšellistist abikaasa kontsertmeistrina.

Tallinna orelifestival on pillide kuninga vääriline

PIRET AIDULO

Tallinna rahvusvaheline orelifestival, 29. 07 – 7. 08. Esinejad: Przemyslaw Kapitula (orel, Poola), Philippe Emmanuel Haas (paaniflööti, Šveits), Silvano Rodi (orel, klavessiin, Monaco), Algirdas Janutas (tenor, Leedu), Pjotr Migunov (bass, Venemaa), Eduard Oganessian (orel, Prantsusmaa), Mario Duella (orel, Itaalia), Ulla Krigul (orel), Virgo Veldi (saksofon), Eduard de Geest (orel, Belgia), Sven Grünberg, Lilian Langsepp (harfid, cheng), Vambola Krigul (löökpillid), Aare-Paul Lattik (orel), Aivars Kalejs (orel), Martina Doebring (sopran, Saksamaa), Andres Uibo (orel), Tiia Tenno (orel), John Scott (orel, Inglismaa), Ka Bo Chan (kontratenor), Mari-Liis Uibo (viul), Oksana Sinkova (flööti) ning De l'Ensemble Europeen William Byrd, Orthodox Singers, Vox Clamantis, Eesti Rahvusmeeskoor ja Festivaliorkester.

Tallinna rahvusvaheline orelifestival sai tänava teoks juba üheksateistkümnendat korda. Algusest peale on festivali kunstiliseks juhiks olnud Andres Uibo, kellel on annet ja jaku olla nii suurepärase määndžeri, organisti kui ka orelipedagoogi. Konservatooriumis orelimängu kõrval Lembit Verlini juures omandatud dirigeerimiskool annab talle täna võimaluse tunda end hästi orkestrite ees ning viimased aastad on lisanud üha rohkem ka heliloomingut. 2003. aastal saavutas Uibo teos "Then I saw" uute oreliteoste konkursil I koha ja publikupreemia. Tänavusel festivalil aga kõlas esiettekanena tema helitöö koorile "Antifoonid" psalmidele nr 102 ja 145 ning hulk orelimuusika seadeid kahele orelele. Kuigi juba mitmendat aastat toimub festival Eesti Kontserdi egiidi all, on Andres Uibo selle hing ja selgroog.

Artiklis on käsitletud valikut Tallinnas toimunud kontsertidest ning "Leigo järve-muusika" ulatuslikku programmi 30. juulil.

Sellel festivalil polnud otseselt heliloo-

jat või muusikastiili, mida oleks esile toodud. Kui püüda fantaseerida, mis juhiks, kui orelifestivalil kõlaks üksnes orelimuusika, võib arvata, et ainult suurimate friikide jaoks poleks kümme öhtut paljувõitu. Tänapäeva publik näib ihkavat mitmekesisest etendust: erinevad pillid, erilised koosseisud, uudisteosed, miks mitte pantomiim ja tulevärk... kas või sellisel kujul nagu Leigol lõkete ja küünaldega.

30. juulil esines Nigulistes Przemyslaw Kapitula Poolast, kelle kavast oli orelliteratuuri kaks populaarsemat teost, Bachi Toccata d-moll BWV 565 ja Boellmanni "Gooti süit" kõrvu poola heliloojate Surzynski ja Nowowieski siinmail vähe tuntud orelimuusikaga. 31. juulil mängis samas Mario Duella Itaaliast.

3. augustil esinesid Nigulistes Andres Uibo ja Tiia Tenno ning kõlas muusika kahele orelele. Kuigi mõlemad organistid said esitada ka soolopalju, oli rõhk pandud kahe oreli koosmängule, mis eriti kontserdi alguses kõlas väga uudset ja põnevalt.

Niguliste Antoniuse kabelisse paigaldatud oreli rikastab kahtlemata kiriku võimalusi. Paraku jääb osa spontaanselt muusitseerimislustist puudu, sest teineteisega arvestamine pika kajaga ruumis võtab hoo maha. Vaid suured katedraalid saavad endale lubada luksust omada kaht või enam oreli. Nende koosmäng ansambel on ilma tänapäevaste sidevahendite kaunis keeruline, kuna distants pillide ja mängijate vahel on paratamatult väga suur. Aga mis oleks, kui paigaldaks pilli ratastega poodiumile – see võimaldaks teha kerge vaevaga liikata sinna kuhu vaja? Nurga tagant välja tooduna tulnuks instrumendil sel korral mänginud Tiia Tenno muusitseerimine paremini esile. Akustilistel põhjustel jäi seekord tema mäng ebaselgeks ja kahjuks polnud väike oreli suurele ka piisav partner. Või nagu ütles üks kontserdikülastaja: nagu Suur Peeter ja Väike Peeter! Böhmi Koraalpartiitas toimunud registrite vahetus ja suurepärase

artikulatsioon olid kaamera abiga hästi nähtavad, kahjuks vähem kuuldavad.

Olulise osa kontserdi kavast moodustasid erinevate heliloojate teoste seaded (autor Andres Uibo) kahele orelele, kusjuures kõige huvitavamalt kõlas Uibo originaallooming. Arro rahvaviisitöötlastele selline materjali jagamine erilisel juurde ei andnud. Kontserdikavadesse ootaks Arro teoste puhul märkeid, milliste rahvaviisidega on tegemist. Mõni usin tudeng Muusikaakadeemiast võiks teha ja avaldada sellealase uurimistöö!

Tänapäeval on lihtsa tehnika abil võimalik kaugel ja kõrgel mängivat organisti näha suurel ekraanil. Kahe mängija puhul oluaks eriti tore näidata neid korraka, jagades ekraanil kaadri pooleks.

4. augusti oreliõhtul Nigulistes esines Belgia organist Edward de Geest. Kava esimeses pooles kõlas J. S. Bachi muusika ja teises pooles 20. sajandil kirjutatu: Andriessen, Dubois, Verschaegen ja Dupré.

Kontserdi esimese poole Bach oli väga täpselt artikuleeritud ja hea hooaga ette kantud. Suhteliselt minoraalselt valitud kava ja osalt väga tugev registratsioon jätsid mõnevõrra raskepärase mulje. Fantaasia "Jesu meine Freude" oli meeldiv puhkus kõrvale enne Passakaljat c-moll, mille registratsioon püsis massiivsena. Arvestades teose pikkust, oli kergemate registrite kasutamine väga lühiajaline ja viis vormilises mõttes natuke tasakaalust välja. 80. aastatel populaarsust kogunud suund mängida Bachi suuri teoseid algusest lõpuni ühe registratsiooniga mõjub tänapäeval natuke raskepärastelt, kuigi teoste tehniline teostus oli laitmatu ja mänguviis kütkestav.

5. augustil andis toomkirikus soolokontserdi inglise organist John Scott. Klassikalise repertuaari – Bach, Wesley, Mendelssohn, Händel – ilmetasid 20. sajandi moodsamad helitööd. Nagu de Geest on ka Scott nn katedraalorganist (vastavalt Gentsi ja St. Pauli kated-

Festivali looja ja kunstiline juht Andres Uibo.

Suurejoonelist mängu pakkusid katedraaliorganistid Edward de Geest ja John Scott.

FOTOD EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

raalis Londonis). Väga särava mulje jättis tema Händeli Kontsert F-duur, mille esituse erakordne täpsus, särtsakus ja hoog ületas kõik ootused. Suur romantiline Sauer-orel kõlas erakordselt värskelt ja kergelt.

* Üks haruldasemaid kooslusi sel festivalil oli duo Philippe Emmanuel Haas Šveitsist paaniflöödil ja Silvano Rodi Monacost orelil ja klavessiinil. Tallinnas sai neid kuulata kahel korral: paaniflöödi ja kla-

vessiiniga 31. juulil Pirita kloostri kabelis ja 1. augustil Nigulistes suure oreliga. Kava erinevus sõltuski enamjaolt ruumist: kui Pirital mängiti duode vahele suurepäraseid klavessiinisoolosid, siis Nigulistes näitas Silvano Rodi oma võimeid oreliteoseid esitades.

Paaniflööd on siinmail populaarne olnud peamiselt heliplaatide vahendusel, kohapealsetest mängijatest teame vähe. Paaniflöödi kui orelil kaugel eelkäija ja sugulase sume toon sobis suurepäraselt just

Pirita kloostri lakooniliselt sisustatud kabelisse. Võluv esitus, millele lisandus vaba suhtlemine publikuga, andis kontserdile meeldiva atmosfääri. Head karakterid ja stiilne esitus ning paraja pikkusega kava ei lasknud kuulajat tüdineda. Paaniflööd on oma ehitusest tulenevalt siiski suhteliselt väikeste võimalustega instrument, kõlades püsivalt üsna ühes tessituuris. Silvano Rodi täpne ja erk mäng andis mõlemale kontserdile kindlasti palju juurde, samuti oli Niguliste orelil võimalik mängida mitmekesisemat muusikat.

* Suuremate koosseisude päralt oli festivali algus ja lõpp. Avakontserdil esinesid Orthodox Singers Valeri Petrovi juhatusel, solistid Algirdas Janutas, Juri Mantšak ning organist Eduard Oganješjan. Viimati nimetatu on lõpetanud Moskva Tšaikovski-nimelise konservatooriumi nii klaveri kui ka orelilerialal, võitnud nimekaid konkursse ja esinenud hinnatud solistina ning töötab juba kahte aastat klaveripedagoogina Pariisis. Avakontserdi soolopalad, mille autoriks kolm aastat tagasi surnud tuntud organist Oleg Yantšenko, kõlasid Eestis arvatavasti esmakordselt. Teosed olid suhteliselt sarnased ja neist mõne asendamine oleks andnud võimaluse Oganješjani kui suurepärase muusiku ja põneva kultuurilise taustaga inimese interpretatsioonis kuulata muudki muusikat.

Orthodox Singersi esituses kõlas Andres Uibo uudisteos "Antifoonid" psalmidele nr 102 ja 145. Vene kirikumuusika traditsioone järgides on loodud omapärane ja huvitav kooriteos, mille orelpunktidena kõlama jäävad pikad akordid viitavad ilmse selgusega, et helilooja on organist.

Omaette probleemiks on ja jääb aga Niguliste akustika, mis sulatab kokku tekstid ja kiired tempod. Tänapäeva tehnikat arvestades oleks kindlasti võimalik kuidagi vähendada suurt kaja, mis kirikus tekib, kuid selline projekt oleks arvatavasti ülikallis. Uitmõrtena: kui Niguliste Antoniuse kabel saaks mingid gobeläänilaadsed seinakatted, mida siis vajadusel kasutada... Kui keegi siin hakkab kõnelema interjööri rikkumisest, siis mingi ja vaadaku kõigepealt neid rohkeid juhtmeid ja karpe, mis on vajalikud signaalsatsiooni ning tuleandurite olemasoluks

ning mida pole püütudki diskreetsemalt paigutada. Isegi seinaga ühte värvi kaabel parandaks pisut üldist väljanägemist. (Tuli küll natuke mürgine mõtteavaldus, kuid olen ka teistes kirikutes näinud, kuidas seal juhtmeid on veetud...)

Avakontserdi teises pooles kõlas Orthodox Singersi ja solistide esituses Aleksandr Gretšaninovi "Liturgia Domestica" op 79. Koor oli seekord paigutatud kitsale orelirõdule organist Eduard Oganესjani ümber ning seis is peamiselt seljaga publiku poole. Selline paigutus fokuseeris koori hääled ning andis neile võimaluse ühtlasemalt saali jõuda. Pisut häirivalt ja teose terviklikkust rikkuvalt mõjus pikk hääleandmise protseduur, eriti kui koorijuht ja organist seda mõlemad teineteise järel tegid. Heade solistide juures tahaksin eraldi märkida suurepärasest diktsiooni: tavaliselt nii segases akustikas oli võimalik aru saada "Credot" laulnud tenori igast sõnast.

Järgmisel õhtul jõudis orelifestival Leigole, mis on kujunenud armastatud kontserdipaigaks. Varased tulijad said "soojendusbändiks" kuulata kvartetti Improloo.

Kell seitse alustasid Philippe Emmanuel Haas paaniflöödil ja Silvano Rodi digitaalorelil. Kava esitati elegantse kergusega ja sobis Lõuna-Eesti maastikule hästi. Kuna Leigol tuleb paratamatult kasutada helivõimendust, siis sõltub paljugi selle kvaliteedist ning võib jääda ka mulje, et *sound* tuleb heliplaadilt. Interpreedi võimalused on sellise vabaõhukontserdi puhul minimaalsed. Suurem osa lõpptulemusest sõltub kellestki teisest. Samuti levib akustilise pilli heli teisiti kui elektroonilise oma ja nii on orelil kasutamise Leigol üsna komplitseeritud. Samas on see loomulikult haruldane võimalus musitseerida vabas looduses ja võistelda looduse jõududega, mis seekord saatsid poole kontserdi pealt Leigole paduvihma. Kui paaniflööti ja orelit sai kuulata veel kuuva, siis Händeli orelikontsert Aare-Paul Lattiku ja Festivaliorkestri esituses lõppes juba vihmajärg. Kell pool üheksa alustanud noored muusikud Oksana Sinkova flöödil ja Mari-Liis Uibo viiulil koostöös Andres Mustoneni ja teiste

nooremate ning vanemate meistritega mängisid J. S. Bachi helitöid suurepäraselt paduvihmast hoolimata. Orkestrit juhatasid Andres Uibo ja Andres Mustonen. Leigo kontserdi viimane osa oli Rahvusmeeskoori päralt. Veljo Tormise 75. sünnipäeva tähistav kontsert kandis pealkirja "Tormise järveloits", dirigeeris Ants Soots ja kaastegev oli teiste solistide kõrval ka juubilar ise. Imetlusväärne muusika, mille Tormis on kirjutanud, kõlab siiski paremini mõnes kontrollitava akustikaga keskkonnas. Hoolimata sellest oli tajutav ja nauditav muusikasse kätkevad ürgne jõud, mille vallapääsmine näiteks "Pikse litaanias" võib-olla mängiski ilmastikuoludes oma osa... (Jaapani esiettekande järel olevat seal kandis tsunamiga tegemist tulnud.) *

Festivali lõppkontsert toimus 7. augustil Tallinna Jaani kirikus. Esines William Byrdi ansambel (De l'Ensemble Européen William Byrd), kunstiline juht Graham O'Reilly, kavas Bachi perekonna motetid topeltkoorile, mis seekord tähendas vaid kaheksat lauljat. Lisaks kasutati orelit ja tšellot. Jaani kiriku suurust arvestades oli alguses kahtlus, kas ansambel topeltkoorina suudab selle täita. Suurepärased vokalistid löid täpse koostöö ning graatsilise fraseeringuga nauditava ansambli, kust tahaksin eriti esile tuua sopranite fantastilist häälevalitsemist. Siiski tundus keerulisema faktuuriga kohtades, et mõnevõrra suurem koosseis pääsenuks paremini esile. Samuti oli *continuo*-partii mõnel kohal pisut tugev.

Kümme päeva kolmekümne viie kontserdiga Eestimaa erinevates paikades – see on tegijate hiiglaslik töö, kuid publikule suur hulk muusikasse kätkevad ja heldelt jagatud energiat.

Järgmisel aastal tuleb festival jälle!

Pärlimäng risti-rästi ümber maakera

TOOMAS VELMET

Festival "Klaaspärlimäng" 16. juulist – 20. augustini Pärnus, Tallinnas ja Tartus.

Olen varasematel aastatel pisteliselt külastanud alget "Raemuusika" festivali, nüüdset "Klaaspärlimängu". Tänavust festivali õnnestus ühe erandiga täies mahus jälgida ja võib tõdeda, et festival on "magister ludi" Peeter Vähi kunstilisel juhtimisel ideeliselt kristalliseerunud ja kõige paremas mõttes elitaarne ning sellest on saanud mõtteid liigutav muusikasündmus. Pärlimängul on parajad dimensioonid, teda on võimalik haarata tervikuna, kuid ka igal üksikul kontserdil on oma "vitamiin", mis tekitab huvi ja on tervislik. Festivalil võib alati leida põnevat uudismuusikat või siis hästi tuntud vana "uudiskuues". On akadeemilist kammermuusikat ja kergemat klassikat, on mindud kaalutletud riskile ja mängitud kindlatele esinejatele, ning kõik see mahtus tänavu tegelikult üheksasse kontserti. Seda ei ole kindlasti palju, vaid just parasjagu, kui teame, et nad olid hajutatud ajavahemikku 16. juuli – 20. august.

"Magister ludi" ise on tänavust festivali aga nimetanud hoopis interpreedikeskseks. Pianist Piotr Anderszewski, 16-aastane viiulikunstnik Christoph Koncz Saksamaalt, bändooniumivirtuoos Carel Kraayenhof Hollandist ning maailmaestlased Marika Järvi (Šveits), Martin Kuuskmann (USA) ja Selvadore Rae(ä)hni (Jaapan) olid seda kaalu küll, et raskuse interpretatsiooni kasuks nihutada.

Festival algas Eliisabeti kirikus Süd-West Rundfunki sümfooniaorkestri kontserdiga (16. 07), kavas Mozart ja Leoš Janaček. Orkester on suurepäraselt saksa kvaliteeti kollektiiv, kelle vaskpillid panevad lausa ahetama – kümme trompetit Janačeki Sinfoniettas, ideaalilähedane elastsus ja täpsus saateelemendis.

IMPRESSIOONID

Kontserdi nael oli siiski meile varasemast tuttav Piotr Anderszewski Mozarti d-moll klaverikontserdiga. Kõige enam aga vapustas mind asjaolu, et kontserdi korraldajad suutsid 100-liikmelise sümfooniaorkestri paigutada Eliisabeti kiriku altari ette ning et seejuures mahtus kirikusse ka mõnevõrra publikut. Kahtlemata on kõigile selge, et kontsert pidanuks toimuma Pärnu kontserdimajas. Ma ei arva, et Eesti Kontsert, kes kontserdimajas samaaegselt ooperigalat korraldas, iseeneseldale kangesti konkurentsi sooviks pakuda, küllap seal oli objektiivseid põhjusi. Samal ajal toimus veel raekoja saalis Stravinski kvarteti kontsert, kuhu oleks hea meelega ennastki kuulajaks sokutanud, kuid nagu teada, on isegi kahes kohas korruga võimatu viibida, kolmest rääkimata.

Nagu öeldud, ei ole Peeter Vähile riskimine üldsegi mitte võõras. Pean päris suureks riskiks paigutada üheksa kava esitajate hulka lausa kahel korral Pärnu Linnaorkester, eriti kui naabruses on Süid-West Rundfunki sümfooniaorkester, Euroopa Liidu Kammerorkester ja nendega samast klassist Tallinna Kammerorkester. Kuid selgub, et kuigi olemes kallite külalistega juba ära hellitatud (maist augustini külastas Eestit 14(!) külalisorkestrit), siis omad vääriavad veel

avastamist. Tõsiasi on see, et Pärnu Linnaorkestri kaks kontserti olid selle festivali menukaimad. Esimene neist, "Ameerika – Põhi & Lõuna" toimus 18. juulil Pärnu kontserdimajas, pealkiri vihjamas autoritele, sest kontserdi esimese poole täitsid Samuel Barberi Adagio keelpillidele ja Eesti esiettekandena Charles Coleman fagotikontsert "Latarnia", kus soleeris Martin Kuuskmann. Järgnesid Astor Piazzolla bandooniumikontsert "Aconcagua" ja Alberto Ginastera balletisüit "Estancia". Publik loomulikult läks endast välja just sellel kavapoolel, mina aga kriipsutaksin eriti alla Barberi Adagio esituse keelpillide kõla intensiivsust ja väljapeetust, vaatamata sellele, et dirigent Kristjan Järvi suhe teosega oli võimaliku lineaarse tardumuse piiiril, mis on tegelikult äärmiselt täpne suhe teosesse. Lõuna-Ameerika muusika esitusel sai selgeks, et Eestist on pärit tõeliselt "kuum" poiss Kristjan Järvi näol – sellist lõõkpillide ja temperamendimõllu Eesti orkestrilt varasematest aegadest küll ei meenu. Solistid Martin Kuuskmann ja Carel Kraayenhof esindasid väärika virtuoossusega nii põhja- kui lõunaameerika muusikakultuuri.

Teine Pärnu Linnaorkestri menukontsert (28. 07) oli provotseeriva pealkirjaga "Mozart & Salieri". Peeter Vähi püs-

titas seni vastamata küsimuse, et kui legend heliloojast-mõrvarist Salierist ei ole tõsi, siis on tegemist suurima ajaloolise ülekohtuga, ning kutsus kuulama Salierit kui heliloojat, mitte kui Mozarti kadedat rivaali. Kontserdi Salieri-poolest jäi meeldiv elamus põnevast senikuulmata muusikast, aga veelgi enam Pärnu Linnaorkestri solistide meisterlikkusest ülinõudlikke variatsioone "La folia" esitades. Salieri on sama hea helilooja kui iga teinegi, asetatuna aga seekord kaalu- le, mille vastukaaluks Mozarti Reekviemi. Reekviemi esitusel oli paraja pieteeditundega kasutatud fragmente Miloš Formani filmist "Amadeus" illustreerimaks Salieri ja Mozarti legendi. Teades, et Pärnu Linnaorkestri peadirigendi Mozarti-suhet võib iseloomustada sõnaga "laulev", siis oli tulemus selle sõna väärilise ning kammerlik selle termini kõige sisukamas mõttes. Vaatamata Formani filmilõigu "Confutatis" aktsendile, tundus mulle Alperteni esitus kulmineeruvat "Lacrimosale" ja miks ka mitte. Solistide kvartett oli kindlasti meie parim ja kogeuim, seega Kaia Urb, Teele Jõks, Mati Turi ja Uku Joller, koor Voces Musicales ning koormeister Risto Joost. Kui ma ütlesin kammerlik, siis mõtlesin kammerlikku täpsust nii ansambli tasakaalus kui ka esituse perfektsuse mõttes. Ainult "Tuba

FOTO PEETER VÄHI

IMPRESSIOONID

mirumi” tromboonisoolo jäi veidi hinge kraapima.

Edasine festivalikäik suundus kammermuusikasse ja seda teed alustasid Duo Martinika (20. 07) ehk Maarika Järvi (flööti) ja Martin Kuuskmann ning nendega koos pianist ja helilooja Matt Herskowitz (Kanada). Kontserdi kava võiks kasutada näitliku õppevahendina leidlikust ja kõigile võimalusi pakuvast ning tagatipuks kuulajatele põnevast kammerkavast. Alustuseks noore (16-aastase) Beethoveni G-duur trio ja viimaseks Poulenci Trio, kus autor matkib vaimukalt Haydni, Mozarti ja Saint-Saënsi stiili ning sellises raamis Jindřich Feldi flöödisonaat ja Daniel Schnyderi (1961) fagotisonaat, boonuseks veel Herskowitzi “Siciliana ja fuuga” fagotile ja klaverile ning Pärdi “Aliinale”. Ka Euroopa Liidu Kammerorkestri kava oli üle sajandi kontrastiga, sisaldades Mozarti Viulikontserti A-duur ja Haydni Sümfooniad D-duur 18. sajandist ja nende eelnevalt Gustav Holsti St. Pauli süüti ning Giovanni Sollima (1962) araabia stiilis sümfooniad “Angel” 20. sajandist. Selles, et kontserdil saadud mulje “kaalukaus” kaldus pigem 18. sajandi poole, on “süüdi” viulikontserdi esitaja Christoph Koncz ja sümfooniad dirigendita esitanud kammerorkester. Christoph Koncz on ilmselt sündinud viuliga ja peab kindlasti tänama tema pedagooge, kes ei ole tema vaimu nürinud ja rõõmu muusikast kärpinud, mida Mozarti kontserdid alalõpmata paljastavad. Selle noormehe Mozart meenutas kunagi ammu esmakordselt Tallinna külasthanud 18-aastast Gidon Kremerit sama kontserdi esitamas. Haydni sümfoonia ettekanne tõestas aga, et ka kolmkümmend orkestranti võivad mängida nagu kammeransambel, kui kontsertmeister on tõeline liider. Kuulmata jäi kahjuks Leipzigi keelpillikvarteti (26. 07) Schuberti, Mozarti ja Brahmsi kava, kuid ma ei saanud ju samal ajal toimunud hea kolleegi, Sibeliuse Akadeemia professori Erkki Rautio kontserdilt puududa.

Austraalia kitarrikvarteti Saffire (3. 08) esituses oli erilisel sümpaatne Bartóki “Rumeenia tantsude” ettekanne. Kvartett kasutas vägagi erinevaid instrumente, nende hulgas ka 8- ja 12-keelise pille, ning minus kui kitarrivaldkonnas asjatundmatus inimeses äratas järjest enam uudishimu asjaolu, kui vähe aega

muusikuil kulus nende pillide häälestamiseks – äkki on seegi üks oma ala profi tunnuseid.

Suurepärase kunstilise punkti aetas “Klaaspärlimängule” Tallinna Kammerorkestri kontsert Eri Klasi juhatusel. Pealkirja all “Ida – kauge ja lähedane” pakuti Pärdi, Vähi, Šostakoviči, Sibeliuse ja Schnittke loomingut ning viimaselt minu suureks rõõmuks “Concerto grosso” nr 1, kus suurepärase eestimaise solistid Arvo Leibur ja Lasse Joamets oma klassi tõestasid. Šostakoviči Esimese klaverikontserdi solistideks olid Vestard Šimkus ja Indrek Vau (trompet) ning Peeter Vähi flöödikontserdis “A Chant of Bamboo” Neeme Punder. Läti klaverikunstnik demonstreeris lisaks kõrgeklassilisele pianismile isikupäraselt, ütleksin isegi romantiseeritud Šostakoviči-tõlgendust, mis publikut väga võlus. Vähi kumardus oriendile teostus Neeme Punderi briljantses esituses, mida kõigi suureks rõõmuks toetas maestro Eri Klas hoopis löökpillide tagant. Meie kammerorkestri parimaks taseme näitajaks eriti kõlakultuuris kui meisterlikkuse olulisimas aspektis oli Sibeliuse süüdi “Rakastava” esitus.

Ja lõpuks – üldsegi mitte viimast rolli ühe festivali koondmuljes mängib festivali buklett, mis “Klaaspärlimängul” on haruldaselt hea kujunduse ja tasemel teostusega, kus midagi ega kedagi ei ole unustatud.

*
18. juulil oli “Klaaspärlimängul” kohal ka fagotikontserdi “Latarnia” Eesti esiettekande autor, ameerika helilooja Charles Coleman (37). Ülikooliõpingute ajal Kristjan Järviga leitud ühine muusikaline keel on teinud Colemanist Järvi loodud Absolute Ensemble’i resideeriva helilooja ning nii on enamiku ta heliloomingust ette kandnud just Kristjan ja Paavo Järvi. Heliloojaga vestles festivalil KRISTEL KOSSAR.

Kuidas iseloomustada Charles Coleman muusikat?

Parim viis oleks vist öelda, et tegemist on funky’lt kõlava klassikalise põhjaga muusikaga. Veidi rokib, kuid kindlasti ei puudu sealt sügavus, mis paneb kuulaja mõtlema – see pole puhas meelelahutus. Eks ma vahel kasutan elemente, mida teised heliloojad omaks ei võta, kuid samas on paljud minust progressiivsemad, näiteks Gene Pritsker kasutab oma teostes *hip-hop*’i ja räppi.

Ouline on kuulajate reaktsioon mu katsetustele. Oli suurepärase näha, et nii “Latarnia” kontserdil Pärnus kui ka “Streetscape’i” maailma esiettekandel Paavo Järvi juhatusel 2001. aastal Cincinnati ap-lodeeriti püsti seistes.

Jazzi ja minimalismi sugemetega “Streetscape” julgeid rütmilisi võnkeid võiks mõneti vaadelda kui *hommage*’i Stravinskile. Kriitikud nimetavad seda Suure Õuna turbulentsest pöörlemisest inspireeritud muusikaliseks poemiks. Olete siis läbi-lõhki *city*-inimene?

Absoluutselt! Kasvasin üles New Yorgis ning kuna mingi osa minust igatseb kasutada oma loomingus rahvamuusikat, siis püüan kas teadlikult või alateadlikult selles linnas kogutud emotsioone muusikas väljendada.

Kui oleksin üles kasvanud maal, kirjutaksin ilmselt palju rahulikumat muusikat. Näiteks nii “Latarnias” kui ka “Streetscape’is” sisaldub ummikute teema; sestap on mu muusika kui linnaelu peegeldus.

Kas kontrast pisikese kuurortlinna Pärnu ja Suure Õuna vahel jalust maha ei niitnud?

Ükskõik kui palju ma ka NY-d ei armastaks, tuleb tõdeda, et suvel läheb selle asfalteeritud tänavatel kohutavalt palavaks. Mulle meeldib uusi asju kogeda, NYst välja saada, näiteks kõndida Pärnu tänavatel, kus ilmselt jalutasid ka Tubin ja Heino Eller.

Juba tükk aega enne seda, kui siia tulilin, teadsin mõningaid eesti heliloojaid – Eduard Tubinat, samuti oma head sõpra Erkki-Sven Tüüri. Üldiselt ei arva ma, et rahvus heliloomingu puhul suurt rolli mängiks – teosed on kas head või mitte, kultuuriline taust siin ei loe. Püüan isiklikult vältida kõikvõimalikku kategooriatesse liigitamist; muusika, mis kõlab hästi, ongi hea, olgu see kirjutatud Pärnus, Amsterdams või NYs.

Ühes oma varasemas intervjuus ütlesite, et nüüdismuusika on kui tänase päeva peegeldus – olgu see hetk nii hea või halb kui tahes.

Sotsiaalne tundlikkus avab sind parimas mõttes. Kuulus soome helilooja Einojuhani Rautavaara on selle kohta hästi öelnud – et kui ta oleks seitsmekümneselt loonud samasugust muusikat kui kahekümneselt, oleks tegemist infantiilsusega.

Ooperigala Saaremaa moodi

TUI HIRV

Kuussaare ooperipäevade galakontsert näitas ennast parimast küljest – tuntud ooperihittid moodustasid koos orkestri vaheladega sidusa terviku.

FOTO PAAVO MARDI

Kuussaare ooperipäevade galakontsert 30. juulil Kuussaare piiskopilinnuse hoo-
vis.

Solistid: Vladimiras Prudnikovas (bass), Ieva Prudnikovaitė (metsosopran), Gintarė Skerytė (sopran), Arūnas Dingelis (tenor, kõik Leedu); Dita Kalnina (sopran), Romans Polisadovs (bass, Läti); Orsolya Sáfár (sopran, Ungari); Sergei Gaidei (tenor, Venemaa); Alfiya Kamalova (sopran), Aare Saal (bariton), Taavi Tampuu (bariton; ooperipäevade raames toimunud Hendrik Krummi nimelise üleriigilise noorte lauljate konkursi võitja), Maano Männi (viul, Eesti). Kaastegev Pärnu Linnaorkester, dirigent Erki Pehk.

Galakontserdid on nagu neljätärnihotelli restorani toit. Nad on rangelt kvaliteetsed ja etteaimatavad ning orienteeritud nõudlikule, rahakale ja konservatiivsele publikule.

Esinejad olid valitud endiste sotsmaade heledamate häälte seast. Rahvusvaheliselt tuntud ooperitähede lemmikaariad moodustasid koos orkestri vahe-

paladega sidusa terviku. Kohati tekkis ülekülluse tunne: soliste oli palju, kõik nad panid maksimaalselt mängu oma vokaalsed võimed ja välised võlud ning lood olid valitud võimalikult tehnilised ja bravuursed. Nagu ilmselt sadu varasemaid galakontserte, alustas kõnealustki sündmust Vormel 1 etappidelt tuttav meloodia (tuntud ka kui “Carmeni” avamäng). Järgnes umbes kahe tavaliises mahus kontserdi jagu igihaljaid viise. Bizet’ “Carmen” kanti ette peaaegu täies pikkuses. Veel tulid esitusele katkendid Händeli, Rossini, Verdi, Mozarti, Donizetti, Saint-Saënsi ja Puccini tuntu-
matest ooperitest.

Kaks natuke ebakindla olekuga teadustajat andsid kahes kohalikus keeles kiirülevaate järgnenud numbri asetusest ooperi süzeeliinis. Kunstilise terviku huvides olnuks võib-olla parem, kui muusika oleks kulgenud katkematult ja tabloolt või kavalehelt oleks saanud lugeda lauluteksti tõlget.

Mis lauljatesse puutub, siis üllatuslikult näitasid ennast tol õhtul kõige pare-

mast küljest just nooremad lauljad: Alfiya Kamalova (Rosina kavatiin, Zerlina ja Don Giovanni duett), Arūnas Dingelis (Hertsogi lauluke, Rodolfo aaria) ja Taavi Tampuu (Krahv Almaviva aaria). Nad on ilmselt veel õpetaja juhendada ning neil ei ole ununenud fraseerimistavad ja nõõrkeelte hääldusreeglid ning kontroll kiirete käikude täpsuse ja intonatsiooni puhutuse üle. Sama ei saa kahjuks öelda juba staažikamate lauljate Ieva Prudnikovaitė (Seguidilla), Sergei Gaidei (Don José lillaaria, Calafi aaria), Gintarė Skerytė (Galatea aaria, Despina aaria) ja Romans Polisadovski (Filippo aaria, Basilio aaria) kohta, kellel jätkus küll häält, kuid kes olid kohati lausa lohakad. Bravuuriakas olek ja uhke munder ei aidanud varjata ebumusikaalsust ja tegemata tööd.

Hea oli kuulata lihtsa olekuga lapselikku Orsolya Sáfárit (Micaëla aaria, Norina kavatiin) ja ooperiveterani Vladimiras Prudnikovast (Fiesco Romanss, Leporello aaria), kes muide on praegu Leedu kultuuriminister (!). Aare Saali tämber (Toreadoori laul, don

Giovanni vahuveiniaaria ning duett Zerlinaga) on sümpaatne ja isikupärane, kuid ta kippus orkestri eest "ära jooksuma" ja tema prantsuse keeles oli aimata Saaremaa päritolu.

Orkestrilt oleks oodanud rohkem kontraste ja erksamat kõla. Eesti solistide orkestripartii kõlas muide märksa viimistletumalt, ilmselt sai varem hakata koos proove tegema. Vahemäng "Carmeni" neljandast vaatusest (kuhu oleks võinud flamenkotantsijad kutsuda, nagu partituuri kirjutatud) ja Pablo Sarasate mustlasviisid, solistiks Maano Männi, kõlasid oivaliselt, aga katken-dis Händeli ooperist "Acis ja Galatea" ei orienteerunud romantilise ooperi kõlapildist piisavalt ruttu ümber baroklikku mänguviisi. Verdid ja Puccinid kippusid minema ühetaoliseks, aga selles ei saa muidugi ainult orkestrit või dirigenti süüdistada. Et solistid publikule paremini näha oleksid, olid nad paigutatud dirigendi selja taha, nii et silmside nende vahel täiesti puudus ning orkestrit ja soliste oli peaaegu võimatu täielikku sünkrooni saada.

Paratamatult on ooperigala üritus, kus kuulsused laval ja saalis kipuvad omandama suuremat tähtsust kui muusika ise. Kuressaare lossihoovis toimunud üritus oli stiilipuhas: vihmavarjudega hüppevalmis presidendi saatjaskond; vihmakeepidega kenad vaiksed soomlased pehmetel toolidel, millest Saaremaa tüdruku hoolitsev lapiga käsi on just üle käinud; uhkelt žestikuleeriv dirigent, primadonnade läikivad taftist kleidid, jassizahharovlikult käsi laiutavad meeslauljad, nätsu närivad helimehed, kiletelgi viisakad kelnerid, kallid õlu plasttopsis, puu-inglisekeelne teadustajaneiu ning Tallinna nägudega täiendatud Pärnu Linnaorkester. Ühesõnaga, kõrgel tasemel kohaliku turismisuve rikastav meelelahutus, mis aitab hajutada ettekujutust Eestist kui pelgalt odava viina ja mudaravilate maast.

Kammerlaulu Noa laev Tallinna reidil

TUI HIRV

Tallinna Kammermuusika Festival 17.–21. augustil Tallinnas.

Esinejad: Kristiina Kriit (viul), Meelis Milli (kitarr), Heli Veskus (sopran), Oliver Kuusik (tenor), Jaanika Rand-Sirbi, Brita Margareta Brandt (sopran, Soome), Collin Hansen (klaver, USA), Pille Lill (sopran), Anna-Liisa Bezrodny (viul), Peeter Paemurru (tšello), Veronika Amarres (met-sosopran), Anatoly Reznikovskiy (viul), Marina Trey (klaver), Mari Tampere (viul), Aleksandra Juozapenaite (klaver), Andrus Haav, Ruth Haav (viuliduo), Indrek Vau (trompet), Sigrid Kuulmann (viul), Marko Martin (klaver). Tallinna Keelpillikvartett, EMA kammerorkester, Pärnu Linnaorkester, dirigent Jüri Alperden.

Augusti keskel toimus Pille Lille eestvedamiselt esmakordselt Tallinna kammermuusika festival. Tegemist oli nii korralduslikult kui ka muusikaliselt õnnestunud üritusega, mis rõõmustab seda enam, et kammermuusikal ei ole Eestis väljundeid sugugi liiast. Avakontserdil anti üle ka PL Muusikute Toetusfondi patrooni Lord Carlisle'i nimeline preemia Noor Muusik 2005, mille pälvis Helen Lokuta; Marje ja Kuldar Singi nimelise preemia Noor Laulja 2005 sai Oliver Kuusik. Selle pani välja perekond Kelam. Käesolevas loos tuleb juttu festivali vokaalmuusikakontsertidest.

Kõige värskemalt mõjus Heli Vesku ja Oliver Kuusiku esinemine, kellest esimese vokaalne viimistlus on pärit Sibeliuse Akadeemiast, teisel aga Guildhali muusikakoolist. Veskus oli otsustanud kahe germaani päritolu tsükli kasuks, Kuusik aga tuli välja temperamentemate, romaani kultuuriruumi kuuluvate lauludega. Mõlemad lauljad on kunstiliselt ja vokaaltehniliselt tasemel, milleni nad tõenäoliselt ainult Eestis õp-

pides poleks jõudnud. Peale selle on nad piiri tagant kaasa toonud vastuvõtliku ja respektiiva suhtumise kammerlaulu, mis Eesti muusikaelus ei ole veel üldine.

Heli Veskus on laval emaliku olemisega. Tal on küllaltki ilus kantileen ja selge arenguga fraseerimine. Tema lähene-mine teosele on musikaalne, nagu saab olla ainult inimesel, kes on tõsise muusikaga tegeelnud lapsest peale. Ooperlik dramaatilisus ja paksud värvid on temaga Rahvusoooperi kollasest majast raekotta kaasa tulnud, mis on mõõdukas koguses isegi päris hea. Bergi muusika pingelisusest saab aru kontsertmeisterit vaadates, kes kummardub saagiahne kullina klahvide kohale ega löö ühtki nooti lihtsalt niisama. Jaanika Rand-Sirbi mäng on läbipaistev, filigraanne ja tundlik, aga Vesku sujuv maneer muutub pikapeale mõnevõrra "ümmarguseks". Mõned sisseastumised võiksid ka järsemad olla. Samas valdab ta hästi fileerimistehnikat, st kahandab lõpunoodid sujuvalt vaiksiks. Minu mäletamist mööda ei kasutanud Berg oma teostes teadlikult veerandtoone, nii et need on Vesku loominguline lisandus. Aga keda need segavad, kui laulja on laval särav ja ei karda publikuga suhelda. Bergi tiheda tekstiga laulud on ääretult rasked ja mõjuvad vaatamata valmimisaastale (1907) praegugi modernselt. Iseasi, kas neid peab laulma nii klassikaliselt. Soome laulukooli Anita Vätkki isikus on Vesku hääles küll tunda. Ta laval märksa läbipaistvamalt kui tema vene kooliga rahvuskaaslased, isegi läbipaistvamalt, kui ta ise alles talvel laulis "Barbara von Tisenhuënit". See tõendab omakorda, et väike saal on laulmiseks parem kui suur.

Ja siis tuleb lavale Oliver Kuusik, kes on muhe, jõuline, kirklik, hell ja bravuurikas – kõike üheaegselt ja kordamööda. Tema õhkõrna *vibrato* ga *piano* ja itaa-

Heli Veskuse hääles on tunda soome laulukooli mõju.

FOTO SCANPIX

lia südame-murdjate kaubamärgiks saanud plärin ta tenoris viivad naised ekstaasi. Fauré "Toskaana serenaad" on ilmselt ta leivanumber. Prantsuse keelega on Oliver Lütseumi aegadest "sina" peal ning seda, kui puhtalt ta tegelikult laulab, paneb tähele alles siis, kui üks lõpunoot madalaks jääb. Nagu Heligi, täidab ta oma olekuga kogu lava, mis on lauljaks olemise olulisemaid eeltingimusi.

Kakskümmend neli tundi hiljem astus samale lavale soome sopran Brita Margareta Brandt koos ameerika päritolu, kuid Soomes õppinud pianisti Collin Hanseniga. Brandti hääles ja käitumises segunevad Põhjala naise tuulest parkunud sitkus ja suitsuses kabarees omandatud küünilisus, mis hiljem rahunevad

sümpaatseks leplikuks elutarkuseks. Tema tärinaks ja mühaks lõhestunud väsinud hääle pole üldse sopranlik ning tasakaalustab hästi Hanseni klaverimängu vulisevat nooruslikkust. Brandti halvas ja heas mõttes läbipõlenud olek teeb temast väga hea näitleja. Kohati ta pigem deklameerib, kuid see on väga ilmekas ja haakub repertuaariga. Tema tõlgendus on bravuurile vaatamata väljapeetud ning ta on vaba lauljatele pahatihti omasest "dramaatilisest naiivsusest". Hansen klaveri taga on delikaatne, tema pedaalikäsitlus on meisterlik ja ta eristab mõtestatult klaveripartii eri kihte, mille võrdne osatähtsus vokaalpartiiga on prantsuse muusikale väga iseloomulik.

Brandt musitseerib, mitte ei esine.

Tema interpretatsioon ei piirdu nootide ja sõnade ettekandmisega, need jäävad pigem vihjeteks millelegi suuremale, mis on nende taga. Talle sobivad Yrjö Kilpise "vabavärsilised" laulud, mis ignoreerivad igasugust kvadraatsust ja kulgevad kõne enda rütmis. Brandti meditatiivset laulmist on huvitav jälgida, kuid dialoogi publikuga ta ei astu. Ta laulab emakeelset muusikat, nagu istuks tare ees trepil ja jutustaks lapselapsele möödunud aegadest. See võrdlus muutub järsku kohatuks, kui algavad Kuubalt pärit lood. Klaveri põnevad, kuid mitte iialgi porised kõlad ning laulja ärasuitsetatud ja -karjutud olek, mis sinna järsku sobivad, toovad kuulajateni pealetükkivaid ning rammusaid sigarilõhnalisi maalinguid.

Karmeliitide dialoogid Pirita kloostriks

MARI VIHMAND, TARMO JOHANNES, TATJANA KOZLOVA

19. augustil etendus Tallinnas Pirita kloostri varemtes Birgitta festivalil Moskva muusikalise teatri Helikon esituses Francis Poulenci ooper "Karmeliitide dialoogid". Kuigi Eestis teda väga palju ei mängita, on Francis Poulenc (1899–1963) üks väljapaistvamaid, produktiivsemaid ja enam esitatavaid heliloojaid prantsuse rühmitusest Les Six (Kuuk). Ooper valmis aastal 1955, tegevustiku aluseks ajalooline seik kuueteistkümnendal karmeliitide ordu nunna hukkamisest Prantsuse revolutsioonile järgnenud aastatel. Esietekanne toimus Milano La Scalas 1957, veidi hiljem mängiti seda Pariisis, Londonis ning edasi levis ooper üle maailma.

"Karmeliitide" etendus Pirital ajendas kolme publiku hulgas istunud mõned päevad hiljem ühte kaunisse Nõmmä aeda kokku tulema, et väljendada oma muljeid ja mõtteid.

"Karmeliitide dialoogid" on väidetavalt üks 20. sajandi menukamaid oopereid. Mis võib olla selle põhjus?

Mari Vihmand: Selle piinlikult vähesel põhjal, mis ma Poulenci muusikast kuulnud olen, pidasin teda küll omamoodi "kenaks" heliloojaks, aga see, mida kogesin Pirital, ületas suurelt mu ootused. Tegemist on võimsa tükiaga – väga mitmekesine muusika, mis justkui nootal kondid on ikka ja jälle peaaegu et libastumas eklektika kraavi, kuid säilitab alati väärikalt tasakaalu. Omamoodi hübridid debussylikust, operetlikust ja wagnerlikust. Ka süžee on väga ooperlik. Olgugi et lavale ei astu tüüpilist mees – naine armastajapaari, on teemaks ikka need küsimused, mis inimest nii elus kui ka ooperis kõige rohkem liigutavad – armastus ja surm. Blanche'ist, kes otsib algul kloostri varju selle maailma eest, mida ta ei mõista, saab sündmuste käigus armastusest põlev Jeesuse pruut. Abtissi "vaevarikas" loomulik surm vastandub õdede "kergele ebaloomulikule" surmale. Suurejooneline nunnade giljotineerimise stseen on vaimu triumf võimu üle, kaotaja triumf võitja üle. Arvan, et selle muu-

sika suure jõu taga peitub ka asjaolu, et Poulenc oli sunnitud "Karmeliitide dialooge" kirjutades elama neid tundeid läbi ka isiklikus elus. Ooperi valmimine langes kokku Poulenci armukese raske haiguse ja surmaga. "Ma olen lõpetanud: monsieur Lucien võib nüüd surra" on lause, mis tekitab külmavärinaid (nii ütles Poulenc oma teenrile). Kas monsieur Lucieni surm oli juhuslik või pidi ta surema selleks, et näiteks meie võiksime nautida katarsist Pirital? Nii nagu ütleb ooperis õde Constance: "ei surda ainult enda pärast... vaid üksteise pärast ja vahel ka üksteise eest".

Tarmo Johannes: Minu meelest on tegemist lihtsalt tugeva teosega. Kindlasti mängib kaasa ka fakt, et ooperi muusika on suhteliselt pingutusteta kuulatav, kui võrrelda seda näiteks Bergi või isegi Richard Straussi lavateostega, rääkimata teistest palju radikaalsematel kaasagestest. Samas pole sugugi tegemist odava, kergelt "neelatava" oopusega, Poulenci muusika on oma loomult nõrke, meloodiline ja laulev, samas väga isikupärane ning suurepäraselt balansseeritud. Ühtlasi toetub muusika sügavale sisule, mis puudutab igauht – surm ja inimeste suhe surmaga. Tegemist on väga huvitava sulamiga elegantsist, õrnusest, hirmust, puhtusest, mille Poulenc on sidunud kokku tühtseks ja dramaatiliseks ruumiks.

Tatjana Kozlova: Minul oli ooperit huvitav vaadata, kuid emotsionaalselt see mind väga ei puudutanud ega üllatanud eriti millegagi. Ooper on kirjutatud küll 20. sajandi keskel, kuid on oma väljenduslaadilt üsna traditsiooniline. Ainsa kaasagele elemendina mõjub teose vormiline lahendus. Kogu ooperi jooksul püsib muusika justkui ühel tasapinnal, ainuke suur kulminatsioon on ooperi lõpul. Võib-olla oleks mõju olnud suurem, kui oleksin paremini aru saanud süžees ja põhjustest, miks üks või teine tegelane just niimoodi käitus. Seda arusaamist takistasid ka üsna viletsad eestikeelsed subtiitrid (Linnar Priimägi). Inglisekeelsed

olid palju paremad, kuid neid ei jõudnud piisavalt kiiresti lugeda.

Mida arvata Helikoni kunstilise juhi Dmitri Bertmani lavastusest?

T. J.: Minu meelest polnud lavastuses iseenesest midagi nii väga erilist, küll aga õnnestus Bertmanil hästi edasi anda kogu ooperi meelsust ja ideid. Tegemist oli "lase lauljatel laulda" sorti lavastusega, kus liikumist suhteliselt vähe. Erinevalt viimaste aastakümnete trendist kaasajastada kõikvõimalikud ooperisüžeed, olid kostüümid enam-vähem ajastulähedased, lavakujundus napp. Hea lahendus oli leitud ooperi lõpul aset leidvale hukkamisstseenile – üksteise järel astusid nunnad kaldteel üha ülespoole, kuni kadusid kaldtee kohal oleva avause serva taha, samal hetkel veeretati üks ritta joondunud sõdureist giljotiini meenutavasse avause jõuliselt keeglikuuli.

M. V.: Minimalistlik lavastus, mis vähesel vahenditega lõi suured kujundid ning asetas esiplaanile selle, mis ooperis kõige aluseks – muusika. Järjekordne tõestus, et lihtsate lahendustega saavutab rohkem kui hunniku butafooria ja pöördlavaga. Pelgalt ühe plangu liigutamiseks paisati vaatajani kolm tähtsat sümbolit: rist kui usu ja kannatuse, mõök kui võitluse ja vägivalda ning haamer kui inimliku kohutumõistmise märk.

T. K.: Helikoni lavastust oli reklaamitud kui Venemaa aasta parimat ja uuenduslikumat. Minu meelest oli tegemist pigem korraliku klassikalise lavastusega ja midagi väga uuenduslikku ei oskagi välja tuua. Mõningad elemendid tundusid aga pisut eklektilised. Näiteks n-õ ilmalike tegelaste kostüümid olid tehtud ajastu stiilis, karmeliitide kleidid ja sõdurite vorm aga tänapäevasematest materjalidest. Viimased mõjusid just sümboolsematena ja läksid lavakujundusega paremini kokku. Kokkuvõttes puudus nii lavastuses kui ka esituses ühtsus, loogiline ja järjepidev kulgemine. Kõige mõjuvam oli kahtlemata nunnade hukkamise stseen, kuid ka

Stseen esimese Birgitta festivali ooperiõhtust. Moskva teater Helikon Piritä kloostri varemetes.

FOTO HARRI ROSPU

selle juures jäi mul tunne, et midagi oli justkui puudu. Kuule veeretavate sõdurite näitlemine jäi minu jaoks vähe veenvaks. Tekkis kahtlus, et esinejad ei ela toimuvale eriti kaasa. Samas leidis ooperis ka palju lihtsamal moel lahendatud episoode, mis sujusid lodusamalt ja haarasid kuulajat rohkem kaasa.

Kuidas mõjus esitus?

T. J.: Esitus oli väga hea, nii lauljate kui ka orkestri poole pealt. Võib-olla ainult mõningate lauljate prantsuskeelne hääldus ja tekstitunnetus jättis veidi soovida. Poulenci muusika puhul, mis on teksti suhtes väga tundlik, on kindlasti tähtsam edasi anda teksti nüansse ja mõtet kui lihtsalt suure häälega laulda. Eriti särasid just paar kõrvaltegelast, öde Constance

(Anna Gretšiškina) ja ema Marie (Maria Maskhulia). Oluliselt vähem stiilitunnetust oli meeslauljatel Markii de la Force'i (Igor Tarassov) ja Rüütel de la Force'i (Vladimir Bolotin) rollis. Palju komplimente tahaks öelda orkestri ja dirigendi kohta, kes olid suurepärased. Seda eriti, kui arvestada üsna raskeid tingimusi – öö lähenedes oli kloostri müüride vahel tõeliselt külm ning õhk niiske. Sellegipoolest püsis orkester väga hästi koos, olles kõlaliselt kaunis ja mängult väljendusrikas. Eriti tahaks ära märkida puupillide rühma, kelle soolod olid tõesti pändlikud ja köitvad. Arvestatavalt hea kvaliteediga oli ka helindus, mida nii suure ja keerulise koosseisu puhul pole kindlasti lihtne teostada.

Mida arvata Piritä kloostrist kui potentsiaalsest ooperite lavastamise või kontsertide korraldamise kohast?

T. J.: Sel on oma tugev vägi nii kunagise kui ka praegu tegutseva kloostri pärast, meri on lähedal, inimesed armastavad Piritat. Kloostri müüride vahele on suhteliselt lihtne ehitada välilava, juurdepääs on hea, varemete ümber on piisavalt ruumi ringi jalutada ja ümbrust nautida. Loodan, et Piritä klooster areneb just selliste tipptasemel kultuuriürituste kodupaigaks, nagu oli "Karmeliitide" etendus sel aastal.

M. V.: Tervitame Eri Klasi head algatust ning loodame, et sellest kujuneb ilus traditsioon.

Päikeseratas...

MARKO LÕHMUS

...vaatas kõigi peale, kes 20. augusti õhtuks end Tartu laululavale Olav Ehala autorikontserdile seadsid. Eks teistegi peale, kes kohal polnud. Aga olles harjunud, et parimal juhul käib meie kliimas vähegi suurema vabaõhukontserdiga kaasas vihm (ja halvimal uputus), oli AK ilma-oraakel Peep Taimla, kes Ehala saatesõna kohaselt õhtu kangelasega pilvitu ilma osas kokkuleppe teinud, tõesti sõnapidaja mees. Õhtu edenedes (loe: pimenedes) mängisid sooja ja intiimse miljöö loomisel olulist osa lavalt poolkaares kuulajate pingiridadeni ulatunud küünalde read ja vahikäikudes mõnusalt praksunud väike-sed lökked.

Eestlase jaoks on Ehala looming isiklik samavõrra teise suvise sünnipäevalapse, Veljo Tormise omaga. Nende võimes laulu kaudu ületada koos meiega halvadki ajad on midagi nii siirast, hinge kriipivat ja samas omast, et kuulaja ei kõhk- le helilooja kirjapandut omaks võtmast: siin ongi kodu, vaid see on armastus ning tuul viib lõpuks meie lapse valu.

Ehala laululooming on eelkõige teksti vahendamine. Kontserdi finaalis, kui Olav koos viuldajast tütre Eeva-Liisaga seisvale publikule "Papa Carlo laulu" oli esitanud, tänas ta südamest just poeete, kes on mõrtest teinud sõnakujundi, sõna on aga Ehala käes muutunud muusikaliseks kujundiks.

Nii esitatigi üks kaheldamatuid hitte "Rahalaul" sootuks instrumentaalvarian- dis, solistiks *special guest star* Lembit Saarsalu. Ja sõnu polnudki vaja...

Peale kauni muusika, suveilma ning heade esinejate on vabaõhukontserdi õn- nestumisel veel üks oluline komponent – kvaliteetne heli. Ja selline ta enamjaolt ka oli. Helirežissöör Mait Karm võib sel- le õhtu igal juhul oma õnnestumiste hul- ka kanda. Küsimus pole ju mitte ainult solisti(de), bändi, koori ja orkestri vahe- korras, vaid Ehala orkestratsioon nõuab paljude nüansside kättesaamist, millea esitus muutub ilmetuks. Oskuslikult ning partituuri valdava tunnetusega oli või- mendusse korjatud küll puupillide replii- gid, küll erinevate löök(värvi)pillide akt- sendid, hoides samas kõike tasakaalus ül-

dise kõlakooelusena. Kui miski helipildis häiris, siis vahikäigus toimetanud vigur- õhupallide müüja, kes oma töö spetsiifi- kast tulenevalt mõneminutiste intervalli- de järel valju susinaga uue hõljuva kiisu või kutsu täitis. Aga see kivi ei ole sihitud mõistagi helimehe kapsaaeda.

Vanemuise sümfooniaorkester on vii- maste hooaegade peamiselt muusikalide- le keskendumisest kaasa võtnud oskuse teha ka mõneminutisest laulust helilooja nägemust mööda oma kulgemise ja aren- guga oopus. Kellel kodus Rahvusooperi salvestatud "Nukitsamehe" DVD, tea- vad, et vähemasti neis lugudes on orkest- ri mängulatt väga kõrgele seatud. Kuid ka tartlaste orkester demonstreeris ko- hati lausa salvestusehõngulist kvaliteeti. Erilisel jäi kõrvu-meelde nauditav bras- si kõla "Tüdrukute laulus" ja "Kümnes neegril". Viimati nimetatud loos teenis kõrvuti solist Evelin Pangea aplausi ka Margus Vahemets stiilse klarnetisoolo eest. Dirigendipuldil oli Aarne Saluveer. Saatebändist tõstaksin esile Ain Agana in- tiimsed naturaalkitarri soolod.

Olav Ehala tähistas oma 55. sünnipäeva Päikeserattal. Fotol tütar Eeva-Liisaga. FOTO PEETER PAASMÄE

Ehala loominguga igapäevane esitamine seostub meile eelkõige Küigelaulukuu- kuga, kes lasid ka Tartus oma tuntud kvaliteedis hitte plaadilt "Kino Teater Muusika" kõlada. Õhtu konferansjeena esinenud helilooja teadis rääkida, et sel- lest omaaegsest bestseller-CDst on uus ti- raaz tulekul!

Aastatepikkuse koostöö jooksul ain- sa spetsiaalselt Küigelaulukuuikule kirju- tatud *a cappella* loo "Vaikuse laul" esitas sel kontserdil aga hoopis väga kompaktsel kõlaga Tartu Noortekoor (dirigent Kadri Leppoja), kes veel mitmes loos südikalt oma head taset demonstreeris.

Kohati häirivat ebakõla tekita- sid "Vaikuse laulu" ja veel mõne bal- laadi kõrvale ekraanidelt pakutud fil- milõigud "Karoliine hõbelõngast" ja "Nukitsamehest". Ehala filmimuusika on liikuva pildiga vägagi kaetav ja tegemist on nii muusikaliselt kui pildiliselt selgelt lõpetatud numbritena. Neid löike oleks saanud kindlasti täpsemalt otsida ja täna- päevase tehnikaga muusika kõrvale ka lä- bimõeldumalt pakkuda.

Aga see on kohe väga hea, et Ehala 2000. aastal Panso kooli 20. lennuga tut- vus. Tänu koostööle "Burattinos" võime nautida uut, särava musitseerivate näit- lejate selts(aga ehk isegi põlv)konda. Ja kui siia liita veel "Kaotajate" tegijad eel- mistest suvedest Tallinna Linnateatris, siis ongi koos need, kes Ehala näidendimuu- sika meile hinge on laulnud. Lisaks mui- dugi igihaljas Tõnis Mägi.

Produtsendid Ants Johanson, Kul- vo Tamra ja korraldaja SA Tartu Muu- sikafestival teenisid Pärnu ja Tallinna ees 2011. aasta Euroopa kultuuripealinna tiitli konkurentsist Tartule kindla punk- tivõidu. Mitmed korralduslikud nüansid annavad silmad ette isegi aastatetagusele Manhattan Transferi kontserdile.

Kontserdilt lahkudes mõtlesin, et mis ikkagi on see fenomen, mis toob ligi 7000 inimest ilma meeletu meediakära- ta Tartusse kokku? Vastus on vist lihtne: Olku – see on headus, mis meid parema- teks teeb.

Tubina muusikast filmis “Äraoldud päevade summa”

KAIRE MAIMETS-VOLT

Eduard Tubina loomingu vastu vähegi huvi tundva vaataja jaoks sisaldab dokumentaalfilm “Äraoldud päevade summa. Pagulashelilooja lugu” hulganisti juba teada olevat infot – varem nähtud fotosid-filmikatkeid, ennegi loetud-kuuldud lugusid helilooja elust, harrastusist, töömeetodist. Rõõmsalt üllatavana (siinse valjuhäälseima tava taustal) mõjub aga asjaolu, et Tubina elu- ja loomelugu on siiski võimalik jutustada ka teistsugusest vaatenurgast kui kannatajamüüt (märksõnad “raske ja vaerarikas elu”, “hingelist masendusest sündinud traagilised helimaalingud”, helitöödes kajastuv “kogu Eesti maa ja rahva saatuse traagika” jms). Jutustamise all pean silmas filmi kompositsiooni, filmilike väljendusvahendite (teatud infot kandva pildi, sõna, muusika, heli) montaaži, mitte niivõrd intervjuueeritavate isikute sõnavõtte. Järgnevas keskendun muusikale selles portreepildis.

Nii mõnigi kord sünnib filmis lahkkelisid selle vahel, mida intervjuueeritavad räägivad ning kuidas seda meile esitatakse. On iseloomulik, et ehkki filmis mainitakse korduvalt Tubina muusikas väljenduvat traagikat, “sügavaid tundeid, mis see inimene elas üle seoses äratulekuga kodumaalt” (Neeme Järvi, Eino Tubin), sisemist ängi (Veljo Tormis), ei kuule me seda eriti. Ei nende sõnade ajal ega mujal. Ja ehkki see võib mõneti õnnestada rääkijate jutu tõsiseltvõetavust, on see ennekõike nii sellepärast, et film kui tekst sätestab muusikale omad nõuded ja sunnib autoreid valima muusikat teatud näitajate alusel. Dokumentaalfilmis, mis esitab intervjuudest saadud materjali, eelistatakse intervjuu-episoodides mõistagi sõna muusikale. Sõnalise sisu kaotsimise vältimiseks ei tohi muusika neis episoodides summutada sõnaheli valjusastet ega tõmmata endale materjalilt või selle käsitlusviisilt liigset tähelepanu. Sestap vähendatakse sõnaheli sisse astudes alati muusika volüümi ning on üldiselt soovitatav eelistada lüürilis-heakõlalist mittearenduslikku muusikat arenduslikule, *f*

ja *ff* dünaamikanüansse vaheldavale, dissonantsele, tämbrilt vaskpuhkpillide-timpaniterohkele muusikale. Biograafilises dokfilmis heliloojast, kelle enda looming filmis ka kõlab, on asjalood aga keerulised kas või juba seetõttu, et vaatajaid silmas pidades ei saa jätta arvestamata muusikateadliku publikuga. Sellest tingitult peab filmitegija teadvustama, et niisuguse filmi kontekstis muutub muusika roll ambivalentseks. Ühelt poolt allub Tubina kunstmuusika filmis tõesti ka filmikunsti reeglitele, hakkab nii-öelda tööle filmimuusikana; teisalt säilitab oma olemise kunstmuusikana.

On selge, et dokfilmil reegleist lähtuvalt ei tohiks vaataja sõnainfoga episoodides tähele panna muusikat ja selle kulgemisloogikat. Siin filmis ei tohiks ta tähelepanu katkestada äratundmine, et ühes ühtsena kõlavas muusikalõiguses miksitakse vahel osavalt kokku materjali mitmest Tubina sümfooniast või ühe sümfoonia eri osadest (nt lõigus filmi algul, mis jätkab Eestist pagemise teemat, taustaks kaadrid Tallinnast 1950ndatel, siis Rootsist 1946. ja 1944. aastal; siin kõlab materjali Esimese sümfoonia I osast, Viienda sümfoonia III ja II osast). Samuti ei tohiks vaataja lasta end häirida sellest, et kohati (nt lõigus, kus räägitakse balletist “Kratt”) kostab sümfooniline muusika nii nagu, ütleme, autosõidul Klassikaraadiost – normaalvaljusel ülevatavad kuulmisläve vaid madalad helisagedused, tihedam faktuur, *sf* kooskõlad jms. Ja ammu ei tohiks ta tunda ärritust, kui näiteks muusikaline mõttelõng hetk enne kulminatsiooni jõudmist pelgaks helitaustaks pagendatakse (nt lõigust “Tallinn 1960ndad. RAMi kooriproov” alanud Üheksanda sümfoonia II osa kulgemine enne Harry Olti sõnu “Tubin ei armastanud rääkida oma muusikast”, siis nende kestel ja järel). Muusika kohatist käsitlemist helitapeedina õigustab näiteks asjaolu, et kui lasta sel alati kõlada omaenda loogika järgi, võib tulemus osutada filmikompositsiooni seisukohast

hoopis kohmakaks (nagu nt üleminekul pilvetaeva taustale kirjutuvatelt ridadelt “Nostalgiate tihkuvat niiskust...”) Toomas Tuulse kommentaarile, mis teda Tubina muusikas võlub, kus kahe muusikalise fraasi vahelise pausi vaikuses jääb minu jaoks liiga pikalt-tühjalt õhku rippuma viimane kaader).

Tulles aga tagasi lahkkelide juurde ning arvestades filmikonteksti mõju muusikale, tõuseb esile veel üks nüanss, mis tingib selle, et ka väljaspool intervjuulõike kõlavas muusikas ei suuda ma tajuda väljendumas *n e i d* tähendusi, millest mainitud intervjuueeritavad räägivad. (Kasu pole ka mõistuslikust lähenemisest – nt teadvustamisest, milliste muusikaliste parameetrite rakendamise teel väljendatakse teatud muusikakultuuris tähenduskategooriat “äng”.) Sest siis hakkab Tubina muusika kaasa mängima pildi, kirjasõna ja, laiemalt, jutustusega, võttes üle ja luues viimaste tähendust. Kuna muusika on filmilistest väljendusvahenditest sisult abstraktsem kui pilt või sõna, omandab ta viimastega koos esinedes osanende konkreetsusest ning suunab omalt poolt nende tõlgendust (eelkõige emotsionaalselt). See tähendab, et filmis tajume Tubina muusikat ja selles väljenduvat ennekõike läbi autorite seatud montaažiprisma. Nemad piiritlevad ühe või teise teose(lõigu) tähendusvälja vastavalt oma nägemusele ja teevad seda teistsuguste vahenditega kui intervjuueeritavad isikud, sealhulgas avarat tõlgendust võimaldavate pildikujundite (vesi-pegel[dus], [korstna]suits-pilved; juhtumisi sõõbisid filmist esmalt mu mällu pildid suitsu tegevast Tubinast veekogu ääres) ning meditatiivse kirjasõnaga, mis minu jaoks täidab põhiliselt emotsiooniloo funktsiooni.

Ometigi, nagu öeldud, säilitab kunstmuusika filmis ka oma iseseisva olemise. Mitte ainult selles mõttes, et näiteks sõnateksti lõikude vahelistes üleminekutes, kus muusikal on aega ja ruumi kõlada, kus ta on esiplaanil, tõmbab ta endale

keskendunumat tähelepanu kui siis, kui ta kõlab muude helide all. See oleks nii ka siis, kui filmis ei kõlaks Tubina enda looming. Pigem on oluline, et olemasolev kunstmuusika toob filmi kaasa kogu oma olemasoleva tähendus- ja tõlgendusvälja. Sellest tulenevalt ei pruugi muusikateadlik vaataja sugugi alati leppida filmitegijate valikuga konkreetse muusika-pildi-(kirja)sõna kokkusobitamisel. Eriti kui ta ei tunnista Tubina sümfooniade programmilisust rohkem, kui võimaldavad nende teemastikus siin-seal äratuntavad intonatsioonilised lätted. Või leebemalt: vastuvõtja enda teadvuses on kokkupõrked filmivaataja pilgu ja muusikakuulaja kõrva vahel varmad tekkima. Näiteks löik "Saksa armees teeninud balti sõdurite deporteerimine tagasi Nõukogude Liitu" vastab muusikaliselt küllap iga filmivaataja ootustele, kuid seal kõlava Tubina Viienda sümfoonia III osa niisugune "pildistamine" mitte iga muusikakuulaja ootustele. Või võtame näiteks Kuuenda sümfoonia II osa algusteemas kõlava "virmaliste motiivi", mida traditsiooniliselt tõlgendatakse kaost külvava, kõike segi paiskava ja hävitava "saatanliku mängu" sümbolina. Kas ei mõju see veidi näpuga näitamisena "reetmise" teemat sissejuhatavate, 1960ndate Tallinna kirjeldavate kaadrite taustal? Samas leian, et Kuuenda sümfoonia III osa lõpu "küsimuse motiiv" lõpetab suurepäraselt Käbi Laretei mõtteavalduse, et kõikidel pagulastel oli "tunne, kas nad on [emigreerudes] õieti talitanud. Kõikidel ei olnud ju elu hädaoht, vaid lihtsalt valik vabas maailmas teutseda. Ma mõtlen, et väga paljudel oli see kahtlus eluaeg, et kas mul oli õigus seda teha."

Muide, jälgides, kus ja millega seoses ilmub siin filmis muusika, muutub korraga nähtavaks, kuidas järjekindlalt tõstatatakse esile peaaegu kõiki Käbi Laretei sõnavõtte. Nimelt lakkab nende olulistel sisurõhkudel muusika, mille tulemusel saab segamatult kõlada suure empaatiaga õeldu siiski eksisteerinud valikuvõimalustest, vastutusest oma otsuste ja nende tagajärgede eest, mis asendamatu väärtuslikuna tasakaalustab sellest pagulasloojast maalitavat pilti. Käbi Laretei repliikide ümber kujunevad minu jaoks ka filmi kaks olulist kulminatsiooni. Esimene, valusa kõrgepingega kulminatsioon joonistub välja "reetmise" episoodi lõpul, milles räägitakse pagulaskonna suhtumisest Tubinasse pärast tema külaskäiku

Jüri Reinvere ja
Marianne Kõrveri
dokumentaalfilm
EDUARD TUBINAST

ÄRAOLDUD PÄEVADE SUMMA

Režisöör MARIANNE KÕRVER
Autorid JÜRI REINVERE ja MARIANNE KÕRVER
Stsenarist JÜRI REINVERE
Operaator RAUL PRIKS
Monteerija ANDRES LEPASAAR
Helirežisöör TIINA ANDREAS/Film Audio
Projektijuht INGRID NÕMMIK
Kaasprodutsent CAMILLA LUNDBERG/SVT
Produtsent ANNELI AHVEN/Exitfilm
Produtsent Heidi Pruuli/ETV

52 min Digi Beta
EXITFILM/Eesti Televisioon 2005

EXIT FILM etv svf.se

Filmi valmimist toetasid:
Eesti Filmi Sihtasutus
Eesti Kultuurkapital
Eesti Kultuuriministeerium

ES

Eestisse: sõnade “see täielik mitte temast aru saamine... üksinda seisimine seal... üksildus... see üksildus” järel kiirendusega antud pilt, üle nende Kuuenda sümfoonia II osa rütmiaREV timpanirohke lõpp põgenema sundivate trombooni-glissandodega ning tundepinge geniaalne väljendus kirjasõnas (“Ja lõplik mõistmine, et kusagil, /ei kusagil poleks elamine//olnud võimalikum.”) – üheaegselt ekraanile ilmuvad sõnad “et kusagil, ei kusagil” muidu täht-tähelt, rida-realt kirjutuva teksti asemel. Mõjuv! Teise kulminatsiooni, Käbi Laretei viimastesse sõnadesse oleksin mina filmi ka lõpetanud, kuid kahtlemata mõistan pehmema, Eino Tubina lõpusõnadega (ja millepärast “saatus on magus”-lahendust pakkuva kirjasõnaga) versiooni eelseid. Lisaks sisujõule võlub see sõnavõtt mind helimontaaži mikrotasandiga. Tegijail on õnnestunud need repelliidid kuidagi väga kujundlikult ajastada “Legendaarse” (!) sümfoonia III osa lõppu. Kuulake: “Ma usun, et mida väiksem üks maa, seda rohkem on meil vaja *kangelasi ja isiksusi, kes on... ületanud piirid*”. Kursiivis antud sõnade ajal hoiavad keelpildid hapras kõrges registris äraootavalt üht nooti, lastes rääkijal oma mõtet väljendada (nii algavad mõtted võinuks ju ka “maha vilistada”). “Ma ei taha seda *väärtust ära võtta, mis tal on...*” – ja korraga kuulan ma Lohengrini (lunastaja!) juhtmotiivi avatämbrit! “Aga ma leian, et sellest jätkub, kes ta on. Jah, et teda ei ole küllalt hästi ette kantud ja sellepärast ta ei ole nii kuulus olnud... See kuulsus on *üks... keeruline küsimus*” – mainitud tämbriiga kooskõla kasvab sümfoonia sissejuhatuseski kõlanud motiiviks (teadsin ju küll!), milles tajutav ka “küsimuse intonatsioon”. Sobivalt kordub see motiiv järgneva taustal: “Sibelius on kuulus, Nielsen on vähem kuulus... Ei saa ju kraade panna, ei saa ju lugeda, kes on suurem, kes on vähem suur. Ja nüüd on mingsugune tahe teda veel suuremaks teha, kui ta oli... Tähendab, ta on suur küllalt. Üks eesti esmajärguline helilooja. Kas ei jätku sellest?” – repliigi lõppedes tuleb muusika nõudlikult esile. Sosistagem: *nii on hea*.

MEDITATSIOON

Tuleviku muusika ajalugu

Intervjuu David Toopiga

ERKKI LUUK

Iseenda hooleks jäetud kultuur, iga kultuuripoliitiku õudusunenägu, paisub, jaguneb ja paljuneb kontrollimatult, valgub laiali ja tungib kõikjale, kus seda enne polnud. Ja vastupidi, kultuuripoliitiku unelm, juhitud ja reglementeeritud kultuur tõmbub kokku, kiratseb, hääbub ja sureb. Nii kujutab globaalkultuuri võidukaik endast rohkem või vähem “kaootiliste jõudude” vältimatut võitu reglementi üle.

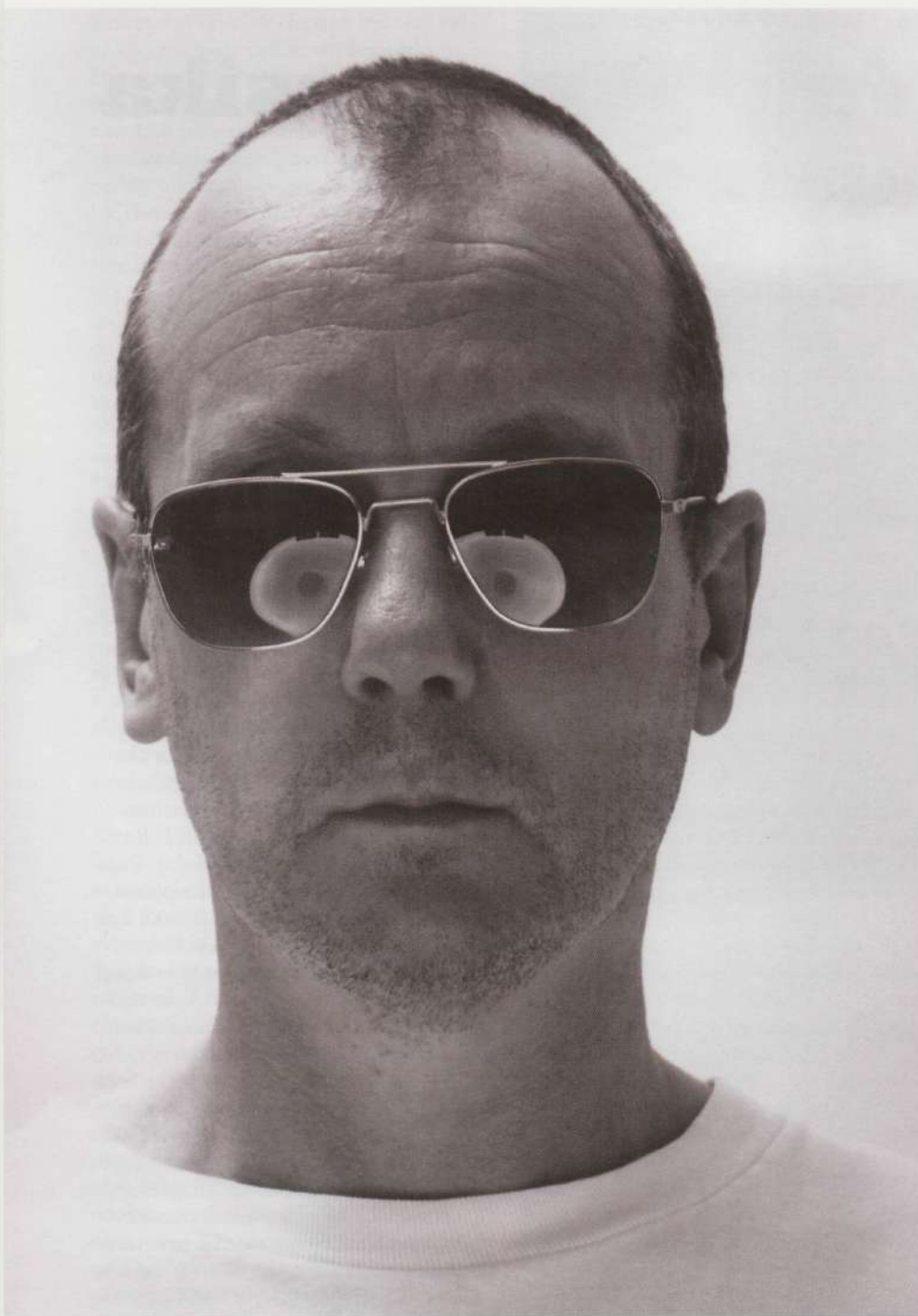
Muidugi sisaldab globaalkultuur ka palju sellist, mis sisuliselt (selle sõna rannemas mõttes) kultuurisfääri ei kuulu, kuid paelub laiu rahvamaasse mis tahes kultuurist sellegipoolsest märksa enam. Näiteks Michael Jacksoni nina, Janet Jacksoni rind, Britney Spearsi rõivad jne on teatava meediareglements, mitte juhitamatu ja tervistava kultuurilise kaose ilmingud. Globaalkultuur ise pole kaugeltki nii tühine ja “süütu” või tema roll nii negatiivne ja mõtetu, kui meedia meile näitab. Need mannetusele viitavad objektivid kirjeldavad ainult meediat, mille tihe sõel kultuuriga seonduvast midagi olulisemat läbi ei lase. Võib-olla see ongi vastutulek publikule, sest nii huvitav, kummaline või igav kui see ka pole, pälvib idee kõigi inimeste, sh staaride “inimikkusest” märksa tahedamat vastukaja kui ükskõik missugune kultuurinähtus.

Ohjeldamatu ja reglementeerimata kultuur aga laieneb kogu aeg omasoodu, nii et praeguseks või vähemalt tulevikus on selles kasina meediadieedi peal üles kasvanud publiku jaoks arusaamatut juba palju rohkem kui seda, millest nad enda arvates aru saavad. Täisjõuga võib “arusaamatu” globaalkultuuris, mille üüratu kehand talle kõigis oma äraarvamatuses vormides piisavat pinnast pakub, samas kui väiksemates kultuurides on talle jääv ruum sageli liiga väike. Nii tekib just (globaal)kultuuri marginaalsemates piirkondades hämmastav ja raskesti kir-

jeldatav kirevus. Muusika puhul avaldub see näiteks selles, et sõnapaariga “eksperimentaalne muusika” tähistatav sisaldab umbes sama suurt liigirikkust ja kirevust kui kogu ülejäänud muusika kõigi oma võimatult erinevate stiilidega kokku. Erinevused eksperimentaalse muusika sees võivad olla isegi suuremad kui erinevused stiilide vahel väljaspool seda ja igaüks, kes pisut süveneda ja kaevata viitsib, leiab, et maakera sees on teine, esimesest palju suurem maakera.

Mida selle hullumeelse teadmisega peale hakata? Enamiku jaoks on see nii ränk, et sinnapaika ta jääbki (siit ka üks kindel põhjus, mis hoiab eksperimentaalsuse marginaalsena ega lase sel institutionaliseeruda). Mõistusevastatus ja hoomamatus kohu(st)avad (eimillekski). Väga vähesed sõandavad seda “igavese pimeduse riiki” kaardistama asuda ja neid, kes oma avastusretkelt mingi vähegi loetava kaardiga naasevad, on omakorda muidugi palju vähem.

Siinkohal tulebki mängu David Toop. Eksperimentaalmuusika või *ambient*’i, Inglise muusikapressi eliidi või kõike seda sünteesiva ja analüüsiva mõttega kokku puutunud inimesele see nimi tutvustamist ei vaja. Juba kolmkümmend aastat on see Londoni muusik, muusikakriitik ja eksperimentaalmuusika hõlmamatut maastiku kaardistav-mõtestav kirjanik neis valdkondades hinnatud autor. Tema plaatidest kuulsaimad on ilmselt Max Eastley’ga loodud kolmik: “New and Rediscovered Musical Instruments” (1975), “Buried Dreams” (1994) ja “Doll Creature” (2004). Neist teine oli Wire’i kriitikute edetabelis 1994. aastal kolmas album Portisheadi ja Massive Attacki järel ning plaat, mida Melody Maker iseloomustas kui “kõige õudsemat *ambient*’i”. David Toop annab tihedalt kontserte, tema kriitikat ilmub väljaannetes The Wire, Book Forum, The Times ja The Face, ning raa-

David Toop kaardistab eksperimentaalmuusika hõlmamatut maastikku.
FOTO INTERNETIST

matuid – paljude meelest tema hinnatavaimat panust üleüldse – on seni ilmunud neli: “Rap Attack” (1984), “Ocean of Sound” (1995), “Exotica” (1999) ja “Haunted Weather” (2004). Tänu viimasele ja albumile “Doll Creature” tähistas möödunud aasta teatavat kõrgpunk-

ti David Toopi loomingulises biograafias, millest vähemalt osaliselt ongi inspireeritud järgnev intervjuu.

Millised on olulisemad teemad teie viimases raamatus “Haunted Weather”?
“Haunted Weather” sai alguse vastusena

arvute suurenevale osatähtsusele muusika tegemisel, eriti kontsertidel. Hakkasin mõtlema digitaalse tehnoloogia mõjust, kuid see laienes üldisemateks tähelepanekuteks heli ja muusika, vaikuse ja mälu seoste ja selle üle, miks muusika mingid teatud aspektid on meile olulised. Seoses nende tähelepanekutega vaatlesin paljusid muusikuid ja heliloojaid, kes mängivad nüüdisaegses muusikas olulist rolli.

Kas usute, et teil on mingil määral õnnestunud oma raamatuga ette näha vähemalt 21. sajandi muusika tulevikku, või olete tõenäolisemalt tabanud mingi ähmase tendentsi või ebastabiilse konstellatsiooni, mille järgmine areng minema pühib? Või võiks “muusika tuleviku” ähmane mõiste mingist hetkest alates sisaldada ükskõik mida?

Ma ei kuulutaks kunagi, et olen ennustanud muusika tulevikku. Kirjutan ebastabiilsest konstellatsioonist, kuigi kirjutan sellest pikema ajaloo kontekstis. Teisisõnu, muusika võib muutuda ja indiviidid võivad kaduda, aga need [millest Toop kirjutab – E. L.] on elemendid, mida ma pean oluliseks ja mis ehk kõige tõenäolisemalt moe, avaliku maitse ja muud fluktuatsioonid üle elavad.

Miks teie arvates valitseb eksperimentaalses muusikas nii tugev erakordse/singulaarse heli eksponeerimise tendents? Kas see “hellilise üllatuse” strateegia ilmutab mingeid kulumise märke või on see miski, mida näeme ilmselt sama palju või veel rohkem ka tulevikus? See küsimus oli osaliselt inspireeritud “Haunted Weatheriga” kaasas olnud CD-kogumikust, mis koondab mõningate selles raamatus vaadeldud artistide loomingut.

See on imelik, aga huvitav küsimus. Leidub eksperimentaalset muusikat, mis keskendub tavalisele, näiteks 1970ndate alguse inglise eksperimentaalmuusikale, mis toetus 19. sajandi puhkpilli- või rahvamuusikale, aga enamik eksperimentikat otsib vältimatult uusi helisid, uusi konfiguratsioone, värsked viise tehnoloogia (väär)kasutamiseks. Arvuti ja selle võimaldatu tõttu on hetkel muusika tegemiseks palju uusi mooduseid ja palju uusi helisid saadaval. Neid saab kombineerida tavapäraste meetodite ja helidega, nii et valikuvõimalused näivad olevat peaaegu piiratud. Moed on alati muutunud ses mõttes, et inimesed tahavad kuulda uusi kõlaid, erinevaid kooslusi, tuttavliku värs-

Ma vajan inspiratsiooni, aga mul on perioode, mis on oma ebainspireerivuses kohutavad. Need on tõenäoliselt kõige olulisemad ajad üldse, tühjad, kuid lubades pausi, mis laseb uutel ideedel läbi tulla.

kena näivaid variatsioone, isegi kui tegu on lihtsalt tehnoloogilise uuendusega. See protsess ilmneb läbi kogu ajaloo ja ma ei näe põhjust, miks see peaks muutuma.

Küsimus metafüüsika vallast: kas vaikusel on tähendust väljaspool kompositsiooni või on see alati selle poolt defineeritud ja vastupidi?

Vaikusel on tähendus elus ja see eksisteerib enne kompositsiooni, eriti kuna elu on korra ja juhuse segu. Vaikus võib ja peaks eksisteerima mittevaike tingimuse kõrval disainis ja arhitektuuris, luules, riituses, vestluses, seksis, kus iganes. Vaikus on seisund, kus kuulatakse keskkonda, mis on suhtelise rahu seisundis, ilma selle võimaluseta on meie kõrvad võimetud teadma, kuidas eksisteerivad helid vaikusel.

Milliseid huvitavaid muusikalisi avastusi artistide, ideede vms vallas (lisaks "Haunted Weather" CD-l olevatele asjadele) olete viimasel ajal veel teinud?

Leidsin ühe CD, mida ma ei nautinud ja millest ma aru ei saanud, kuid mille loojaks artistid, kellest ma väga lugu pean. Hetkel püüan seda mõista, aga võib-olla on mul õigus, ehk on see halb muusika. See on potentsiaalselt väga produktiivne ja loominguiline situatsioon, aga võib-olla ka ajaraisk! Ma ei ütle, kes on CD autor, aga arvan, et vahel on parem võidelda mittemeeldimisega kui otsida alati uuenduslikku.

Missugused on teie enda kõige huvitamad projektid praegu ja tulevikus?

Praegu on mul akadeemiline uurimisstipendium, uurin digitaalset tehnoloogia mõju improviseeritud kontserdile. See

Haunted Weather. Eri esinejad.
Staubgold

Topeltplaadil on üle kolmekümne loo raamatus "Haunted Weather" vaadeldud arstidelt. Ligikaudu neljandik on jaapanlased, neist omakorda 80 protsenti mulle tundmatud. Kogumiku juures ongi vahet meeldivaim, et Toopi versioon "tulevikust" on kirju, kontseptuaalne ja tundmatu. Kõik need kolm aspekti väljenduvad selles, et esiplaanil on kõikvõimalikud unikaalsed helid ja/või ansamblid ja nende tekitamise meetodid, kusjuures, nagu äärealadel sageli, teevad tundmatud autorid parima töö. Kontseptuaalseid suundi on muidugi rohkem kui üks: erakordsed välilindistused: Chris Watson (liustik), Alvin Lucier (ääikesest tingitud elektromagnetilised häired); tihedad elektroonilised kompositsioonid (Autechre, Oval, Matmos, Terre Thaemlitz ja Fennesz); *soundscape*/heliinstallatsioon (Peter Cusack, David Cunningham); personaalne linnanarratiiv, jalutuskäik magnetofoniga (Janet Cardiff, Tacita Dean jt); uued instrumendid (Sachiko M, Toshimaru Nakamura); äärmuslikud improd ja instrumentaalsed tehnikad (Keith Rowe, John Tilbury, Evan Parker, John Butcher); ja muud, vaikusel ja/või vähe kuuldavast inspireeritud kompositsioonid (Ryoji Ikeda, Pan Sonic, Carsten Nicolai, Ryuichi Sakamoto jt).

Doll Creature. Max Eastley ja David Toop.
BiP-HOP

Plaadi helides liituvad väga erinevad tasandid, tegelikult vist kõik mõeldavad. Nagu ümbrisel selgub, on mehaanilised ja pöörlevad instrumendid, löökriistad, abrasiivid, putukad, ilm, arvutid, kitarrid, flöödid, torud, orgaaniline aine, viled jm, ühesõnaga enam-vähem kõik jätnud sellele plaadile oma kahtlasevõitu helilise jälje. Ent mis on tulemus? *Microsound-ambient*-välilindistus-*soundscape*-kompositsioon, mis on esitatud narratiivses võtmes kellegi Doll Creature teekonnana (viimastest pajatav novell on CD ümbrisel).

Välilindistused on hoolikalt valitud, et "piirkonna" geograafiast ja asustusest täit aimu saada, ei puudu konnad jms. Ümbrisel jääb mulje, et Eastley on tegelnud rohkem algmaterjali ja kompositsiooni, Toop töötuse, lihvimise ning mõneti ootamatute "sisesaagimistega" juba olemasolevasse helikehha. Omapära (ilmselt taotluslik) on veel selles, et helipilt on tihe ja eklektiline, üldine meeleolu ning kõla aga tume ja vaene.

Erkki Luuk

vältab kolm aastat, kuigi selle aja jooksul teen kindlasti veel palju muid projekte.

Millised on teie muud huvialad peale muusika ja kirjutamise? Mis teid inspireerib? Ja kas te vajate üldse inspiratsiooni?

Mul on lisaks muusikale ja kirjutamisele palju huvisid, aga pereelu, maja, aed ja elu Londonis on minu töö keskmes. Mulle meeldib reisida või istuda vaikusel või minna üksi kinno, aga ilma oma koduse eluta poleks neil tegevustel mingit mõtet. Ma vajan inspiratsiooni, aga mul on perioode, mis on oma ebainspireerivuses kohutavad. Need on tõenäoliselt kõige olulisemad ajad üldse, tühjad, kuid lubades pausi, mis laseb uutel idee-

del läbi tulla.

Kuhu eksperimentaalne muusika, nii selle sisemine struktuur kui ka suhted teiste žanritega, teie arvates liigub?

Arvan, et lähemas tulevikus on tehnoloogia arengul eksperimentaalsele muusikale jätkuvalt suur mõju, isegi kui see tähendab seda, et muusikud eemalduvad laiatarbetehnoloogiast ja standardsest tarkvarast, otsustades järjest ebatavalisemate helitöötlusinstrumentide kasuks. Mul on tunne, et mängijatevaheline suhe improvisatsioon on muutumas ja et see võib olla seotud mingi sotsiaalse nihkega. Vara veel öelda, aga mulle näib, et midagi on selles suhtes juba muutunud.

Inglasest kaanepoiss Jamie Cullum teab hästi, millisele nupule vajutada, ning teeb jazzi rockipõlvkonnale, kasutades kahekümnendates publikule arusaadavat märgikeelt.

MODULATSIOON

“Pori Jazz” tähistas neljakümnendat aastapäeva

JOOSEP SANG

“Pori Jazz”, Euroopa üks kuulsamaid jazzifestivale, tähistas 16.–24. juulini oma neljakümnendat aastapäeva, kattes esmapilgul küllusliku peolaua, kus suupisteid ja suuremaid ampse igale maitsele. Lähemal degusteerimisel selgus, et söödavat oli küll mitme kõhutäie jagu, maitseelamusi pakkuvaid delikatesse aga oodatust vähem.

Tänavune “Pori Jazz” sai vaid hädavaevu kokku prognoositud külastajate arvu, 50 000 piletistjat, ning ei näinud sellist publikumenu nagu mitmed varasemad festivalid. Põhjusi selleks on rohkem kui üks: kindlasti halb ilm, mis kimbutas lageda taeva all seisjaid mitu päeva, tõeliste publikumagnetite (ja ka jazzis maiuspalade) vähesus, minu meelest ka teatud

probleemid festivali identiteedi ja elujõuga. Viimases punktis on kindlasti palju vastuvaidlejaid, ja tõepoolest, virin virinaks – mitmeid elamusi pakkus ju siiski ka seekordne “Pori Jazz”.

“Pori Jazz” kesksed kontserdid toimuvad jõeäärses Kirjurinluoto pargis, kuhu suure vabaõhulava ette panevad oma laagri püsti tuhanded piknikukorvide ja lamamistoolidega varustatud “jazzifriigid”, kes laval toimuvast suurt osa ei võtagi. Siiski jagub alati innukat publikut ka lava ette, kuhu korraldajad valivad peamiselt suure kommertseduga (pop)artiste. Kirjurinluoto laval astusid megastaaridest üles briti soulipoppar Craig David ja USA diiva Lauryn Hill, kes andsid keskeltläbi hea staadionikont-

serdi ilma suurema lennukuseta. Samal laval põhjustas vaat et suuremagi hüsteeria ka üks jazzmuusik – inglase kaanepoiss Jamie Cullum, kes teab hästi, millisele nupule vajutada, ning teeb jazzi rockipõlvkonnale, kasutades kahekümnendates publikule arusaadavat märgikeelt. Siiski ei tasu Cullumit laulja ja pianistina alahinnata: saatjaks kaks suurepäraselt muusikut, andis ta vägagi vitaalse etenduse, mida saab kõhklusteta pidada jazzikontserdiks. Tal on kindlasti teeneid ka selles, et noor publik on pähe õppinud oma vanavanemate lemmiklugude sõnad. Oli hämmastav kuulda, kuidas ümberringi lauldi kaasa selliseid jazzistandardeid nagu “Nature Boy” või “What a Diff’rence a Day Made”. “Kirjuri” suurele lavale

Prantslaste neljakümneliikmelise saksofoniorkestri Urban Sax show mõjus oma kõikehaarava visuaalsuse ja minimalistliku helikangaga.

FOTOD RENE KELDO.

mahtus muudki head: prantslaste neljakümneliikmelise saksofoniorkestri Urban Sax totaalne *show*, kus mängijad ja tantsijad olid publiku ees, taga ja kohal ning mis mõjus oma kõikehaarava visuaalsuse ja minimalistliku helikangaga; Charlie Hadeni ja Gonzalo Rubalcaba akustiline ansambel, mille lüüriiline mehhiko muusika hajus vabas õhus ja ei jõudnudki paraku "kohale"; vabajazzi bigbänd Sun Ra Arkestra; nooruke bluusi-usku Jonny Lang; *neobop*'i ansambel One For All, kus tegevad pianist David Hazeltine, saksimängija Eric Alexander, trombonist Steve Davis jt. Väga hästi mõjus suurel laval The Big 3 Palladium Orchestra, mis on järjekordne "poegade orkester": New Yorgi salsa hiilgeaegadel tegutsenud tantsoorkestri praegune koosseis, kus tegevad legendaarsete Tito Puente, Mario Bauza ja Tito Rodriguese pojad. Ajatu tantsumuusika kõlas suurepäraselt ning "juuniorid" kannavad kuulsad perekonnanimed auga välja, erandiks Tito Puente jun, kes on tüüpiline *latino*-eputrilla ning jäi oma *timbale*-mänguga vahel lausa hätta.

Päevasest tavaliselt sisukatam valikut on Poris alati pakkunud nn öhtune

vöönd, kontserdid erinevates katusealustes klubides. Neil olen varasematel aastatel kuulnud palju akustilist tõsijazzi, mida seekord oli märgatavalt vähem. Olid küll Kenny Garrett, Roy Haynes ja veel mõned, kuid need jäid paraku nägemata; logistilistel põhjustel ei jõudnud ka Pori teatri sarja "Ultra Music" eksperimentaalse muusika kontsertidele. Seevastu sai öhtuti rohkem kui korra kuulda head *latino*- ja *funk*-muusikat. Tallinnaski esinenud häämondiguru Dr. Lonnie Smith astus üles koos trummar Wynard Harperi ja kitarrist Mark Whitfieldiga ja ilmselt oligi seekordse jazzipeo suurim elamus minu jaoks Whitfieldi lennukas soolomäng. Teine häämondimees, inglane James Taylor, mängis mitmel öhtul kivikõva *funk*'i, millega ta *acid jazz*'i koidikul kuulsaks sai, ning lükkas peo iga kord suurema vaevata käima. Sama tegid Rootsi *soul*'i ja *hip-hop*'i ansambel Blacknuss ning Kuuba kuulsaim tantsoorkester Los Van Van. Los Van Vani *timba*-stiil (laias laastus Kuuba vaste Ühendriikide salsa) kõlab tänu headele arranžeringutele ja esinejate lavalisele põlemisele väga kaasakiskuvalt, pakkudes

midagi nii jalgadele kui ka kõrvale.

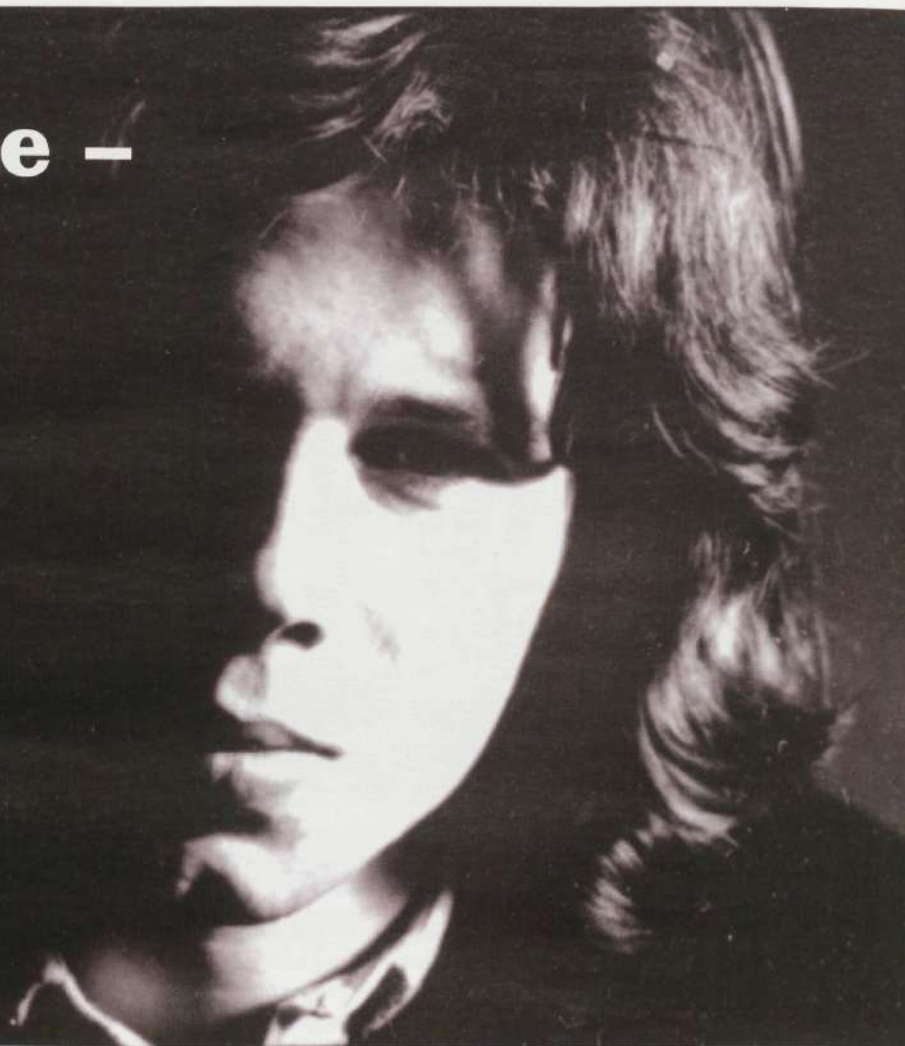
Öhtustest esinejatest üks kuumemaid oli legendaarse New Yorgi DJ Louie Vega (pool duost Masters at Work) ansambel Elements of Life. Vega oli ansambelis omamoodi *cheerleader*'i roll – ta ei mänginud ühtegi pilli ega dirigeerinud ka üsna suurt koosseisu. Siiski tagas just tema DJ- ja produtsendikõrv selle, et bändi muusika kõlas nii nakatavalt ja põnevalt. Elements of Life on etniliselt väga kirju kooslus, kus on muusikuid Venezuelast Cabo Verdeni ja mille *latin-soul* kõlas kompaktselt tänu superheade pillimeeste ja sütitava eesliini koostööle (lauljad Anané ja Blaze).

Selle loo sissejuhatav nurin pidi tähendama seda, et tulevikus tahaks festivalil (taas) näha rohkem tõsiseid jazzikavu ja tervikuna rohkem sisu. Nii oli see minu esimestel Poris käikudel 90. aastate lõpul. Siiski on Pori Jazz endiselt suursündmus, kust elamusteta koju tulla on võimatu ja mis on meile lähim tõeliselt mastaapne jazzifestival. Järgmise "Pori Jazzi" toimumisajaks on märgitud 15.–23. 07. 2006.

MEDITATSIOON

Nick Drake – kuulda võetud hääl

LAURI SOMMER

See inglise folgimees, kelle lyhikese elu elavam osa kulges sygaval seespool ja kes tegi kõigest kolm ametlikku plaati, on nüüd, rohkem kui kolmkümmend aastat pärast lahkumist suurima postuumse mõju omandanud tolle aja trubaduur. Nick Drake sündis 19. juunil 1948. Pere elas algul Birmas, kus ta isa Rodney ajas puiduäri. Ema Molly laulis lastele oma hapraid ja sentimentaalseid klaverisaatega laule, mille tundetoonil on sarnasusi poja loominguga. Kõrgemasse keskklassi kuulunud vanemad naasid varsti kodumaale ning ostsid aiaga ymbritsetud suure vanaaegse tellismaja looduskaunis Tanworth-in-Ardeni kylakeses. Nicki lapsepõlve märksõnadeks on kindlasti idyll ja pastoraalsus ja kaunilt häirivana tõusevad need esile lauludeski. Koolikaaslased mäletavad teda kyllalt rõõmsameelse ja sportlikuna, kuid pisut mõistatuslik oli poiss juba siis. Marlborough' kolledžis sai ta varane muusikahuvi laiema väljundi. Ta mängis koolibändides saksofoni, klarnetit ja klaverit ning läks siis yle kitarrile, mis kujunes tema põhipilliks. Tuli 60ndate keskpaik ning Nicki maitse oli iseloomulik tolle ajastu tundlikule briti folkintellektuaalile. Biitlid, Dylan, Donovan, Tim Buckley, Van Morrison, Randy Newman, inglise akustilise kitarrir kuningad

John Renbourn ja Bert Jansch, ameerika deltabluus, mida ta hästi tundis, pisut jazzi ja bossanoovat, pisut klassikat ja nii edasi. 1967. aasta alguse veetis ta Prantsusmaal, ametlikult Aix-en-Provence'is vahetusüliõpilasena, kuid sisuliselt boheemlaseelu elades, alustades originaalpalade kirjutamist ja tehes tutvust hašišiga. Tundide kaupa harjutades lasi ta vahel kõik pillikeeled lõdvaks ja hakkas neid yhekaupa kummalistesse helistikesse pingutama. Kui Nick oma esimesi lugusid "Bird Flew By", "Blossom Friend", "Time of No Reply" ja "Strange Meeting 2" ("Lind lendas mööda", "Õiesõber", "Vastuseta aeg" ja "Kummaline kohtumine 2") sõpradele mängis, olid need kuuldu kvaliteedist yllatunud. Bluusimõjud ja folgiklišeed olid taandunud, sealt kostis midagi omanõolist. Samal aastal astus Drake Cambridge'i ylikooli inglise kirjandust õppima. Teda huvitasid esmalt poeedid: mystiline Blake, teravmeelne Swift, sõjaluuletaja Wilfred Owen; samuti prantsuse symbolistid, kelle tume ilma-vaade, hašišilembus ja salapärasus ta taustaga hästi klappis. Ta tegi esimesed kontserdid. Yht neist juhtus nägema tollase folgi tippgrupi Fairport Conventioni liige, kes soovitas teda briti *underground*'i uusi tuuli tabama tulnud ameerika produtsendile

Joe Boydile. Nooruke Drake sai plaadilepingu tavatult ruttu. Stuudios yllatas ta vanemaid kolleege oma sihikindlusega. Näiteks lykkas ta tagasi tuntud arranžeerija Richard Hewsoni pakutu ja kutsus keelpille seadma hoopis oma yliõpilasest sõbra Robert Kirby. Valik osutus õigeks. Vaid klassikalist, Riho Sibulagi kaverdatud “River Mani” (“Jõemees”) arranžeeris Steve Robinson. “Five Leaves Left” (“Viis lehte veel”) ilmus 1969. aasta septembris. Pealkiri oli siseringi vihje kirjale Rizla suitsupaberite pakis, millest rulliti marihuaanasigarette. Plaadi pastoraalne meeleolu yhendas ballaadi ja folgi jooni. Mõneski loos (“Fruit Tree”, “Day Is Done” – “Viljapuu”, “Päev on ot-sas”) kostab noore autori kohta seletamatult sygav melanhoolia. Iga tollane artist pidi oma kuulsuse teed sillutama rohke kontserttegevusega. Drake saadeti tuurile, kuid peagi tuli tõrge ja ta katkestas. Mehe stiil ei klappinud ei tollase folgi ega rocki formaatidega. Ta äärmiselt intiimsed laulud, häbelik vaikimine ja pidev kitarri ymber häälestamine lihtsalt ei sobinud enamikku neist vähetähelepanelikest paikadest, kus rahvas ootas kaasaul-dava refrääniga shanty’sid, raju rocki või helifooni oma kohvi-kulobale. Nick oli elu kõrvalt vaatlev natuur ja tema arusaam si-semaailmast, mille ehedus ei sõltunud lavast ega meediakärast, muidugi syvenes selle kogemusega. Varsti pärast esikalbumi il-mumist katkestas ta õpingud Cambridge’is, et keskenduda muu-sikale. Ja asus elama Londoni. Teine plaat “Bryter Layter” (“Pilves selgimisega”, 1970) on selgelt urbanistliku suunaga. Täpseist ja rikkalikest jazzi ja poppi segavatest arranžeringutest kostavad läbi suurlinna rahvatunglus, tuled, udu, glamuur ja yksindus. Taustamuusikute nimekiri on esinduslik. Plaadil on ka meie filmi “Keskpäev” heliriba meenutavaid instrumentaale ja ballaade. Endise Velvet Undergroundi liikme John Cale’i kaas-abil seatud lugu “Northern Sky” (“Põhjataevas”) on peetud sa-jandi yheks kaunimaks armastuslauluks. Hoolikalt produtseerit-ud album oli selgelt popitaotlustega. Selle kesine myygiedu ja avalikkuse pealiskaudne ükskõiksus mõjusid Nickile masenda-valt. Varem maailma distantsilt jälginud nooruk hakkas tõsiselt endasse tõmbuma. Arvatakse, et tegu oli eelkõige muusikaäri ebaõigluse tundest põhjustatud traagikaga, mida võisid võimen-dada narkootikumid. Mõjus ka see, et ta peamine yhenduslyli asjaliku maailmaga, Joe Boyd, lahkus Ameerikasse. Plaadifirma Island pyydus Drake’i igati aidata, kuid pressiteadetest ja pala-dest promoplaatidel ei piisanud. Staarimaterjal oli lavadelt näh-tav kuju, kes kehkes valitud seltskonnas, andis hulgaliselt in-tervjusid jne. Nick vajanuks kyllap rohkem inimlikku osavõttu, kuid samas oli temaga yha raskem suhelda – ta peaaegu lakkas rääkimast, kadus pikkadeks perioodideks ja lahkus lõpuks Londonist oma lapsepõlvekoju. Too naasmine tundus kaotuse-na. Heasoovlik sõber lubas tal kasutada oma Hispaania rannikul olevat villat. Sealt tagasi tulnud, soovis ta studioaega. Seekord tahtis ta lauludes kuulda vaid iseennast, et suhelda kuulajaga n-õ hingepõhjust. Lindistus kestis kõigest kaks ööd – milline kontrast eelmise plaadi sessioonidega, mis vältasid peaaegu aas-ta! Drake viis lindi Islandi kontorisse, pomises midagi ning lah-kus. “Pink Moon” (pealkiri vihjab rahvasuus halvaks endeks peetud roosakale kuule) ilmus 1972. Eriline, kummaliste hääles-tuste ja fragmentaarsete tekstidega teos, mille lähteks on sygav meeleheide, mõjub tumeõrna vaikse intensiivsusega ning on pal-jude meelest ta parim looming. Lõpuloo “From the Morning” (“Hommikust saati”) read “Nyyd me tõuseme ja me oleme kõikjal” on graveeritud tema hauakivile. Varsti pärast plaadi il-

mumist satub Drake psyhhiaatria haiglasse. Sealt vabanedes määratakse talle kolme sorti antidepressante. Ta tõmbub veelgi enam endasse, solvab vana sõpra John Martynit, öeldes, et tolle muusika on muutunud ebasiiraks ja kommertslikuks; peab raevuka monoloogi Londonit kylastanud Boydile: “Nad ylistavad mu geniaalsust, aga mille kuradi pärast ma siis nii hullus seisus olen?”; ytleb emale: “Olen läbi kukkunud kõigis oma pyyetes.” Ta seisab risttee ääres seda yletamata, kuni politsei teatab sellest kodustele. Kuulab tunde grammofoninõela jonksumist vinyylplaadi lõpus ja vaatab aknast välja; proovib leida erinevaid töötöisi ja astuda sõjaväkke, kuid miski ei sobi talle. Avalikkuse silmist kadunud ja maha kantud, leiab ta 1974. aasta juulis endas ometi jõudu uuesti stuudiosse minna. Ehk oli abiks kellegi kiitev meenutus muusikapressis. Viimane viielooline sessioon jätkab “Pink Mooni” kõlajoont. Sugestiivselt itkulises palas “Black-Eyed Dog” (“Mustasilmne koer”) on kuulnud nii deltabluusi isa Robert Johnsoni kaja kui ka orientaalset hõnguga pillikäsitlust. Varem perfektsionismiga hiilunud Nick on nii läbi,

et ei suuda enam yhtaeagu laulda ja kitarril mängida ning vajab mitmeid duubleid. Sõbrad, kes polnud teda mõnda aega näinud, olid hämmastunud ka välisest muutusest. Leebelt elegantse kuju asemel oli pesemata, pikkade sõrmekyyntega, öise pilguga sõnaku vaevik. Keegi, kel tõepoolest põrgukoer kukil. Sama aasta sygisel tunduvad asjad paremuse poole pöörduvat. Nick veedab mõnusalt aega yhel Seine’il seilaval pargasel, tal olevat uus tydruksõber, ta olevat tervem ja optimistlikum. 25. novembri lõuna ajal läheb ema kehva unega, hommikuti tihti kaua maganud poega äratama. Tolle pikad jalad on sirakil yle voodi, mille lebab ka Camus’ “Sisyphose myyt”. Ta oli võtnud antidepressanti “Tryptizol”, mille ohtlikkust meedikud tollal veel ei taibanud ning jagasid seda laiali nagu kommi. Kas yledoseerimine toimus enesetapjaliku meeletehesõõstu ajal või lihtsalt soovist hästi magada, seda ei saa me kunagi teada.

Drake’i saatuses oli äärmuslikke jooni, mis soodustavad ta kuju romantiseerimist. Varane surm, mida on lihtne pidada märterlikuks. Kaunid noorusfotod täis täitumata lubadusi. Vähene info ta elu kohta soodustab spekulatsioonide vohamist. Teda on peetud varjatud homoseksuaaliks, skisofreenikuks, narrikaks; ta tekstidele on tehtud mitmesuguseid psyhhoanalyyse; tema plaatide ilmaletulekuga seotud isikud on fännide imetlevast lobast surmani tydinunud. Austajad on ehedate kodulindistuste kõrval ringlusse lasknud ka kohatut toormaterjali. Nicki vanemad võtsid aastaid vastu kogu ilmat tulnud “palverändureid”, kes kylastasid idyllilist, justkui tasast looduslähedast inglaslikkust kehastavat kohakest ja selle parimat poega, kelle laulude kohta on väidetud sama. Kuid paisutatud sentimentalismi kõrval võrsub ka loovaid impulsse. Drake näitas teed introspektiivsemale muusikutyybile, folki teisendavale trubaduurile ja kodulindistajale. Nicki kitarrimängutehnikast on tehtud uurimusi. Ta kasutas palju oma häälestusi, arendades neist tekkinud harmoonilisi figuure pikkadel öötundidel, istudes oma oranžis tugitoolis. Ilusamad meloodiad syndisid tihti alles varahommikul. Parema käe haruldaselt selge, rytmiliselt veatu, yhtlase tooniga ja kummaliste bassimustritega sõrmitsemine oli laulude alus. Järele jäänud fragmentide autoripärastest arendusest tegi Scott Appel 1995. aastal plaadi “Nine of Swords”. 1997 ilmus Patrick Humphriesi sulest huvitav ja taustu avav biograafia. Kuigi Drake’ist pole muud filmitud materjali kui lapsepõlvest, väntas Jeroen Berkvens temast liikuvate helitaustade ja mõjuvate visuaalide ning meenutustega filmi “A Skin Too Few” (“Liiga õhuke nahk”, 1999). Paljudes aeglastes kaadrites loodusest, linnast ja toast avaneks justkui too introspektiivne vaateviis, kuidas mees maailma jälgis. Sama tehnikat kasutab ka fotodest komponeeritud “River Mani” video. Jah, luuserist on saanud pyhak, Drake öitseb, seda kinnitavad mitmesuguste rariteetide ja valitud lugudega plaatide ilmumine, kaverid, temast inspireeritud kirjatööd, fännide lõputud jutulõimed jne. Ta sygavalt isiklik ja tihti valulisegi lähtega looming on pakkunud lohutust paljudele depressiivsetele ja tundlikele inimestele, mõjudes empaatilise osaduse kaudu – rahustavalt, selgitavalt ja koguni helgelt. Nii on raskustest syndinud uus ja märkavama pilguga elurõõm.

Esto metal

MARGUS KIIS

Eesti alternatiivmuusika ringkondadest on viimasel ajal olnud järjest aktiivsemad ja edukamad *metal*'itegijad. Üks võimsamaid niisifestivale on kahtlemata Vana-Vigala "Hard rock laager". Tallinna kaks peamist metallistide organisatsiooni, Hard Rock Club Nõmme kultuurimajas ja Rock Café Tselluloosi keskus, koondavad mõlemad kodumaiseid *metal*'ibände ning korraldavad muu maailma tegijate kontserte. Pole midagi imesatada, et välja on kujunenud üsna omapärane, *esto metal*'iks kutsutud nähtus. Nimetuse all peetakse silmas gruppe, kes kasutavad oma muusikas eesti rahvamuusikat või rahvusromantilisi elemente.

Esto metal'i ideoloogilised juured on 1990ndatel Briti saartel ja Skandinaavia levinud *pagan metal*'is, mis on omakorda lähedalt sugulane satanismile viitava *black metal*'iga; samuti *etno metal*'is, mis kipub küll liiga sageli ekspluateerima iiri, šoti ja inglise rahvamuusikat; ning ka peamiselt saksa kultuuriruumis levinud *medieval* (või *Mittelalter*) *metal*'is.

Esto metal'i muusikaline skaala ulatub puhtast *death* või *thrash metal*'ist muusikani, kus metalseid elemente on vaid veerand, muu on etno- või rahvamuusika.

Eestis on *esto metal*'i eelkäijaid üsna vähe. Rahvamuusika ja *hard rock*'i segamist võib kohata mõnedes Ruja lugudes ("Rukkilõikus", "Viru vanne", "Raske aeg"), oma hilisemal, 1990ndate alguse perioodil harrastas seda ka Pantokraator. Rahvusromantikad kasutasid 1980ndate teisel poolel paljud Eesti ansamblid, ka *heavy rock*'i ja *metal*'ibändid, kuid tol ajal oli selgelt tegemist moenähtusega.

1990ndatel oli kogu *metal scene* Eestis üsna madala profiiliga, kuid just tol ajal said alguse mitmed praegu *esto metal*'iga seostatud grupid ning võiks öelda, et ka stiil ise. Üks esimesi *esto metal*'i bände oli 1993. aastal kokku tulnud Grendel Tartust, mis veidi hiljem sai tuntuks regivärssi ja absurdihumorit ühendava raadiohitiga "Kakk see vihkas pääsukest". Samas laa-

Raud Ants lisab oma rahvalauluainelisele loomingule ka tubli kraadi metalseid elemente.
FOTO NAATAN HAAMER

dis lugu "Kennedyd on surnud" pandi 1999. aasta punkkogumikule "Punk on surn'd IV". Sellega grupi karjäär ka piirdus. Sarnast liini esindas 1990ndatel ka Ugly Ogre, mida seostatakse küll rohkem *viking metal*'iga. 1990ndate keskpaigast kuni uue sajandi alguseni tegutses Ohvrikivi (mis kandis vahepeal nime Thorum). Bänd laveeris agressiivsema *pagan metal*'i ja ämbientlikuma liini vahel. Rahvusromantikad ja pateetilisemat *black* ja *pagan metal*'it segas kokku Pärnu bänd Assamalla, mis tegutses paralleelselt Ohvrikiviga.

Üks vanemaid ja tuntumaid gruppe, kes on eesti rahvalaule liitnud nii rocki kui ka *metal*'iga, on 1996. aastast alates Tartus ja Viljandis tegutsev Oort. Oorti "tõsimeelsed" metallimehed küll päris omaks ei võta, kuna grupi suhtumine pole nende jaoks piisavalt agressiivne ning ka välimus justkui ei vasta nõuetele. Karuotilikult tammuvad ja linastes üripides oortlased võivad tunduda ohutud ja

vagurad, kuid tegemist on siiski bändiga, mis ühena vähestest on lavale ilmunud ka täielikus sõjartüüs, kaasas korralik raudturvis ning täismetallist ristmõök. Oort kasutab palju autentset rahvalaulu, kuid kirjutatakse ka originaallugusid. Üsna käredest kõlapildist hoolimata on Oorti muusika siiski meloodiline ja lüürilise kallakuga.

Autentseid rahvalaule kasutab ka alates 2002. aastast Tartus tegutsev "kü-lakapell" Raud Ants, lisades raskemaid elemente Oortist paarkümmend protsenti rohkem, mida eesti metallistid palju enam aktsepteerivad. Raud Antsu rahvalaulehuvilised liikmed on osanud välja valida oma koosseisule sobivaimad tekstid ja lisanud sellele (enese)iroonilisi ning *metal*'iklike üle muigavaid elemente. Tulemuseks heatujulised ja humoorikad kontserdid, kus ei pingutata üle välise poosetamise ja stiliseeritusega. Selline mitte väga tõsiselt võtmine distantseerib elutervet Raud Antsu nii liigtõsimeelsetest

Eesti edukaim esto metal'ibänd Metsatöll.

FOTO ERAKOGUST

metalhead'idest kui ka kramplikest folkloristidest. Muusikas ei pane Raud Ants rõhku kiirusele ja agressiivsusele, vaid pigem lugude leidlikule liigendamisele.

Üllatavalt metalse kõlaga lugusid on salvestanud Võru multitalendi Aapo Ilvese bänd Eesti Eliit, mis teeb tema ja Olavi Ruitlase ülivaimukatele tekstidele raske regivärsiga viise.

Päris kaua, alates 1996. aastast tegutsenud Tharapita kasutab küll vähe eesti rahvamuusika elemente, kuid lugude tekstides sisaldub piisaval hulgal kerge naivistliku hõnguga rahvusromantikat. Tharapita on alati olnud kontsertidel tugevam kui plaatidel, kus nende *black*'i- ja *thrash*'isegune *heavy metal* ei kõla just kõige värskemalt. Esinedes on Tharapita trumpideks oskus rahvast kaasa haarata

ning ka stiilselt riietuda.

Osaliselt Tharapita muusikutest koosnev Manatark on esimesest "tumedam", kuid tänu oma harvematele esinemistele ka vähem tuntud. Bänd on nüüdseks eemaldunud oma algusaegade paganlikest mõjutustest.

1999. aastal kokku tulnud Loits alustas samuti rahvusromantiliste teemadega, hiljem aga otsustas liikuda temaatiliselt tänapäevale lähemale, Teise maailmasõtta, saavutades isegi pisut skandaalset kuulsust. Muusikas Loits rahvuslikke elemente ei kasuta, pigem leidub viiteid *black* ja gooti *metal*'ile ning *postpunk*'ile.

Eestis kõige edukam *esto metal*'i bänd on 1998. aastal alustanud Metsatöll. Ansambel viljeleb omaloomingut, kus elemendid rahvaluulest ja folkloorsetes kõ-

ladest on kokku viidud eneseirooniliste *macho*-poosidega. Ansambelis on ka leidlikud laulukirjutajad. Seega on Metsatöll praeguste *metal*'ibändide seast peaaegu ainsana saavutanud suuremat edu. Metsatöll 2004. aasta album "Hiiekoda" seisis kaua Eesti müüduimate plaatide nimekirjas ning laulust "Saaremaa vägi-mees" sai raadioski lööklaul. Metsatöll kontserdid on sageli ka visuaalselt atraktiivsed.

Peale Metsatöll 2004. aasta albumi edu on hakanud eesti rahvuslikke elemente kasutavaid bände juurde tulema. Folk ja etno on olnud eesti alternatiivkultuuris populaarsed juba pikka aega, seda suuresti tänu Viljandi pärimusmuusika festivalile, seega pole tegemist erandliku nähtusega.

Aare-Paul Lattiku edu Kaliningradis

Neljandal Mikael Tariverdijevi mälestuseks korraldataval rahvusvahelisel organistide konkursil Kaliningradis oli silmapaistvalt edukas ning saavutas III koha (rahaline preemia ja rahvusvahelise konkursi laureaadi tiitel) Eesti organist Aare-Paul Lattik (s 1970). Ta pälvis seal ka eri-preemia interpretatsiooniliselt eredaima esinemise eest. Konkursist võttis osa 48 organisti 17 maalt (sh ka Jaapan, USA, Saksamaa, Prantsusmaa, Poola, Armeenia jt). Avavoor toimus augusti teisel poolel Hamburgi Püha Johannese kirikus ja Moskvast, teine voor (19 võistlejat) ja finaali kuue valituga kuni 5. septembrini Kaliningradi Filharmoonia saali orellil (endine saksa kirik). Pressikonverentsil tunnistas rahvusvaheline žürii konkursi erakordselt kõrget taset ning kolme parima finalisti võrdväärsust. Repertuaaris oli kohustuslik esitada ka kaks teost Mikael Tariverdijevilt; finaalsooritud tunnis kavas mängis Aare-Paul Lattik Duruflé Süiti op 5, Tariverdijevi Orelisümfoonia "Quo vadis?", Artur Kapi Esimest sonaati f-moll

ja Andres Uibo "Then I Saw", olles teises voorus esitanud ka Arvo Pärdi pala "Mein Weg hat Gipfel und Wellentäler". Konkursi I preemia sai ungarlane István Matyás ja II preemia ukrainlane Tarass Baginets. Eestit teisena esindanud Ulla Krigul finaali ei pääsenud ja sai VIII koha. Žüriiliikmete hulgas oli ka Andres Uibo, žürii esimees aga Natalia Gurejeva Moskvast.

Tariverdijevi konkurs, siiani ainus organistide võistlus Vene Föderatsioonis, toimub iga kahe aasta tagant. Selle asutajaid oli 1999. aastal konkursi praegune kunstiline direktor Vera Tariverdijeva, kes on ühtlasi ka Mikael Tariverdijevi Fondi direktor. Eelmise konkursi (2003) võitis lätlanna Ivetta Apkalna, tänavune pühendati Kaliningradi (Königsbergi) asutamise 750. aastapäevale. Tariverdijevi konkurs esitleb end vaheaegadel aktiivselt laureaate kontsertidega mitmes linnas alates Pariisist kuni Moskvani.

Priit Kuusk

Aare-Paul Lattik oli konkursi interpretatsiooniliselt säravaim esineja.

FOTO PILLE-RIIN PREGEL / EPL

Crossing Borders

Improviseerimiskorraldus toimis suurusest ja mitmekesisusest hoolimata hämmastavalt empaatilisel.

"Crossing Borders" algatajat, EMA välis-suhete prorektor Marje Lohuarut rõõmustas eriti projekti loominguilist.

FOTOD MAREK VILBA

18.– 29. augustini toimusid Eesti Muusikaakadeemias rahvusvahelised suvekursused "Crossing Borders in Interpretation of Classical Music and Jazz", kus osalesid üliõpilased ning õppejõud üheksast Balti muusikaakadeemiate liidu (ABAM) muusikakõrgkoolist. Kursustel õpetasid nii klassikalise kui ka jazzmuusika tunnustatud spetsialistid Eestist ja välismaalt, lisaks toimusid improviseerimiskursused. Õppejõududeks olid Petras Geniušas (klaver, Leedu), Andrzej Dutkiewicz (klaver, Poola), Bożena Harasimowicz (sopran, Poola), Niels Ullner (tšello, Taani), Imants Sneibis (flööt, Läti), Wolf Kerschek (vibrafon, Saksamaa), Jarmo Savolainen (klaver, Soome), Ape Anttila (bass, Soome), Bengt Stark (trummid, Rootsi), Joakim Milder (saksofon, Rootsi), Jaak Sooäär (kitarr, Eesti) ja Anto Pett (improviseerimine, Eesti).

Kursused on ettevalmistavaks etapiks suveõppekava väljatöötamisel Eesti Muusikaakadeemias. Projekti toetasid Euroopa Liidu haridusprogramm Socrates/Erasmus, Eesti Kultuurkapital ning Rootsi, Soome ja Taani suursaatkond.

MELOMAAN

Sajand Eesti viulimuusikat
/ **One Century of Estonian Violin Music. Heiki Mätlik, Urmas Vulp.**
U. Vulp, H. Mätlik 2005

Pealkiri on pretensioonikas ja ei märgi kindlasti seda, et plaadile mahub kogu viulimuusika, mida eesti heliloojad sajandi jooksul loonud, pigem sajandik loodust. Favoriitpalad oleks ehk õigem või siis veel lihtsamalt, valik sajandi lühivorme. Vaatamata pisut eksitava pealkirjale on valitud teosed põnevad kuulata juba seepärast, et neljateistkümnest palast üksteist on Heiki Mätliku seaded kitarrile (originaal klaverile). Seaded on tehtud hea maitsega ning pakuvad kindlasti huvi ka teistele esitajatele. Eriti peab märkima Eduard Tubina pala "Kanneldaja" tsüklist "Süit eesti tantsudest" (1943), mis sellises seades omandas hoopis uue ja huvitava dimensiooni.

Plaadi avalooks on eesti viulimuusika tõeline favoriiditeos, Artur Lemba "Poème d'amour" (1916). Päris huvitav on seda viulilpala, mis on kõrvu kinnitunud klaverisaatega, kuulata kitarriseades, ning nagu ikka sellistel puhkudel, on mul tunne, et kitarriseade muudab teose iseloomu teataval määral justkui vaatlevaks või jutustavaks (*contra* üle- või läbielamine klaveril). See on üks huvitav nähtus, millele ma ei oska seletust anda teisiti, kui et toimub ümberjutustus elust, mis on

huvitavam kui elu ise, st nagu kinos. Vähem tuntud teoste puhul sellesarnane efekt ei toimi ja see selgub kohe järgmiste palade puhul, milleks on Heino Elleri "Põhja viis", "Hällilaul" ja "Muusikaline moment" – kõik minoorsed ja loodud vahemikus 1912–1930. Iseseisvat väärtust omab juba nende Elleri teoste kõrgel tasemel konserveerimine, sest ega me muidu ei tunnegi ju neid laiemalt, vastupidiselt näiteks sama autori klaveripaladele. Juhan Aaviku pala "Albumileht" (1936) on paigutatud pisut ohtlikku naabrusesse (Elleri järel ja Tobiase ees) ning jätab seetõttu ehk tühisema mulje, kui ta tegelikult on. Kuid ega ta salongiroom ei kaoks ka mõnes teises taustsüsteemis, ja kas selles nn salongimuusikas nii väga taunitavat ongi, eriti kitarrisaatel. Teisest küljest mõneti ka tänu Aaviku naabrusele jõuavad eriti hästi päralt Tobiase ja Tubina väärtused, mida mõnikord kipume juba unustama. Tobiase "Duot", mis on originaalis kahele viiulile, ma ei tunne, kuid see turvus oli ülimalt meeldiv ja tekitas mõtte, et teos võiks põnevalt kõlada ka oreli saatel. Mis puudutab Tubina "Vana valssi" ja eespool nimetatud "Kanneldajat", siis nende seadete puhul puudub võõristus täiesti, nii orgaaniliselt mõjub kitarriseade tantsumuusikas, olgugi et kunstmuusikas.

Järgneb Kaljo Raidi "Int-rada ja Siciliano" "Vanast süidist" nr 2 (2000), mis mõjub plaadil võõrkehana, aga jäägu see minu probleemiks, et Raidi kujundite ring pole mulle veel omaseks saanud. Seevastu Ester Mägi "Kadents ja teema" (1984/2001) ning "Cantus" (1987) on täiesti erilised teosed ning tunded, et esitajadki on suhtunud neisse eriliselt. Iga kord, kui kuulan Ester Mägi muusikat,

tekib minus kahtlus, kas ikka teame päris täpselt, kui aus on tema looming.

Vastukaaluks kõigele eelnevale on Peeter Vähi "Müstiline ühinemine" (1990/1998). Vähi teosest selgub, et viuli ja kitarril ühenduses peitub emotsioon, mille baasiks kirk ja kirglikkus, et see duo võib olla ülidünaamiliselt temperamentne ja värvikeriv ning et kaheksa minutit ei ole üldse pikk aeg võrreldes eelnenud 2–4-minutiste teostega. Plaadi lõpuks esitatakse Lepo Sumera Vals filmist "Kevadine kärbes" (1986) ja hea tuju on kuulajale garanteeritud. CD on salvestatud käesoleva aasta aprilli lõpul, küllap siis kärbsed Keila Uusapostliku kiriku ümbruses juba lendasid.

Režii ja montaaž, nagu alati, Maido Maadikult, aga kaanefoto autoriks hoopis Dr. med. Agu Lipping – minu hea klassivend reaalkoolist, kelle laialdaste huvide ringi tean kuuluvat kamermuusikat ning kes on plaadi kaanefotol hämmastava täpsusega tabanud esitajate natuure.
Toomas Velmet

Süsteemsüsteem. Chalice.
Umblu LUCD11

Chalice alias Jarek Kasar on hea näide sellest, et mõnele meist on lihtsalt rohkem antud. Tema esimene plaat "Ühendatud inimused" oli väga hea, kuid tänavu ilmunud "Süsteemsüsteem" on sellest veelgi parem. Enne

Chalice'i tundus eesti *hip-hop* üsna mannetu (A-Rühm ja teised), kuid noor Tartu komeet on näidanud, et saab küll. Chalice'i riimides pole tunda õõnsaid gängsta-poose, ta ei räägi autodest ega pidudest, vaid kõigest muust, sealhulgas oma soojast pidžaamapluusist ja Tartu-armastusest. Samuti pole tema omaloomingus USA räpi tüütuid kaanoneid, seda enam kohtame aga eriilmelisi katsetusi, mida on minu jaoks ülearugi. Chalice on käitunud kui laps mänguasjapoes ja on suures katsetamise tuhinas kohati erinevaid võtteid ja kihte liialt kokku kuhjanud. Nii meeldivadki mulle uuel plaadil rohkem sirgjoonelisemad, Chalice'i verbaalsel andel põhinevad lood, nagu "Peremeesorganid" (minu lemmik), "Loll ja hingest tükki andes", "Masterplan" või "A.U.S.". Oma siirusega mõjuvad ka duett Tõnis Mäega ("Siuh") ja järelehiüie kadunud õele ("Õekesele") ning tegelikult mingit kvalitatiivset äralangemist vaatamata 18 rajale ja 72'41" mängupikkusele plaadil pole. Ja nalja saab ka.

"Süsteemsüsteemi" puhul on palju räägitud Chalice'i kaugenemisest *hip-hop*'ist ja plaadi jazzilikusest, viimase tähtsust on rõhutanud ka artist ise. Minu meelest on Chalice'i muusikas sisulises mõttes endiselt suurem osa *hip-hop*'il ja sugugi mitte jazzil, kuigi osavad jazzisämplid annavad mitmele loole vaieldamatu hoo ja vetruvuse. Chalice on eesti noorukese *hip-hop*'i ümber defineerinud, avanud uksi uutele võimalustele ja stiilikombinatsioonidele ning tõusnud oma teise albumiga hoopis kõrgemale mullusest "aasta uustulnuka" staatusest.

Joosep Sang

Üks hetk. A moment. Revalia Kammermeeskoor.
Revalia Lauluselts 2005

Mille poolest erineb Revalia Kammermeeskoor teistest Eesti kooridest, keda on nii umbes tuhat? Revalia on edukas koor selle sõna parimas tähenduses. Lisaks vokaalsele poolele on neil korralik mäendžment ja omapärased kavad, mis enamasti nihkuvad mingit serva pidi ikka üle traditsiooni ja tavapärasuse piiri. Revalia kontserdid lähevad hästi müügiks ja neid kuulavad nii koori- kui ka muu muusika huvilised, lisaks hulk selliseid inimesi, kes ehk muidu kontserditel ei käi. Revalia esineb ühtviisi hästi nii kirikus, kontserdisaalis, mõne firma sünnipäevapeol kui ka konkurssidel. Revalia peadirigent Hirvo Surva oskab koori võimalusi “viiel erineval moel” ära kasutada ja on viinud Revalia tasemele, mille kohta enamasti öeldakse “Ludvig Sander, all right.” Rahvusvahelise koorimuusika sümposiumil Kyotos nimetas Balti muusikast ettekande teinud Kaspars Putniņš Revaliat Eesti üheks tunnustatumaks kooriks.

“Üks hetk” on Revalia Kammermeeskoori neljas plaat. Eelnesid “Ole mu palve” (tiraaz läbi müüdnud), “Jõuluvalgus” (kaks tiraazi läbi müüdnud) ja “Laulud hingest” (plaadi müük on niisama edukas nagu ka sellele eelnenud samanimelised kontserdid). Kõik plaadid on erinevad; kui “Ole mu palve” sisaldas ansambelseadeid, “Jõuluvalgus” teadagi mida ja “Laulud hingest” filosoofilist tervikkava, siis “Üks hetk” tuleb välja läbilõikega Revalia repertuaaris olevast traditsioonilisest

koorimuusikast.

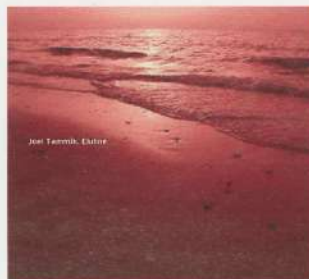
See on Hirvo Surval julge mõte, sest just niisuguseid ülevaateplaate teevad kõik koorid ning enamasti on selliste plaatide häda mõningane ebaühtlus ja terviku puudumine – ritta pannakse kõik lood, mis enam-vähem välja tulevad, Lassusest Valgreni.

Huvitaval kombel on Revalial õnnestunud kirjut muljet peaaegu vältida. Võib-olla on põhjus iga loo väga viimistletud tõlgenduses, võib-olla ka läbimõeldud järjestuses ja faktis, et tegu on hästi sisselauldud repertuaariga: plaadil kõlavad laulud, millest peaaegu kõiki (kahe erandiga) olen koori kontserditel kuulnud ja enamikku rohkem kui üks kord. Nii on kõigil lugudel oma nägu, ja tundub – üsna haruldane –, et dirigent ei väljenda oma taotlusi koori kaudu, vaid koor väljendab dirigendi taotlust muusika kaudu. See kõlab ehk mõtetu verbaalse ekvilibristikana, aga on ometi suur ja selge erinevus.

Dirigendi taotlusega võib muidugi nõus olla või mitte. Kui mulle tundub mõni tempo liiga aeglane (Tormise “Laulusild”) või kiire (Sandströmi “Agnus Dei”) või karakter viimistlemise käigus osaliselt kaduma läinud (“What Shall We Do with the Drunken Sailor”), siis pole tegu õiendamise, vaid lihtsalt arvamuste paljususega.

Revalia laulab erakordse tundepeenusega eesti muusika pärleid: Mägi “Üks hetk” ja “Murdunud aer”, Vettiku “Kuu”, Villem Kapi “Eesti muld ja eesti süda”. Ausalt, neid lugusid tasub kuulata. Ja kuidagi loomulikult lisanduvad nende kõrvale Miškinise rütmikas “Ave regina caelorum” või Biebli romantiline ja paljukuuldud “Ave Maria”. Ja veel mitmed teised.

Nii et üks hea koorimuusikaplaat on Eestis jälle juures.
Kaie Tanner

Eluline. Joel Tammik.
U-Cover U-Cover 23

Tammiku uue, Belgia firma välja antud kauni plaadi meeleolu on isegi sumbem, kui oli tema debüütplaadil “Eemal”. Loomulikult ei vaja selline muusika mingeid stiilikarke, mille ringi komberdada, kuid selguse mõttes võime öelda, et Tammiku muusikas segunevad *dub*, eriti süva *techno*, *ambient* ja *glitch*. (Kui kedagi huvitab seda sorti muusika rohkem, võib ta kuulata näiteks firma ~scape kogumikke.) Sellega on nii “Eluline” kui ka “Eemal” päris hästi määratletud. Edasi võiks keskenduda olulisele, milleks on sellises muusikas enamasti kõla ja meeleolu, vahel ka kompositsioon. “Eluline” on väga emotsionaalne plaat, mõju-

des kõige vahetumalt just kõla tasandil; helikude on enamjaolt nii mitmekihiline, lagunened ja hajutatud, et kompositsioon on varjul. Seda rohkem jäävad meelde lood, kus kompositsiooniline leidlikkus hakkab mängima suuremat rolli (näiteks “Täna”). Mis puutub meeleollu, siis ei oska ma tekitatud meeleolu intensiivsuse poolest tänapäeva eesti elektronmuusikas kedagi Tammiku kõrvale seada. “Eluline” on hämmastavalt mõjuv – isegi sedavõrd, et jääb mulje, nagu piirdukski kogu see muusika ainult oma jõuga. See mõju on nii vahetu, eksimatu ja täpne, et muusikat nagu polekski, justkui oleks ainult kuulajas esile kutsutav seisund. Selline illusioon ja selle tugevus on hämmastav. Tammiku muusika on eelkõige rahustav, soe, vahel ka parasjagu ärev (“Helk”), alati meeldiv ja tundlik.

Erkki Luuk

ILMUNUD ON

Henn Rebane
“Lastealbum” akordionile

“Lastealbum” on kirjutatud akordionimängu õppimist alles alustavatele huvilistele. Kogumik algab kõige lihtsamast ja areneb samm-sammult keerulisema poole. Albumi toredaid lugusid pealkirjadega nagu: “Sahistame lehtedes”, “Väike unine pilv”, “Vana loss”, “Eemalt paistab Võru linn”, “Pühade kirikukellad”, “Juudi tango” jne kaunistavad Viimsi Kunstikooli õpilaste joonistused. “Lastealbumi” lugusid saab ka kuulata kaasas olevalt CD-lt autor Henn Rebase esituses.

Oktoober

Tallinnas

29. 09 – 2. 10 Festival "Triálogos"
1. 10 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus
1. 10 kell 16 O musica: Hortus Musicus Väravatornis
1. 10 kell 18 Nosso Brasil / Meie Brasiilia: Helin-Mari Arder Kvintett raekojas
2. 10 kell 16 Helle Mustonenile pühendatud kontsertteenistus: Hortus Musicus, Natalja Gutman (tšello), Asta Krikciunaite (sopran), Algirdas Janutas (tenor), Antra Bigaca (alt), Juho Kotilainen (bass), Daniel Raiskin (viola), Aleksander Trostjanski (viul), Andres Mustonen (dirigent) toomkirikus
5.–8. 10 EMA Sügisfestival Eesti Muusikaakadeemias
6. 10 kell 19 Bravissimo! Mika Väyrynen (akordion), Tallinna Kammerorkester, Juha Kangas (dirigent) Mustpeade Majas
7. 10 kell 18 Teele Jöks (met-sosopran), Urmas Taniloo (orel) Niguliste kirikus
8. 10 kell 12 Orelipooltund: Tiit Kiik toomkirikus
8. 10 kell 18 Mikk Murdvee (viul), Sten Lassmann (klaver) raekojas
13. 10 kell 15 Lastekontsert "Aastaajad": Diana Liiv (klaver), Liina Olmaru (muinasjutud) Estonia kontserdisaalis
13. 10 kell 18 Jubilate 2005 – Veljo Tormis: kontsert Eesti Muusikaakadeemias
13. 10 kell 22 Sügisjazz: The Dynamite Vikings Von Krahlis
13.–22. 10 Rahvusvaheline uue muusika festival "NYDD'05"
15. 10 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
15. 10 kell 17 Suur Muusikaakadeemia. Mozart ja Silvestrov: Ivo Sillamaa (klavessiin), Peeter Klaas (viola da gamba), Andres Mustonen (viul) Kadrioru lossis
16. 10 kell 16 Dotsent Aavo Otsa trompetiklass Eesti Muusikaakadeemias
16. 10 kell 19 Ajaloo ilu – J. S. Bach: Marju Riisikamp (klavessiin), Iren Lill (klavessiin), Corelli Consort Kadrioru lossis
17. 10 kell 18 Külaliskontsert: Maria Bräutigam (klavessiin) Eesti Muusikaakadeemias
19. 10 kell 18 EMA oreliliõpilate kontsert Eesti Muusikaakadeemias
20. 10 kell 15 Lõunamuusika. The

Sound of Beauty: vokaalansambel Singer Pur (Saksamaa) Estonia kontserdisaalis
22. 10 kell 12 Orelipooltund: Kersti Petermann toomkirikus
22. 10 kell 16 Sügisjazz: Ain Agan & Manuel Dunkel Kvartett Eesti Raadio 1. stuudios
22. 10 kell 16 India ja Euroopa paralleelid: Hortus Musicus Väravatornis
23. 10 kell 18 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Lande Lampe-Kits (flöödt), Pille Taniloo (klaver), Reet Mets (tšello)
25. 10 kell 18 Rahmaninovi "Vesper": Eesti Rahvusmeeskoor, Kaspars Putninš (dirigent) Jaani kirikus
25. 10 kell 19 Ralf Taal (klaver) Estonia kontserdisaalis
27. 10 kell 19.30 Diplomaatilised noodid – Türgi. Tuul kõrbe kohal: ansambel Istanbul Sazelenderi Kanuti gildi saalis
28. 10 kell 19 Bravissimo! Harmoonia ja energia: Kremerata Sextet, Andres Mustonen (viul) Rotermanni soolalaos
28. 10 kell 19.30 Külaliskontsert: Norio Sato (kitarr) Eesti Muusikaakadeemias
28. 10 kell 19 Ansambel väike ring Niguliste kirikus
29. 10 kell 18 Kuninglik jaht: Kristiina Are (klavessiin), Ene Nael (klavessiin) raekojas
29. 10 kell 19 Saint-Saënsi ooperi "Simson ja Delila" kontsertettekand: Rahvusoor Estonia solistid, koor ja sümfoniaorkester Estonia kontserdisaalis
30. 10 kell 18 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Olga Voronova (viul), Leho Karin (tšello), Mati Mikalai (klaver)

Tartus

1. 10 Kuusankosken Naislaulajat (Soome) Salemi kirikus
1. 10 kell 19 Mozarti ooperi "Võluföödt" esietendus Vanemuise suures majas
1. 10 kell 19 Legendid – Don Juan: Põhjamaade Sümfoniaorkester, Anu Tali (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
2. 10 kell 16 Mozarti ooper "Võluföödt" Vanemuise suures majas
5. 10 kell 19 Tantsu- ja draamaetendus "Suveöö unenägu" Vanemuise suures majas
5.–7. 10 Festival "RainbowJazz" Vanemuise kontserdimajas
7.–10. 10 Tartu vanamuusika festival
7. 10 kell 19 Ah, ilma naisteta: operetigala Vanemuise väikeses majas
11. 10 kell 12 Ah, ilma naisteta: operetigala Vanemuise väikeses majas
11. 10 kell 15 Lastekontsert "Aastaajad": Diana Liiv (klaver), Liina Olmaru (muinasjutud) Vanemuise kontserdimajas
13. 10 kell 19 Päikese teekond: Martin Fogel (kitarr) Jaani kirikus
13. 10 kell 19 Top of Europe: Gothenburgcombo (Rootsi) Vanemuise kontserdimajas
14. 10 kell 19 Mozarti ooper "Võluföödt" Vanemuise suures majas
15. 10 kell 19 Ajaloo ilu – J. S. Bach: Marju Riisikamp (klavessiin), Iren Lill (klavessiin), Corelli Consort Tartu Ülikooli aulas
15. 10 kell 19 Bernsteini muusikal "West Side Story" Vanemuise suures majas
16. 10 kell 12 Orelimuusika pooltund: Kristel Neitsov Peetri kirikus
16. 10 kell 12 ja 19 Bernsteini muusikal "West Side Story" Vanemuise suures majas
17. 10 kell 19 Ansambel Noorkuu Vanemuise kontserdimajas
19. 10 kell 19 Meistrite Akadeemia: Aare Saal (bariton), Piia Paemurru (klaver) Tartu Ülikooli aulas
20. ja 21. 10 kell 19 Puccini ooper "Madame Butterfly" Vanemuise väikeses majas
22. 10 kell 12 ja 19 Webberi muusikal "Cats" Vanemuise suures majas
22. 10 kell 19 NYDD'05: Vokaalansambel Singer Pur (Saksamaa) Vanemuise kontserdimajas
23. 10 kell 12 ja 19 Webberi muusikal "Cats" Vanemuise suures majas
26. 10 kell 19 Ruslan Stepanovi tantsuetendus "Anathema" Sadamateatris
26. 10 kell 19 Bocki muusikal "Viuludaja katusel" Vanemuise suures majas
27. 10 kell 19 Tantsu- ja draamaetendus "Suveöö unenägu" Vanemuise suures majas
27. 10 kell 19 Päikese teekond: Norio Sato (kitarr) Jaani kirikus

27. 10 kell 19 Ralf Taal (klaver) Vanemuise kontserdimajas
27. 10 kell 19 Bravissimo! Harmoonia ja energia: Kremerata Sextet, Andres Mustonen (viul) Sadamateatris
28. 10 kell 19 Bernsteini muusikal "West Side Story" Vanemuise suures majas
29. 10 kell 19 Ah, ilma naisteta: operetigala Vanemuise väikeses majas
29.–30. 10 VII Tartu rahvamuusika päevad

Pärnus

1. 10 kell 16 Rahvusvaheline muusikapäev: Jüri Alperen (klaver), Maano Männi (viul), Toomas Nestor (viola), Aare Tammesalu (tšello), Toivo Unt (kontrabass) raekojas
12. 10 kell 12 Lastekontsert "Aastaajad": Diana Liiv (klaver), Liina Olmaru (muinasjutud) Pärnu kontserdimajas
21. 10 kell 19 Meistrite Akadeemia: Aare Saal (bariton), Piia Paemurru (klaver) Eliisabeti kirikus
21. 10 kell 19 The Sound of Beauty: vokaalansambel Singer Pur (Saksamaa) Pärnu kontserdimajas
26. 10 kell 19 Jenny, Polly, Nanna – Kurt Weill: Triin Ella (vokaal), Toomas Tross (jutustaja), Jorma Toots (klahvpillid), Taavo Rimmel (kontrabass), Meelis Vind (klarnet) Pärnu kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

1. 10 kell 18 Hingemuusika: Pille Lill (sopran), Tiia Tenno-Ratas (orel) Türi Püha Martini kirikus
2. 10 kell 16 Hommage a Arvo Pärt: Tobiase Keelpillikvartett Viljandi Pauluse kirikus
7. 10 kell 17 Eesti Piirivalve puhkpilliorkestri kontsert Valga kultuurija huvialakeskuses
8. 10 kell 16 Hingemuusika: Meelis Vahar (viul), Kadri Ploompuu (orel) Tapa Jakobi kirikus
9. 10 kell 17 Jõhvi kontserdimaja avakontsert: ERSO, Denis Matsujev (klaver), Milen Načev (dirigent)
10. 10 kell 12 Lastekontsert "Aastaajad" (eesti keeles): Diana Liiv (klaver), Liina Olmaru (muinasjutud) Jõhvi kontserdimajas
10. 10 kell 15 Lastekontsert "Aastaajad" (vene keeles): Diana

Liiv (klaver), Julia Botvina (muinasjutud) Jõhvi kontserdiamajas

12. 10 kell 18 Ah, ilma naisteta: Vanemuise teatri külalissetendus Kuressaare kultuurikeskuses

12. 10 kell 19 RainbowJazz esitleb: Lera Gehner Band (Venemaa), Volker Frishling & Lembit Saarsalu Kvartett (Saksamaa / Eesti) Jõhvi kontserdiamajas

13. 10 kell 18 Meistrite Akadeemia: Ralf Taal (klaver) Narva linnuses

13. 10 kell 19 Helisev sild üle maade ja aegade: Hortus Musicus Võru kultuurimajas Kannel

13. 10 kell 19 Ansambel Noorkuu Valga kultuuri- ja huvialakeskuses

15. 10 kell 18 Hingemuusika: Madis Kari (klarnet), Kadri Ploompuu (orel) Otepää Maarja kirikus

16. 10 kell 17 Top of Europe: Gothenburgcombo (Roots) Jõhvi kontserdiamajas

16. 10 kell 18 Looduse elanikud heliteostes: trio Leibur – Terasmaa

– Mätlik Võru muusikakoolis

21. 10 kell 18 Rahmaninovi "Vesper": Eesti Rahvusmeeskoor, Kaspars Putninš (dirigent) Jõhvi Mihkli kirikus

21. 10 kell 19 Sügisjazz: Ain Agan & Manuel Dunkel Kvartett Viljandi kultuurimajas

22. 10 kell 18 Hingemuusika: Madis Kari (klarnet), Kadri Ploompuu (orel) Häädemeeste Miikaeli kirikus

23. 10 kell 17 The Sound of Beauty: vokaalansambel Singer Pur (Saksamaa) Jõhvi kontserdiamajas

27. 10 kell 18 Rahvuskooper Estonia puhkpillikvintett Kuressaare kultuurikeskuses

27. 10 kell 19 Meistrite Akadeemia: Aare Saal (bariton), Piia Paemurru (klaver) Viljandi Jaani kirikus

27. 10 kell 19 Kuninglik jaht: Kristiina Are (klavessiin), Ene Nael (klavessiin) Jõhvi kontserdiamajas

Andmed on kontrollitud 17. septembril.

Novembrikuu kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 10. oktoobriks aadressil kristina@ema.edu.ee

Täpsem info kodulehekülgedelt: Corelli Consort: www.corelli.ee Eesti Filharmoonia Kammerkoor: www.epcc.ee

Eesti Interpreetide Liit: www.interpreet.ee

Eesti Kontsert: www.concert.ee

Eesti Muusikaakadeemia: www.ema.edu.ee

Eesti muusikafestivalid: www.festivals.ee

ERSO: www.erso.ee

Jazzkontserdid: www.jazzkaar.ee Jõhvi kontserdiamaja: www.concert.ee

Kontserdid Tartus: www.tartu.ee NYJD Ensemble: www.nyyd.ee

Pärnu Kontserdibüroo: www.parnukontsert.ee

Pärnu kontserdiamaja: www.concert.ee

Rahvuskooper Estonia: www.opera.ee

Tallinna Filharmoonia: www.filharmoonia.ee

Teater Vanemuine: www.vanemuine.ee

Vanemuise kontserdiamaja: www.concert.ee

Üle-eestiline kultuuriürituste andmebaas: www.kultuuriinfo.ee

Avalda oma reklaam ajakirjas **Muusika**, nii jõuab see tõelise muusikasõbrani!

Ajakirja formaat
210 x 270 mm

Reklaami mõõdud:

2 lehekülge 420 x 270 (+ 5 mm servadest)

1 lehekülge 210 x 270 (+ 5 mm servadest); valgete servade puhul 180 x 230

½ lehekülge 87 x 230 (vertikaalne) või 180 x 112 (horisontaalne)

¼ lehekülge 87 x 112 (vertikaalne) või 180 x 50 (horisontaalne)

Reklaami hinnad:

Muusikainstitutsioonidele

Tagakaas 2200 kr

Tagakaane sisekülge 2200 kr

Esikaane sisekülge 2200 kr

1 lk ajakirja sees 2000 kr

½ lk 1000 kr

¼ lk 500 kr

Muu tegevusvaldkonnaga institutsioonidele

Tagakaas 3500 kr

Tagakaane sisekülge 3500 kr

Esikaane sisekülge 3500 kr

1 lk ajakirja sees 3000 kr

½ lk 1500 kr

¼ lk 800 kr

Täpsem info kodulehel: muusika.kul.ee või telefonil 667 57 88

Eesti Muusika- akadeemia kontserdid oktoobris

13. oktoober kell 18.00
EMA kammersaal
JUBILATE 2005 – Veljo Tormis
Sissepääs tasuta

16. oktoober kell 16.00
EMA kammersaal
Dots. Aavo Otsa TROMPETIKLASS
klaveril Meeli Ots
Sissepääs tasuta

17. oktoober kell 18.00
EMA kammersaal
Külaliskontsert
Maria Bräutigam (klavessiin, Saksamaa)
Sissepääs tasuta

28. oktoober kell 19.30
EMA kammersaal
Külaliskontsert
Norio Sato (kitarr, Jaapan)
Sissepääs tasuta

19. oktoober kell 18.00
EMA orelisaal
EMA oreliüliõpilaste kontsert
Sissepääs tasuta

11. üle-eestilised klaveriõpetajate päevad 22. – 25. 10. 2005 Tallinnas Nõmme Muusikakoolis

Loengud:

Prof Ivari Ilja –
“Chopini interpretatsioonist”
Prof David Vseviov –
“Inimene ja kultuur”
Lembit Orgse –
“Õpilaste klaverikonkurssidest”
Martti Raide – “Kõlasoov ja
selle saavutamine”

Lahtised tunnid:

õpetajad Lembit Orgse, Maigi
Pakri, Martti Raide, Ja Remmel,
Marju Roots

Vaba klaverimängu klass:
Leelo Kõlar

Kohtumine:

Helilooja Eino Tamberg

Kontserdid:

Õpetajate kontsert
Jaan Ots (TMKK XI kl)
Õpilaste lõppkontsert

Täpsem info: www.epta.ee

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid oktoobris 2005

1. oktoober kell 18.00
Kadrioru loss
Martti Raide (klaver)

2. oktoober kell 16.00
Tartu Linnamuuseum
Martti Raide (klaver)

9. oktoober kell 19.00
Matkamaja
TMKK lastekoor
Ingrid Kõrvits (dirigent)

15. oktoober kell 15.00
Matkamaja
Laine Leichter ja Leho Karini
tšelloklassi õpilased

18. oktoober kell 18.00
H. Elleri nim Tartu
Muusikakool
Niina Murdvee (viul)
Nata-Ly Sakkos (klaver)

23. oktoober kell 12.00
Eesti Muusikaakadeemia
Mart Laasi tšelloklassi õpilased

29. oktoober kell 18.00
Kadrioru loss
Niina Murdvee (viul)
Nata-Ly Sakkos (klaver)

EESTI INTERPREETIDE LIIT **AKADEEMILINE KAMMERMUUSIKA**
www.interpreet.ee / www.estonianmusician.com

23. oktoobril kell 18.00, Kadrioru lossis

LANDE LAMPE-KITS flööt
PILLE TANILOO klaver
REET METS tšello

*FRIEDRICH KUHLAU, WILLIAM LLOYD WEBBER,
FRANZ JOSEPH HAYDN, LUDWIG VAN BEETHOVEN*

PILETID 60 / 30
MÜÜGIL PILETIMAAILMA MÜÜGIKOHTADES JA TUND ENNE KONTSERDI ALGUST KOHAPEAL.
WWW.PILETIMAAILM.COM

EESTI KUNSTMUUSEUM
Kadrioru loss, Wäizenbergi 37, Tallinn

KONTSERDISARJA TOETAJAD

EESTI INTERPREETIDE LIIT **AKADEEMILINE KAMMERMUUSIKA**
www.interpreet.ee / www.estonianmusician.com

30. oktoobril kell 18.00, Kadrioru lossis

OLGA VORONOVA viul
LEHO KARIN tšello
MATI MIKALAI klaver

*MAURICE RAVEL:
SONAAT VIULILE JA KLAYERILE G-DUUR
SONAAT VIULILE JA TŠELLOLE
TRIO VIULILE, TŠELLOLE JA KLAYERILE*

PILETID 60 / 30
MÜÜGIL PILETIMAAILMA MÜÜGIKOHTADES JA TUND ENNE KONTSERDI ALGUST KOHAPEAL.
WWW.PILETIMAAILM.COM

EESTI KUNSTMUUSEUM
Kadrioru loss, Wäizenbergi 37, Tallinn

KONTSERDISARJA TOETAJAD

TALLINNA FILHARMOONIA KONTSERDID OKTOOBER 2005

PE^B₂ 2539 200510

6. OKT. 19.00 MUSTPEADE MAJAS

BRAVISSIMO!

MIKA VÄYRYNEN akordion, Soome
TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent JUHA KANGAS, Soome

A. Sallinen Chamber Music 5 op. 80
"Barabbas Variations" akordionile ja
kammerorkestrile
A. Schönberg "Verklärte Nacht"
J. Sibelius Süit "Rakastava" op. 14

18. OKT. 19.00 ESTONIA KONTSERDISAALIS

NYJD 2005

BRETT DEAN helilooja, vioola, Austraalia
TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent TONU KALJUSTE

B. Dean "Voices of Angels", "Intimate decisions",
"Carlo"; G. di Venosa Madrigalid

Koostöös Eesti Kontserdiga

27. OKT. 19.30 KANUTI GILDI SAALIS

DIPLOMAATILISED NOODID / TÜRGI TUUL KÕRBE KOHAL

Ansambel ISTANBUL SAZELENDERI Türgi

Kontserti toetavad Türgi Saatkond,
Türgi Kultuuriministeerium ja Türgi Välisministeerium

27. OKT. 19.00 TARTU SADAMATEATRIS
28. OKT. 19.00 ROTERMANNI SOOLALAOS

BRAVISSIMO! HARMOONIA & ENERGIA I

KERMERATA SEXTET
ANDRES MUSTONEN viiul

W. A. Mozart, A. Pärt, A. Piazzolla,
traditsioonilised džässimeloodiad

29. OKT. – 2. NOV. TALLINNA TOOMKIRIKUS

X TOOMPÄEVAD A. D. 2005 EESTI, LÄTI, LEEDU – OMAPÄI JA ÜHESKOOS

Toompäevade kontserdid on tasuta

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades
üle Eesti, www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com

Tallinna Filharmoonia
Toompuiestee 20, 10149 Tallinn
Tel 6613 757
fila@filharmoonia.ee
www.filharmoonia.ee

